

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä, joka korvaisi vuonna 1999 voimaan tulleen lain opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä ylioppilastutkintorekisteristä.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä. Lisäksi laissa säädettäisiin oppijanumerorekisteristä sekä uudesta oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä, joka olisi opetus- ja koulutustoiminnan keskitetty tietovaranto perusopetuslain mukaisten oppilaiden, lukiolain mukaisen koulutuksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opinto- ja suoritustietojen sähköinen käsittely- ja tallennusjärjestelmä.

Opetushallitus ylläpitäisi palvelua, jossa oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, opiskelijavalintarekisterissä, ylioppilastutkintorekisterissä, korkeakoulujen tietovarannossa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädettyssä näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevia opiskeluoikeutta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja voidaan yhdistää ja luovuttaa asianosaiselle tai viranomaiselle teknisen käyttöyhdyden avulla.

Opiskelijavalintarekisteriä ja ylioppilastutkintorekisteriä koskevat säännökset vastaisivat pääasiassa voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain säännöksiä.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Lainsäädäntö	4
Laki opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä	4
Perusopetuslaki	6
Lukiolaki	8
Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta	9
Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta	10
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	12
Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta	14
Opintotukilaki	15
Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta	16
Työttömyysturvalaki	17
Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annettu laki	18
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä	18
Tilastolaki	19
Henkilötietolaki	19
Arkistolaki	21
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta	22
1.2 Oppilas- opiskelija ja tutkintosuoritusten käsittelyn käytäntö	24
1.3 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n lainsäädäntö	25
1.4 Nykytilan arviointi	28
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	29
2.1 Tavoitteet	29
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot	29
2.3 Keskeiset ehdotukset	31
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	32
3.1 Taloudelliset vaikutukset	32
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	32
3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	34
4 ASIAN VALMISTELU	34
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	36
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	36
1.1 Laki eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä	36
1 luku Yleiset säännökset	36
2 luku Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä	40
3 luku Korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto	50
4 luku Opiskelijavalintarekisteri	54
5 luku Ylioppilastutkintorekisteri	57
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	57
3 VOIMAANTULO	58
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	59
LAKIEHDOTUS	62

Laki eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä 62

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö

Laki opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä

Opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998) säädetään opiskelijavalintarekisteristä (lain 1 luku), korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta (lain 1 a luku) ja ylioppilastutkintorekisteristä (lain 2 luku).

Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää Opetushallitus, joka vastaa muun muassa opiskelijavalintarekisterin tietojen kokoamisesta ja hakujärjestelmien valtakunnallisesta toteutuksesta. Opiskelijavalintarekisteri koostuu kahdesta osarekisteristä, joita ovat korkeakoulujen hakurekisteri sekä ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan korkeakoulujen hakurekisteriä käytetään valittaessa opiskelijoita yliopistolaisissa (558/2009) tarkoitettuihin korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin ja ammattikorkeakoululaisissa (351/2003) tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen. Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä käytetään valittaessa opiskelijoita ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998), lukiolaisissa (629/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettuihin koulutuksiin ja opintoihin sekä perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettuun lisäopetukseen.

Opiskelijavalintarekisterin tietosisällöstä säädetään lain 3 §:ssä. Opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa muun muassa hakijan nimi, henkilötunnus, tarpeelliset yhteystiedot, hakijan aikaisempaa koulutusta ja suoritettuja tutkintoja koskevat tiedot, koulutukseen hakemista ja valinnan perusteita koskevat tiedot kunkin hakijan osalta sekä valinnan tulosta ja opiskelupaikan vastaanottamista koskevat tiedot. Opiskelijavalintarekisterin pitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada lain 3 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Väestörekisterikeskukselta, työ- ja elinkeinoviranomaisilta, perus- ja lisäopetuksen järjestäjiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä sekä kahden tai useamman yliopiston yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

Opiskelijavalintarekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta opiskelijavalintapäätöksen tekemisestä. Koulutuksen arvioinnin ja seurannan kannalta tarpeelliset tai tutkimuksen lähteaineistona muusta syystä arvokkaat tiedot säilytetään kuitenkin pysyvästi. Myös lain 9 a §:ssä tarkoitettu oppijanumero sekä ne yksilöivät tunnistetiedot, joiden perusteella oppijanumero on annettu, säilytetään pysyvästi.

Lain 5 §:n mukaan opiskelijavalintarekisteristä saadaan luovuttaa lain 3 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi on tarpeen muun muassa yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjille sekä perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjille. Tietoja voidaan luovuttaa myös konekielisinä tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

Opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettuun lakiin lisättiin 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tulleella lailla (484/2013) 1 a luku, jossa säädetään korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Samalla lain nimike muutettiin.

Korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto on lain 6 a §:n mukaan korkeakoulujen opiskeluoikeus-, ilmoittautumis-, tutkinto- ja opintosuoritustietojen keskitettyä säilytystä ja käyttöä varten tarkoitettu tietojärjestelmä, johon kootaan korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältävien rekisterien tietosisältöä ja jonka kautta tämä sisältö tarjotaan tietoturvallisesti teknisellä käyttöyhteydellä opiskelijavalintarekisterin ja korkeakoulujen yhteisten opiskelijavalintapalveluiden käyttöön. Korkeakoulu voi käyttää tietovarantoa myös muussa toiminnassaan ja luovuttaessaan tietoa viranomaisille ja muille korkeakouluille.

Rekisterin teknisestä ylläpitäjästä ja rekisterinpitäjästä säädetään lain 6 b §:ssä. Korkeakoulut toimivat tallennetun tiedon rekisterinpitäjinä omien tietojensa osalta ja vastaavat järjestelmään tallentamiensa tietojen sisällöstä ja virheettömyydestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa tietovarannon teknisenä ylläpitäjänä tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Käytännössä teknisenä ylläpitäjänä toimii opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta CSC – tieteen tietotekniikka-keskus Oy.

Korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa säilytetään kopiota korkeakoulujen omista tietovarannoissa olevista suoritus ja opiskeluoikeustiedoista. Tietovarannon tietosisällöstä ja velvollisuudesta tallentaa tietoja säädetään lain 6 c §:ssä. Korkeakoulujen on tallennettava seuraavat tiedot tietovarantoon:

- 1) henkilön henkilötunnus tai muu vastaava yksilöivä tunnistetieto;
- 2) tiedot henkilön suorittamista ammattikorkeakoulututkinnoista, ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista sekä alemmista ja ylemmistä korkeakoulututkinnoista sekä tiedot opintosuorituksista ja niiden arvosanoista;
- 3) tiedot henkilön opiskeluoikeuksista ammattikorkeakoulututkintoon, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, pelkästään alempaan korkeakoulututkintoon, sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon ja pelkästään ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen sekä tiedot opiskelupaikan vastaanottamisesta ja ilmoittautumisesta näihin tutkintoihin johtavaan koulutukseen. Korkeakoulut voivat pykälän 3 momentin mukaan sopia tietovarannon ylläpitäjän kanssa 1 momentin 1—3 kohdissa säädettyä laajemman, korkeakoulun vastuulla olevan rekisterin tietosisällön tallentamisesta tietovarantoon.

Tiedot säilytetään tietovarannossa pysyvästi. Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää, miten kukin korkeakoulu pitää tietovarannon sisällön ajantasaisena.

Korkeakoulu luovuttaa lain 6 d §:n mukaan ne tietovarantoon tallennetut tiedot, jotka lain 3 §:n mukaan voidaan tallentaa opiskelijavalintarekisteriin, teknistä käyttöyhteyttä käyttäen opiskelijavalintarekisterin käyttöön. Korkeakoulu päättää rekisterinpitäjänä muusta tietojen luovuttamisesta tietovarannon kautta ja vastaa luovutuksen lainmukaisuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi tuottaa tietovarannosta koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin sekä muun seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaineistoja.

Ylioppilastutkintorekisteriä pidetään ja käytetään ylioppilastutkinnon järjestämistä, suoritettuja ja ylioppilastutkintoja ja tutkintoihin kuuluvia kokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä

ylioppilastutkinnon toimivuuden seurantaan varten. Ylioppilastutkintorekisteriä pitää ylioppilastutkintolautakunta.

Ylioppilastutkintorekisterin tietolähteistä, tietosisällöstä ja tietojen säilytysajasta säädetään lain 8 §:ssä ja tietojen luovuttamisesta 9 §:ssä. Lain 8 ja 9 §:ää on muutettu 1 päivänä elokuuta 2016 voimaan tulevalla lainmuutoksella (279/2016). Muutetun 8 §:n mukaan rekisterinpitäjä merkitsee rekisteriin ylioppilastutkinnon suorittamista koskevat tiedot. Muiden pykälässä tarkoitettujen tietojen toimittamisesta rekisteriin vastaa lukiokoulutuksen järjestäjä. Ylioppilastutkintorekisteriin talletetaan muun muassa kokeisiin ilmoittautuneiden ja osallistuneiden nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli sekä suoritettua ylioppilastutkintoon osallistumisen ja ylioppilastutkinnon myöntämisen edellyttämää koulutusta koskevat tiedot. Rekisteriin talletetaan myös koesuoritukset ja arvostelumerkinnot, kokelaiden saamat arvosanat ja pistemäärät eri kokeista sekä tutkinnon suorittamisen, hylkäämisen tai täydentämisen ajankohta. Ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi.

Perusopetuslaki

Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään perusopetuksesta ja oppivelvollisuudesta. Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja ilta-päivätoiminnasta.

Oppilaan arvioinnista säädetään perusopetuslain 22 §:ssä. Perusopetuslain 22 §:n nojalla opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on säädetty tarkemmin asetuksella ja Opetushallitus määräyksellä. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää Opetushallitus. Arvioinnista säädetään tarkemmin perusopetusasetuksen (852/1998) 2 luvussa. Asetuksen 10 §:n mukaan kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle tulee antaa todistus, johon merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain tai aineryhmittäin arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet, sekä arvio oppilaan käyttäytymisestä. Arviointi voi olla numeerista tai sanallista siten kuin asetuksessa säädetään ja Opetushallitus tarkemmin määrää.

Asetuksen 11 §:n mukaan oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä eri oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja tai taitoja osoittavan numeron taikka vastaavan sanallisen arvion, siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oppilaalle, jonka suoritus on hylätty, tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa aineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuus voidaan antaa myös lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hän ei ole opintojen aikana eikä erillisessä kokeessa suorittanut edellä tarkoitettuja eri aineiden opintoja hyväksytyksi tai jos sitä on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi pidettävä tarkoituksenmukaisena. Opetushallitus voi määrätä, milloin suorituksen hylkääminen jossakin aineessa ei aiheuta vuosiluokalle jäämistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat. Opetussuunnitelmassa voidaan määrätä, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytyksi on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa aineessa. Oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Yhdeksännellä vuosiluokalla oppilas luetaan asianomaisen vuosiluokan oppilaaksi niin kauan kuin oppilas saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta.

Perusopetusasetuksen 12 §:n mukaan perusopetuksen koko oppimäärän hyväksytyksi suorittaneelle oppilaalle annetaan päättötodistus. Kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista

koulusta eroavalle oppilaalle annetaan erotodistus. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta. Todistuksiin merkitään vastaavat tiedot kuin lukuvuositodistukseen, lukuun ottamatta arviota oppilaan käyttäytymisestä.

Lisäopetuksessa, perusopetuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitetussa vieraskielisessä opetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja muille kuin oppivelvollisille annettavassa perusopetuksessa voidaan sen mukaan kuin Opetushallitus määrää, poiketa siitä, mitä perusopetusasetuksen 2 luvussa säädetään oppilaan arvioinnista. Esiopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän, perusopetukseen valmistavan opetuksen arvioinnista on voimassa, mitä opetussuunnitelmassa määrätään.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, määräykset ja ohjeet 2016:1, määräys 102/011/2014) mukaan lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Koska lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista oppimäärää, jokaiselle lisäopetuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jota kutsutaan opiskelusuunnitelmaksi. Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan mikäli opiskelija suorittaa hyväksytysti kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat opinnot, annetaan hänelle todistus lisäopetuksen suorittamisesta. Mikäli opiskelija suorittaa vain osan opinto-ohjelmaansa kuuluneista opinnoista hyväksytysti tai keskeyttää opintonsa, annetaan hänelle todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista. Opiskelijalle tulee lisäksi antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus.

Koska perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole valtakunnallista oppimäärää, jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, määräykset ja ohjeet 2015:49, määräys 57/011/2015) mukaan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan todistus opetukseen osallistumisesta. Todistukseen merkitään opetuksen laajuus, opiskellut oppiaineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä opetuksen aikana. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeerista arviointia.

Henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä säädetään perusopetuslain 40 §:ssä. Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, lain 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän perusopetuslain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Perusopetuslain 41 §:ssä säädetään tietojensaantioikeudesta. Pykälän mukaan opetuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot. Opetuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Jos oppilaan opetus järjestetään muussa kuin oppilaan asuinkunnan koulussa, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppilaasta oppivelvollisen valvontaa varten oppilaan asuinkunnalle. Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Perusopetuslaissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Lukiolaki

Lukiolaissa (629/1998) säädetään nuorille ja aikuisille annettavasta perusopetuksen oppimäärään perustuvasta yleissivistävästä lukiokoulutuksesta. Lisäksi laissa säädetään maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.

Lukiolain 17 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista. Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään opintosuoritusten arvioinnista opintojen aikana, opinnoissa etenemisestä sekä päättötodistuksesta ja muista opiskelijalle annettavista todistuksista. Opetushallitus antaa opintosuoritusten arvioinnista tarkentavia määräyksiä ja päättää todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Lukioasetuksen (810/1998) 8 §:n mukaan lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen suoritetuista opinnoista annetaan todistus.

Salassapidosta ja tietojensaantioikeudesta säädetään lukiolain 32 ja 33 §:ssä. Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 30 §:ssä tarkoitetut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa 32 §:n 1 momentin mukaan luvottomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää opiskelijoiden ja tässä laissa tarkoitettun henkilöstön sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta. Lain 32 §:n 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetut henkilöt sekä kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuk-

sesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Koulutuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot. Koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Lukiolaissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan lain 33 a §:n mukaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998) säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista sekä tutkintoon johtamattomasta valmentavasta koulutuksesta. Ammatillinen peruskoulutus on koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaan suoritettavaa koulutusta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon. Tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Muusta ammatillisesta koulutuksesta säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998).

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 §:ssä säädetään opiskelijan osaamisen arvioinnista. Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Opiskelijan ammatillista osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näyttöjen perusteella sekä tarvittaessa muulla tavoin. Ammattiosaamisen näytöissä opiskelija osoittaa osaamisensa työtilanteissa ja -tehtävissä työpaikalla, oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa. Osaamisen arvioinnin perusteella annetaan tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja valmentavan koulutuksen osien arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta.

Osaamisen arvioinnista päättämisestä säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 b §:ssä. Tutkinnon osan, yhteisten tutkinnon osien osa-alueen tai valmentavan koulutuksen osaamisen arvioinnista päättää opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita. Ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnista päättävät lain 25 a §:ssä tarkoitettujen koulutuksen järjestäjän ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten asettaman toimielimen määräämät opettajat ja työelämän edustajat yhdessä tai erikseen. Jos tutkinnon osan ammatillista osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näyttöjen lisäksi muulla tavoin, tästä arvioinnista päättää opetuksesta tai tietopuolisista opinnoista vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita.

Todistuksista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:ssä Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritettusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilli-

seen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista tutkinnon tai koulutuksen osista, jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittamisen. Todistus suoritetuista tutkinnon tai koulutuksen osista tulee antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 43 §:n mukaan laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 b §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Arkaluonteisten tietojen käsittelystä säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 42 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Pykälän 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei laissa toisin säädetä.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta (ammattilinen aikuiskoulutus).

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 §:n mukaan näyttötutkinnot ovat ammatillisia tutkintoja, jotka suoritetaan osoittamalla ammattitaito lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tutkintotilaisuuksissa. Tutkintotilaisuuksiin voi osallistua ammattitaidon hankkimistavasta riippumatta. Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.

Näyttötutkintona suoritettavan ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaminen ei edellytä valmistavaan koulutukseen osallistumista. Henkilö

voi suorittaa tutkinnon, jos hän on saavuttanut tutkinnon perusteiden mukaisen ammattitaidon esimerkiksi työelämässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 9 §:ssä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 9 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa henkilölle todistus näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen tai muuhun tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen osallistumisesta. Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai muuta koulutusta ei arvioida osaamisen arviointiasteikolla.

Tutkintotoimikunnista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:ssä. Tutkintotoimikuntien tehtävänä on pykälän 1 momentin mukaan muun muassa antaa todistukset suoritetuista näyttötutkinnoista ja tutkinnon osista. Tutkintotoimikunnan tulee ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 a §:n mukaan antaa tutkintotodistus, kun henkilö on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Tutkinnon osan hyväksytystä suorittamisesta annetaan todistus pyydettyä. Todistukset tutkinnoista ja tutkinnon osista annetaan 15 a §:ssä tarkoitetun arvioinnin mukaisina. Jos tutkintotoimikunnalla on aihetta epäillä, että arviointi on virheellinen tai että arviointia ei ole toteutettu näyttötutkinnon järjestäjän ja tutkintotoimikunnan välisessä sopimuksessa edellytetyllä tavalla, tutkintotoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 5 momentin mukaan tutkintotoimikunnat toimivat Opetushallituksen yhteydessä. Opetushallitus päättää tutkintotoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtii tutkintotoimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta, arkistosta sekä pitää tutkintotoimikunnan lukuun pykälän 1 momentissa tutkintotoimikunnalle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisista tiedoista näyttötutkintojen suoritusrekisteriä. Opetushallitus vastaa näyttötutkintojen suoritusrekisterin tietojen käytettävyydestä ja eheydestä, tietosisältöjen muuttumattomuudesta sekä tietojen suojaamisesta, säilyttämisestä ja hävittämisestä.

Lain 18 a §:n mukaan näyttötutkinnon järjestäjä luovuttaa näyttötutkintojen suoritusrekisteriin tutkintotoimikunnan 7 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset näyttötutkinnon järjestämistä ja suorittamista koskevat tiedot. Tutkintotoimikunta merkitsee rekisteriin tutkintotodistuksen antamista koskevat tiedot. Rekisteriin tallennetaan:

- 1) tutkinnon suorittajan nimi, henkilötunnus, sukupuoli ja tutkinnon suorittamiskieli;
- 2) suoritettavaa tutkintoa, tutkinnon osaa ja osaamisalaa sekä niiden arvosanoja, hyväksymistä ja arvioinnin oikaisua koskevat tiedot;
- 3) tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamisen ajankohta sekä arvosanan korottamista varten suoritettujen perustutkinnon tutkinnonosien suorittamisajankohta;
- 4) näyttötutkinnon järjestäjää koskevat tiedot sekä tutkintotilaisuuden järjestelyjä ja tutkintosuoritukseen kuuluvia työtehtäviä koskevat tiedot;
- 5) tutkintosuorituksen arvioijia koskevat tiedot ja tutkintovastaavia koskevat yhteystiedot.

Rekisteriin voidaan tallentaa lisäksi myös muita rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia, tutkinnonsuorittajakohtaisia tietoja näyttötutkinnosta sekä tutkinnon suorittamistavasta ja järjestämisestä.

Lain 18 a §:n 3 momentin mukaan saman pykälän 2 momentin 5 kohdassa mainitusta tutkintosuorituksen arvioijasta tallennetaan seuraavat tiedot:

- 1) arvioijan nimi;
- 2) tieto siitä, edustaako arvioija arviointitehtävässään työntekijöitä, työnantajia, opetusalaan vai itsenäisiä ammatinharjoittajia;
- 3) tieto arvioijan suorittamasta näyttötutkintomestarikoulutuksesta.

Lain 18 b §:n mukaan tutkintosuorituksia koskevat tiedot säilytetään rekisterissä pysyvästi. Tiedot tutkintotilaisuuden järjestelyistä, tutkintosuoritukseen kuuluvista työtehtävistä, tutkintosuorituksen arvioijista, tutkintovastaavista sekä muut tutkinnon suorittamistapaa tai järjestämistä koskevat tiedot säilytetään enintään kaksi vuotta.

Salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta tutkintotoimikunnalle säädetään lain 18 c §:ssä. Tutkintotoimikunnalla on säännöksen mukaan oikeus saada tutkinnon järjestäjältä salassapitosäännösten estämättä kaikki tutkintosuorituksen arviointiin liittyvät tiedot, jos tietojen saaminen on tutkintotoimikunnan laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämätöntä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 §:n 4 ja 5 kohdan mukaan laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin sovelletaan lisäksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 42 §:n säännöksiä arkaluonteisten tietojen käsittelystä sekä 43 §:n säännöksiä julkisuudesta ja tietojensaantioikeudesta.

Tutkintotoimikunnan tulee toimittaa opetushallintoviranomaisille niiden määräämät tiedot tutkintojen järjestämissopimuksista, tutkintoihin osallistuneista ja annetuista tutkintotodistuksista. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan lain 18 d §:n mukaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistettava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009, jäljempänä rahoituslaki) säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta muun muassa lukio-laissa, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädettyä toimintaa varten.

Rahoituslaissa säädetään myös rahoituksesta perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettuun lisäopetukseen, maahanmuuttajille järjestettävään perusopetukseen valmistavaan opetukseen, perusopetuslaissa tarkoitetuille muille kuin oppivelvollisille järjestettävään esiopetukseen ja perusopetukseen, perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden vammaisoppilaiden perusopetuksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin, sisäoppilaitoksessa järjestettävän perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen sisäoppilaitoslisään ja yksityisten perusopetuksen järjestäjien koulukotikorotukseen, joustavan perusopetuksen toimintaan myönnettävään lisään sekä yksityisen perusopetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen.

Rahoituslain 5 §:n mukaan rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisin perustein lukiossa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijamäärien sekä opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella ja ammatillisessa lisäkoulutuksessa koulutuksen järjestäjälle valtionrahoituksen laskemisen perusteeksi vahvistetun opiskelijatyövuosien tai opiskelijatyöpäivien määrän sekä opiskelijatyövuotta tai opiskelijatyöpäivää kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella sekä ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa opiskelijamäärän ja opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

Opetustoimen yksikköhinnoista säädetään rahoituslain 3 luvussa. Rahoituksen perusteena käytettävät yksikköhinnat lasketaan pääsääntöisesti vuosittain siten, että yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna koulutuksen järjestäjille toiminnasta aiheutuneet kokonaiskustannukset jaetaan valtionosuuden myöntämisen perusteena käytettävien koulutuksessa olevien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna.

Oppilas- ja opiskelijamäärien laskemisesta säädetään rahoituslain 48 §:ssä. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen opiskelijamäärän mukaan. Ammatillisen peruskoulutuksen varainhoitovuoden rahoitus lasketaan kuitenkin enintään järjestämisluvan kokonaisopiskelijamäärän mukaisesti. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioidut opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan kuitenkin varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä. Toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan lukuun ottamatta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perusopetuksen oppiaineiden oppilaita. Rahoituslain mukaan rahoitettavan perusopetuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivän oppilasmäärän mukaan.

Opiskelija ja oppilas voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi oppilaaksi tai opiskelijaksi vain yhdessä rahoituslain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa. Ne oppilaat ja opiskelijat, joita ei ole ilmoitettu valtionapuviranomaiselle säädettyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena olevia oppilaita ja opiskelijoita laskettaessa huomioon ottamatta.

Rahoituslain 58 §:n 1 momentin mukaan, kuntayhtymän ja yksityisen toiminnan järjestäjän on toimitettava valtionapuviranomaiselle tässä laissa tarkoitettun rahoituksen määräämiseksi tarvittavat talousarvioon, taloussuunnitelmaan, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen perustuvat tiedot sekä muut rahoituksen määräämiseksi tarpeelliset kustannuksia ja toiminnan laajuutta koskevat tiedot.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1766/2009) 25 mukaan koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 58 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rahoituksen määräämiseksi tarvittavat kustannuksia ja toiminnan laajuutta koskevat tiedot opetus- ja kulttuuriministeriölle Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen lomakkeilla.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kustannuksia ja tuloja koskevat tiedot tulee ilmoittaa vuosittain Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen lomakkeilla kustannustiedonkeruuseen viimeistään seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä, ellei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättää. Toiminnan laajuutta koskevat tiedot tulee ilmoittaa Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen lomakkeilla 10 päivän kuluessa tilastointipäivästä, jollei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättää.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 12 §:ssä, 13 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 14—16 ja 18 §:ssä säädetyn perusopetuksen rahoituksen määräämiseksi tarkoitetut oppilasmäärätiedot ja mainitun lain 13 §:n 3 momentissa tarkoitetut suoritettuja oppiaineita koskevat tiedot sekä 19 §:ssä säädettyä toimintaa koskevat tiedot opetuksen järjestäjän tulee vuosittain ilmoittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle Tilastokeskuksen lomakkeilla tilastointipäivän tilanteen mukaisesti.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) säädetään muun muassa perusopetuslaissa säädettyihin kuntien tehtävien käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta siltä osin kuin siitä ei säädetä rahoituslaissa. Lain 5 pykälän 1 momentin mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskemisen perusteina (valtionosuusperusteet) käytetään:

- 1) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen valtionosuustehtävien laskennallisia kustannuksia;
- 2) syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden ja saamelaiden kotiseutualueen kunnan lisäosien määräytymisperusteita.

Lain 6 pykälän 1 momentin mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset saadaan laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla ikäluokittaiset perushinnat asianomaisiin ikäluokkiin kuuluvien kunnan asukkaiden määrällä. Näin saatuun summaan lisätään kunnan sairastavuuden, työttömyyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, asukastiheyden ja koulutustaustan perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Lain 8 luvussa säädetään kotikuntakorvauksesta, jota oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan toiselle opetuksen järjestäjälle, jos esi- ja perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin 6—15 -vuotiaan tai muun oppivelvollisuuttaan suorittavan oppilaan kotikunta. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

Kuntien valtionosuudesta annetun lain 43 pykälän mukaan kunnan ja muun opetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kotikuntakorvausten keskitettyä maksamista varten tiedot esi- ja perusopetusta saavien oppilaiden määristä jaoteltuina ikäluokittain ja kotikunnittain niiden oppilaiden osalta, joille ne ovat järjestäneet 37 §:ssä ja 38 §:n 1—5 momentissa sekä 39 ja 40 §:ssä tarkoitettua kotikuntakorvaukseen oikeuttavaa esi- ja perusopetusta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1446/2014) 3 §:ssä säädetään kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimittamisesta. Pykälän mukaan kunnan ja muun esi- ja perusopetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 43 §:ssä tarkoitetut tiedot niiden oppilaiden määrästä ja kotikunnista, joille se järjestää esi- ja perusopetusta. Tiedot on toimitettava Tilastokeskuksen lomakkeella viimeistään varainhoitovuotta edeltävän vuoden 20 päivään helmikuuta mennessä. Oppilaiden määrät ja kotikunnat on ilmoitettava erikseen 6, 7—12 ja 13—15 -vuotiaiden osalta. Lisäksi ne oppilaat, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa tai joiden kotikunta on Ahvenanmaan maakunnassa, on ilmoitettava eriteltyinä.

Opintotukilaki

Opintotukilaissa (65/1994) säädetään oppivelvollisuuden jälkeisiin päätoimisiin opintoihin myönnettävästä opintotuesta.

Opintotukeen oikeuttavista opinnoista säädetään opintotukilain 4 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan korkeakoulussa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

- 1) alemmaa tai ylempää korkeakoulututkintoa taikka tieteellistä, taiteellista tai ammatillista jatkotutkintoa;
- 2) ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa taikka ammattikorkeakoululain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettua maahanmuuttajille suunnattua koulutusta;
- 3) erillistä ammatillista täydennyskoulutusohjelmaa; tai
- 4) ammatilliseen tai virkakelpoisuuteen tähtäävää muuta kuin 1–3 kohdassa tarkoitettua opintokokonaisuutta, jos opiskelija on suorittanut korkeakoulututkinnon.

Opintotukilain 4 §:n 3 momentin mukaan muussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

- 1) ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädettyä ammatillista koulutusta;
- 2) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai muuta ammatillista lisäkoulutusta;
- 3) lukiolaissa säädettyä lukiokoulutusta tai maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta;
- 4) muuta kuin 1—3 kohdassa mainittua koulutusta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettussa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettussa koulutuskeskuksessa; tai
- 5) muun alan viranomaisten kuin opetusviranomaisten valvomaa edellä 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ammatillista koulutusta.

Opintotukea ei kuitenkaan opintotukilain 6 §:n mukaan myönnetä muun muassa sille, joka on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan järjestetyssä oppisopimuskoulutuksessa tai on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisessa työvoimakoulutuksessa.

Opintotuen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ovat lain 5 momentin mukaan oppilaitokseen hyväksyminen, opintojen päätoiminen harjoittaminen ja opinnoissa edistyminen sekä taloudellisen tuen tarve. Opintojen päätoimisuudesta säädetään tarkemmin lain 5 a §:ssä ja opintojen riittävästä edistymisestä lain 5 b §:ssä sekä opintotukiasetuksessa (260/1994).

Opintotukilain 41 b §:n 2 kohdan mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta opintotuen täytäntöönpanoa varten opetushallitukselta ja korkeakouluilta opiskelijavalinnoissa hyväksytyksi tulleiden sekä opetushallitukselta opiskelupaikan vastaanottaneiden henkilöiden tunnistamista

ja yksilöintiä koskevat tiedot sekä oppilaitosta ja opintolinjaa tai koulutusohjelmaa koskevat tiedot.

Opintotukilain 41 b §:n 4 kohdan mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosääntösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta opintotuen täytäntöönpanoa varten oppilaitokselta lukukauden aikana läsnäoleviksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden tunnistamista ja yksilöintiä koskevat tiedot sekä tiedot opintojen päätoimisuudesta ja edistymisestä. Kansaneläkelaitokselle voidaan opintotukilain 43 §:n 2 momentin nojalla luovuttaa 41 b §:ssä tarkoitetut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 5 luvussa säädetään työvoimakoulutuksesta, jona lain 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tarjotaan muun muassa ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Lain 1 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tuottaa laissa tarkoitetut palvelut itse tai hankkia ne osaksi tai kokonaan palvelujen tuottajilta valtion talousarviossa palvelujen hankkimista varten osoitetulla määrärahalta. Käytännössä työvoimaviranomaiset hankkivat osan työvoimakoulutuksesta ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiltä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvussa säädetään työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta. Luvussa säädettyä sovelletaan lain 6 luvun 3 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan opintoihin, joita pidetään työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan päätoimisina ja joista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaissa ja jotka johtavat ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon tai yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa suoritettavaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon taikka joiden tavoitteena on mainittujen tutkintojen osien suorittaminen, mainittujen lakien mukainen lisä- ja täydennyskoulutus tai osallistuminen avoimeen yliopisto- ja ammattikorkeakouluopetukseen tai jotka ovat muuta Suomessa järjestettyä tai Suomessa toimivan koulutuspalvelujen tuottajan ulkomailla järjestämää ammatillisesti suuntautunutta koulutusta.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvun 9 §:n mukaan koulutuspalvelujen tuottajan on annettava opiskelijalle todistus opiskelijaksi hyväksymisestä, opintojen aikaisista lomajaksoista ja opintojen etenemisestä. Koulutuspalvelujen tuottajan on viipymättä ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle opintojen päättymisestä ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitetuista seikoista. Tämän velvollisuuden täyttämiseksi työ- ja elinkeinotoimisto toimittaa koulutuspalvelujen tuottajille niiden opiskelijoiden nimet ja henkilötunnukset, joiden opintoja tuetaan tässä luvussa säädetyllä tavalla. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvun 7 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto seuraa työnhakijan opintojen etenemistä työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitulla tavalla. Jos työnhakija ei etene opinnoissaan riittävästi tai laiminlyö ilmoittaa työ- ja elinkeinotoimistolle opintojen etenemisestä työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitulla tavalla, oikeus työttömyysetuuteen lakkaa ajankohdasta, josta työnhakijan opintojen ei voida katsoa edenneen riittävästi tai jona työnhakijan olisi tullut ilmoittaa työ- ja elinkeinotoimistolle opintojen etenemisestä. Jos työnhakija on ollut poissa ilman hyväksyttävää syytä koulutus- tai opintosuunnitelman mukaisesta koulutuksesta siten, ettei hän ilmeisesti kykene hyväksyttävästi suoriutumaan suunnitelman mukaisista opinnoista, tai jos hän on muuten olennaisesti laiminlyönyt opintojaan, oikeus työttömyysetuuteen lakkaa poissaolon tai laiminlyönnin alkamisen ajankohdasta.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimistolla, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksella ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpanossa välttämättömät tiedot muulta valtion viranomaiselta, kunnan viranomaiselta, Kansaneläkelaitokselta, työttömyyskassalta, Eläketurvakeskukselta, Työttömyysvakuutusrahastolta, julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen palveluntuottajalta sekä 4 luvussa tarkoitetun työkokeilun järjestäjältä. Tiedot voidaan luovuttaa myös konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyh-teyden avulla.

Työttömyysturvalaki

Työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 2 luvun mukaan työttömän työnhakijan perustoi-meentulo työttömyyden aikana turvataan työttömyyspäivärahalla ja työmarkkinatuella. Työt-tömyysturvalain 2 luvun 10 §:n mukaan päätoimisella opiskelijalla ei ole oikeutta työttö-myysetuuteen. Päätoimisina pidetään:

- 1) opintoja, joiden tavoitteena on ammattikorkeakoulututkinnon, ylemmän ammattikorkeakou-lututkinnon taikka yliopistossa suoritettavan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suo-rittaminen;
- 2) lukio-opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia; si-säoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisisiksi;
- 3) muita kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja opintoja, joiden opintosuunnitelman mukainen laa-juus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä, kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti; sekä
- 4) muita kuin 1—3 kohdassa tarkoitettuja opintoja, joiden opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia.

Työnhakijaa ei pidetä päätoimisena opiskelijana, jos opiskeluaikaisen vakiintuneen työssäolon tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella voidaan katsoa, ettei opiskelu ole esteenä koko-aikaisen työn vastaanottamiselle.

Jos työvoimakoulutuksena järjestetyt opinnot, työttömyysetuudella tuetut työnhakijan omaeh-toiset opinnot tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22–24 §:ssä tarkoitetut omaehtoiset opinnot on järjestetty jaksoissa, työnhakijaa ei kyseisten opintojen perusteella pidetä päätoimi-sena opiskelijana jaksojen välisenä aikana.

Työttömyysturvalain 13 luvun 1 pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kansaneläkelaitoksel-la, työ- ja elinkeinotoimistolla, työttömyyskassalla sekä tämän lain mukaisella muutoksenha-kuelimellä on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitus-ten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten tämän lain tai Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvä-lisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten välttämättömät tiedot muun muassa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitetulta koulutuspalvelu-jen tuottajalta ja muulta oppilaitokselta.

Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annettu laki

Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetussa laissa (644/2003) säädetään alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opintojen ajalta karttuvasta etuudesta. Etuus maksetaan myönnettäessä eläkettä lain 1 §:ssä mainittujen lakien ja eläkesääntöjen nojalla. Lain 3 §:n mukaan oikeus etuuteen on enintään viideltä vuodelta opintojen perusteella henkilöllä, joka on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon taikka alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun 3 §:n mukaisia ammatillisia perustutkintoja ovat ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tarkoitetut ammatilliset perustutkinnot, muut julkisen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa suoritettavat ammatilliset perustutkinnot ja edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomailla suoritettavat ammatilliset tutkinnot.

Lain 5 §:n mukaan etuutta karttuu 1/8 prosenttia kalenterikuukautta kohden 2 ja 3 §:ssä mainitusta perusteesta. Etuuden laskee ja suorittaa 1 §:ssä tarkoitetun lain mukaista eläketurvaa hoitava työntekijän eläkelain 107 §:n mukainen eläkelaitos ja muissa kuin mainitun lainkohdan tarkoittamissa tilanteissa hakijan eläketurvan järjestänyt viimeinen eläkelaitos myöntämänsä etuuden alkamishetkestä lukien, ei kuitenkaan aikaisemmasta ajankohdasta kuin siitä, jolloin eläkkeen hakija on suorittanut 3 §:ssä tarkoitetun tutkinnon. Jos 1 §:ssä tarkoitetun lain mukaista eläketurvaa hoitavia eläkelaitoksia on samanaikaisesti kaksi tai useampia, tämän lain mukaisen etuuden suorittaa se eläkelaitos, jossa eläketurva on järjestetty pääasiallisen ansiotyön perusteella.

Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan oppilaitosten on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle 3 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen suorittamisesta siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Kansaneläkelaitoksen ja kotihoidon tukea maksavan Ahvenanmaan kunnan on lain 6 §:n 3 momentin mukaan ilmoitettava Eläketurvakeskukselle etuusasian ratkaisemiseksi välttämättömät, hallussaan olevat 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun valtioneuvoston asetuksen (1146/2004) 4 §:n mukaan oppilaitos on velvollinen ilmoittamaan Kansaneläkelaitokselle tiedot henkilöistä, jotka ovat suorittaneet asetuksen 3 §:ssä tarkoitetun tutkinnon. Lisäksi oppilaitos ilmoittaa tutkinnon tason sekä tutkinnon suorittamiseen johtaneen opiskelun aloitus- ja päättymispäivän. Asetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitos on velvollinen ilmoittamaan Eläketurvakeskukselle hallussaan olevat 4 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitetaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä henkilöä, joka tämän lain nojalla on saanut ammatinharjoittamisoikeuden (laillistettu ammattihenkilö) tai ammatinharjoittamisluvan (luvan saanut ammattihenkilö) sekä henkilöä, jolla tämän lain nojalla on oikeus käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (nimikesuojattu ammattihenkilö).

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto pitää terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008)

mukaisten valvontatehtävien hoitamiseksi. Rekisteriin merkitään lain 24 a §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan muun muassa terveydenhuollon ammattihenkilön nimi, väestötietojärjestelmän mukainen henkilötunnus, rekisteröintinumero, kotiosoite, ammatinharjoittamisoikeus ja sen rajoittaminen tai poistaminen, ammatinharjoittamislupa ja sen peruuttaminen samoin kuin oikeus käyttää terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä ja sen kieltäminen sekä tiedot ammatinharjoittamisoikeuden tai -luvan taikka nimikesuojauksen perusteena olevasta koulutuksesta.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 40 §:n mukaan Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolla ja aluehallintovirastolla on pyynnöstä oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada valtion, kunnan ja kuntayhtymän viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittavalta yhteisöltä tai laitokselta sekä apteekilta tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

Lain 40 a §:n mukaan lääketieteen, hammaslääketieteen ja farmasian koulutusta antavien yliopistojen tulee ilmoittaa Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle tiedot tässä laissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyt opinnot suorittaneiden lääketieteen, hammaslääketieteen ja farmasian opiskelijoiden nimistä, henkilötunnuksista, opintojen aloittamisajankohdista ja suoritetuista opinnoista. Lääketieteen opiskelijoiden osalta tiedot tulee ilmoittaa erikseen neljään ensimmäiseen opintovuoteen ja erikseen viiteen ensimmäiseen opintovuoteen kuuluvat opinnot suorittaneista opiskelijoista. Lääketieteen koulutusta antavien yliopistojen tulee ilmoittaa Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle tiedot tässä laissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyn yleislääketieteen erityiskoulutuksen suorittaneiden lääkäreiden nimestä ja henkilötunnuksista.

Tilastolaki

Tilastolaissa (280/2004) säädetään valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa sovellettavista tiedonkeruusta sekä tilastojen suunnittelua ja laadintaa koskevista menettelytavoista ja periaatteista. Tietojen keräämiseen, luovuttamiseen, suojaamiseen ja muuhun käsittelyyn tilastoja laadittaessa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa säädetään, jollei tilastolaissa tai muussa laissa toisin säädetä. Tilastokeskus toimii valtion tilastotoimen yleisviranomaisena.

Tilastolain 15 §:ssä säädetään tilastokeskuksen oikeudesta kerätä henkilötietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla. Pykälän 5 momentin mukaan lain tai lain nojalla tehdyn päätöksen perusteella koulutusta järjestävät organisaatiot ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät oppilaskohtaiset henkilötiedot oppilaista, heidän suorittamistaan tutkinnoista ja saamastaan opetuksesta. Saman pykälän 7 momentin mukaan arkaluonteisia henkilötietoja saa kerätä tiedonantajilta vain silloin, kun arkaluonteinen tieto on vaikuttanut välittömästi koulutuksen, etuuden tai palvelun saantiin tai sen muotoon taikka kun se ilmenee välillisesti koulutuksen, etuuden tai palvelun saantia tai viranomaisen päätöstä tai liikenneonnettomuuden tai tapaturman syitä ja seurauksia koskevista tiedoista.

Henkilötietolaki

Henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa (523/1999). Henkilötietolain 2 §:n 1 momentin mukaan henkilötietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.

Henkilötietolain 3 §:ssä säädetään keskeisistä henkilötietoihin ja niiden käsittelyyn liittyvistä määritelmistä. Sen mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Henkilörekisterillä tarkoitetaan henkilötietolaissa sen 3 §:n 3 kohdan mukaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuva henkilötietoja sisältävä tietojoukko, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Rekisteröidyllä tarkoitetaan henkilöä, jota henkilötieto koskee.

Henkilötietolaissa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaatteista. Näitä ovat muun muassa huolellisuusvelvoite henkilötietojen käsittelyssä (5 §), henkilötietojen käsittelyn suunnittelun periaate (6 §) sekä käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate (7 §). Käsittelyn suunnittelun periaatteen mukaisesti henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määrittellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaisesti henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Arkaluonteisten tietojen käsittely on 11 §:n mukaan lähtökohtaisesti kielletty. Arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan 1) rotua tai etnistä alkuperää 2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista, 3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta, 4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia, 5) henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä taikka 6) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.

Henkilötunnuksen käsittelyn edellytyksistä säädetään 13 §:ssä. Henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää muun muassa laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Henkilötunnusta saa käsitellä luotonannossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, maksupalvelu-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja muun sosiaaliturvan toteuttamisessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa.

Rekisteröityä on informoitava häntä koskevien tietojen käsittelystä henkilötietolain 24—25 §:n mukaisesti ja hänellä on omia tietojaan koskeva tarkastusoikeus (26—28 §). Rekisteröidyllä on oikeus kieltää rekisterinpitäjää käsittelemästä häntä itseään koskevia tietoja suoramainontaa, etämyyntiä ja muuta suoramarkkinointia varten (30 §). Lain 32 §:n mukaan rekisterinpitäjän on varmistettava tietoturvallisuus ja 33 §:ssä säädetään tietojenkäsittelijän vaitiolovelvollisuudesta. Lain 34 §:n mukaan rekisterinpitäjän kannalta tarpeeton henkilörekisteri on hävitettävä, jollei siihen talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytettäväksi tai jollei rekisteriä siirretä 35 §:ssä tarkoitettulla tavalla arkistoon.

Arkistolaitokseen tai siihen verrattavaan arkistoon siirrettyjen henkilörekistereiden käytöstä ja suojaamisesta sekä niissä olevien tietojen luovuttamisesta on voimassa, mitä erikseen säädetään. Arkistolaitoksen tai siihen verrattavan arkiston on kuitenkin henkilötietoja yksityisistä henkilörekistereistä luovutettaessa otettava huomioon, mitä tässä laissa säädetään henkilötietojen käsittelystä ja luovuttamisesta, jollei se henkilörekisteriin talletettujen tietojen ikä ja laatu huomioon ottaen ole rekisteröityjen yksityisyyden suojan vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Henkilörekisteri, joka on tieteellisen tutkimuksen kannalta tai muusta syystä merkityksellinen, voidaan siirtää korkeakoulun taikka tutkimustyötä lakisääteisenä tehtävänä suorittavan laitoksen tai viranomaisen arkistoon, jos kansallisarkisto on antanut siihen luvan. Kansallisarkisto voi antaa yhteisölle, säätiölle ja laitokselle luvan siirtää arkistoonsa omassa toiminnassa syntyneitä henkilörekistereitä, jotka täyttävät edellä mainitut vaatimukset. Kansallisarkiston on päätöksessään määrättävä, miten rekistereiden suojaus on järjestettävä sekä miten henkilötietojen käyttöä on valvottava.

Kansallisarkiston on ennen 2 momentissa tarkoitettun luvan antamista varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus lausunnon antamiseen.

Arkistolaki

Arkistolaki (831/1994) koskee lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan arkistonmuodostajina valtion virastoja, laitoksia, tuomioistuimia ja muita lainkäyttöelimiä sekä muita valtion viranomaisia ja momentin 2 kohdan mukaan kunnallisia viranomaisia ja toimielimiä. Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan laki koskee arkistonmuodostajina myös muita yhteisöjä, toimielimiä ja henkilöitä niiden suorittaessa julkista tehtävää lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella siltä osin kuin niille tämän tehtävän johdosta kertyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tarkoitettuja asiakirjoja.

Arkistoon kuuluvat arkistolain 6 §:n mukaan asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistonmuodostajalle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistonmuodostajan toiminnan yhteydessä. Asiakirjalla tarkoitetaan arkistolaissa kirjallista tai kuvallista esitystä taikka sellaista sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla aikaansaatuja esitystä, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisin apuvälinein.

Arkistotoimen tehtävänä on lain 7 §:n mukaan varmistaa asiakirjojen käytettävyys ja säilyminen, huolehtia asiakirjoihin liittyvästä tietopalvelusta, määritellä asiakirjojen säilytysarvo ja hävittää tarpeeton aineisto. Arkistointia on hoidettava siten, että se tukee arkistonmuodostajan tehtävien suorittamista sekä yksityisten ja yhteisöjen oikeutta saada tietoja julkisista asiakirjoista, että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturva samoin kuin tietosuojaa on otettu asianmukaisesti huomioon ja että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturvaan liittyvien asiakirjojen saatavuus on varmistettu sekä että asiakirjat palvelevat tutkimuksen tiedon lähteinä. Arkistotoimen vaatimukset on otettava huomioon arkistonmuodostajan tieto- ja asiakirjahallinnossa.

Arkistonmuodostajan on arkistolain 8 §:n mukaan määrättävä, miten sen arkistotoimen suunnittelu, vastuu ja käytännön hoito järjestetään. Arkistonmuodostajan on määrättävä tehtävien hoidon tuloksena kertyvien asiakirjojen säilytysajat ja -tavat sekä ylläpidettävä niistä arkistonmuodostussuunnitelmaa. Asiakirjojen säilytysaikoja määrättäessä on otettava huomioon, mitä niistä on erikseen säädetty tai määrätty. Arkistolaitos määrää, mitkä asiakirjat tai asiakirjoihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi.

Arkistolain 11 §:n mukaan pysyvään säilytykseen määrätty asiakirjat on laadittava ja tiedot tallennettava pitkäaikaista säilytystä kestäviä materiaaleja ja säilyvyyden turvaavia menetelmiä käyttäen siten kuin arkistolaitos erikseen määrää. Arkistolaitos on arkistolain 8 §:n nojalla antanut määräyksen pysyvästi säilytettävistä kunnallisista opetustoimen asiakirjoista (KA 321/43/03).

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään sen 2 §:n mukaan oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista lain tarkoituksen toteuttamiseksi. Laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on lain 3 §:n mukaan toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Mitä julkisuuslaissa säädetään viranomaisesta, koskee lain 4 §:n 2 momentin mukaan myös lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätioitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa.

Viranomaisten asiakirjat ovat julkisuuslain 1 §:n mukaan julkisia, jollei erikseen toisin säädetä. Lain 5 §:n mukaan asiakirjalla tarkoitetaan kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttösä vuoksi yhteenkuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla. Viranomaisen asiakirjalla puolestaan tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksiantotehtävän suorittamista varten.

Lain 6 §:ssä määritellään, milloin viranomaisen laatima asiakirja tulee julkiseksi. Viranomaiselle toimitettu asiakirja tulee 7 §:n mukaan julkiseksi, kun viranomainen on sen saanut, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta tässä tai muussa laissa säädetä. Asiakirja, jonka sisältö on saatavissa selville vain apuvälinein, tulee julkiseksi, jollei salassapitosäännöksistä tai muista tietojen saantia koskevista rajoituksista muuta johdu, aikaisintaan silloin, kun se on viranomaisen tai tämän lukuun toimivan käytettävissä. Jokaisella on 9 §:n mukaan oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Lain 10 §:n mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisälöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen tässä laissa säädetään.

Asianosaisen tiedonsaantioikeudesta säädetään julkisuuslain 11 §:ssä. Jokaisella on 12 §:n mukaan lähtökohtaisesti oikeus saada tieto hänestä itsestään viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä tiedoista. Viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyn rekisterin julkisista tiedoista on 16 §:n nojalla oikeus saada kopio teknisenä tallenteena tai muutoin sähköisessä muodossa, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Tietojen antaminen vastaavassa muodossa muusta julkisesta asiakirjasta on viranomaisen harkinnassa, jollei toisin säädetä. Lisäksi rekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään viranomaisten salassa pidettävistä asiakirjoista. Pykälän 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta ja hänen saamastaan etuudesta tai tukitoimesta tai sosiaalihuollon palvelusta sekä henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta, ovat salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja, jollei erikseen toisin säädetä. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 30 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, samoin kuin asiakirjat, joista ilmenee ylioppilastutkintolautakunnan määräämien arvostelijoiden arvostelutehtäviä koskeva koulukohtainen työnjako, kunnes on kulunut vuosi kyseisestä tutkintakerrasta. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta tai tiedon matkaviestimen sijaintipaikasta, samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapittoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi.

Viranomaisen voi 26 §:n 1 momentin mukaan antaa salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tiedon, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Julkisuuslain 29 §:ssä säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle.

Viranomaisen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos:

- 1) tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty, 2) se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa, 3) asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alustusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi, 4) tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi.

Viranomaisen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon sellaisista osoite- tai muista yhteystiedoista, jotka ovat 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Viranomaisen voi 29 §:n 3 momentin nojalla avata toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuus-

den mukaan otettava päätöksenteossa huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäväksi, käyttöyhteyden avulla saa hakea tietoja vain henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen nimenomaisesti säädetä toisin.

1.2 Oppilas- opiskelija ja tutkintasuoritusten käsittelyn käytäntö

Suomen julkinen koulutusjärjestelmä voidaan ryhmitellä koulutusasteittain karkeasti yleissivistävään perusopetukseen, toisen asteen yleissivistävään lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen ja ylimpänä koulutusasteena korkeakoulutukseen.

Perusopetuslain mukaisia opetuksen järjestäjiä on noin 400, joista yksityisiä opetuksen järjestäjiä on noin 60. Valtion oppilaitoksia on kolme ja yliopistojen harjoittelukouluja kahdeksan. Oppilaita perusopetuslain mukaisessa esi- ja perusopetuksessa oli vuonna 2014 noin 550 000 (Opetushallinnon tilastopalvelu, vipunen).

Lukiolain mukaisia lukiokoulutuksen järjestäjiä on noin 280, joista yksityisiä koulutuksen järjestäjiä on noin 40. Lukiokoulutuksen järjestäjistä kaksi on valtion oppilaitoksia. Lisäksi yliopistojen harjoittelukouluissa annetaan lukiokoulutusta. Opiskelijoita lukiolain mukaisessa koulutuksessa oli vuonna 2014 noin 100 000 (Opetushallinnon tilastopalvelu, vipunen).

Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjiä on yhteensä 174, joista 129 on yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Valtion oppilaitoksia on yksi. Järjestäjistä 44 on kuntia tai kuntayhtymiä. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoita oli vuonna 2014 yhteensä noin 250 000 (Opetushallinnon tilastopalvelu, vipunen).

Opetustoimessa käsiteltävien henkilötietojen suuren määrän ja hallintomenettelyn sujuvoittamisen vuoksi oppilas- opiskelija- ja tutkintotietoja sekä hakeutumista koskevia tietoja pyritään saamaan sähköisesti ja tietoja käsitellään opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä pääasiassa sähköisesti.

Perusopetuslain mukaisten opetuksen ja lukiokoulutuksen sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on käytössä erilaisia ratkaisuja suoritus- ja opiskeluoikeustietojen hallinnointiin ja säilytykseen. Tyypillisesti tietoja hallinnoidaan oppilashallinto-ohjelmistolla tai siihen verrattavissa olevalla ohjelmistolla ja ne tallennetaan paikalliseen oppilasrekisteriin. Opinto- ja tutkintasuoritustiedot ja todistukset ovat arkistolain määräyksen nojalla yleensä pysyvästi säilytettäviä. Sekä perusopetuksen, lukiokoulutuksen että toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjien oppilaiden ja opiskelijoiden henkilö- ja suoritustietojen hallinnointiin käytetään pääasiassa yhden määräävässä asemassa olevan yrityksen opintohallintojärjestelmää.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, ylioppilastutkintolautakunta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiset tutkintotoimikunnat ovat velvoitettuja toimittamaan oppilaita, opiskelijoita, opintoja ja tutkintoja koskevia tietoja muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriölle opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen rahoituksen määräämiseksi, koulutuksen arvioimiseksi ja yleiseksi seurannan toteuttamiseksi, Kansaneläkelaitokselle ja työvoimaviranomaisille etuuksien kuten opintotuen, työttömyysetuuksien tai eläkkeiden toimeenpanemiseksi sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa säädettyjen ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen ja valvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi. Käytännössä tietoja luovutetaan paperilomakkeilla tai sähköisenä tiedonsiirtona, jolloin virkailija muodostaa esimerkiksi opin-

tohallintojärjestelmästä siirtotiedoston ja kirjautuu viranomaisen järjestelmään ja käyttöliittymän avulla siirtää siirtotiedoston viranomaisen järjestelmään.

Koulutusasteelta seuraavalle asteelle eteneminen edellyttää alemman asteen opintojen suorittamista tai muiden opiskelijaksi ottamisen edellytysten täyttymistä. Opetukseen tai koulutukseen hakeutuvan on osoitettava ja koulutuksen järjestäjän selvitettävä koulutukseen tai opetukseen ottamisen edellytysten täytyminen. Käytännössä hakijan osoittaa aikaisemman opetuksen tai koulutuksen suorittamisesta tutkintotodistuksen tai muun opetuksen tai koulutuksen järjestäjän antaman todistuksen suoritetuista opinnoista tai koulutuksesta.

Lukiokoulutuksen, toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen sekä korkeakoulujen opiskelijavalintoja varten Opetushallitus ylläpitää opiskelijavalintarekisteriä.

Ylioppilastutkinnon järjestämistä, suoritettuja ylioppilastutkintoja ja tutkintoihin kuuluvia kohteita koskevien tietojen säilyttämistä sekä ylioppilastutkinnon toimivuuden seurantaan varten on olemassa ylioppilastutkintolautakunnan ylläpitämä ylioppilastutkintorekisteri. Korkeakoulujen opiskeluoikeus-, ilmoittautumis-, tutkinto- ja pintosuoritustietojen keskitettyä säilytystä ja käyttöä varten on valtakunnallinen tietovaranto, johon kootaan korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältävien rekisterien tietosisältöä ja jonka kautta tietoja tarjotaan teknisellä käyttöyhdydellä opiskelijavalintarekisterin ja korkeakoulujen yhteisten opiskelijavalintapalveluiden käyttöön sekä viranomaisille ja muille korkeakouluille.

Opiskelijavalintarekisteristä luovutetaan sähköisesti tietoja eri viranomaisille. Esimerkiksi Kansaneläkelaitokselle opiskelijavalintarekisteristä luovutetaan opintotukioikeuden selvittämiseksi tiedot kaikista opiskelupaikan vastaanottaneista opiskelijoista. Kansaneläkelaitos teki opintotukea koskevia ratkaisuja lukuvuonna 2014—2015 yhteensä runsaat 400 000 (Kelan opintoetuustilasto 2014/15, Kansaneläkelaitos, tilastoryhmä). Lukuvuonna 2014—2015 opintotukea saavia lukiokoulutuksen opiskelijoita oli noin 25 600 ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoita noin 90 700.

1.3 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n lainsäädäntö

Henkilön suorittamien tutkintotietojen sähköiseen tallentamiseen ja luovuttamiseen on kansainvälisesti olemassa yksityisiä palveluja. Oppijan verkkopalveluhankkeen yhteydessä laaditun esiselvityksen yhteydessä tarkasteltuja kaupallisia tutkintotietojen hallinnoinnin sähköisiä palveluja ovat olleet Yhdysvalloissa toimiva National Student Clearinghouse sekä Isossa Britanniassa, Irlannissa, Portugalissa ja Australiassa käytössä oleva järjestelmä Digitary.

National Student Clearinghouse (www.studentclearinghouse.org) on vuonna 1993 perustettu toimiva palvelu, jota ylläpitää voittoa tavoittelematon yhteisö. Palvelu tarjoaa tietoja yhdysvaltalaisten suorittamista korkeakoulututkinnoista. Tietoja hyödyntävät muun muassa koulutuksen järjestäjät, työnantajat ja luottolaitokset. Tietoja käytetään koulutustietojen todentamiseen sekä oppimistuloksiin liittyviin tutkimuksiin. Opiskelijat voivat tilata palvelun kautta muun muassa opiskelutodistuksia (enrollment certificate) ja tarkastella opintolainatietojaan.

Palvelun piirissä on yli 3600 yhdysvaltalaista korkeakoulua, jotka kattavat 98 % kaikista opiskelijoista. Järjestelmä sisältää tällä hetkellä yli 237 miljoonaa asiakirjaa. Järjestelmä on käytävissä ympäri vuorokauden. Järjestelmän kautta suoritetaan kaiken kaikkiaan noin 700 miljoonaa sähköistä todennusta vuosittain.

Palvelun avulla kuka tahansa voi maksua vastaan tarkistaa henkilön suorittamat tutkinnot, sertifikaatit sekä koulutukseen hakijan hakutiedot FERPA (Family Educational Rights and Privacy Act) -lain mukaisesti. Laissa säädetään opiskelijoiden yksityisyyden suojasta Yhdysvalloissa. Lisäksi laissa säädetään huoltajien oikeudesta saada tiettyjä tietoja huollettavansa kouluasioista, jos henkilö on alle 18-vuotias. Palvelun käyttö edellyttää rekisteröitymistä, mutta palvelu ei vaadi vahvaa sähköistä tunnistautumista. Tietoja toimittavat korkeakoulut vastaavat tietojen oikeellisuudesta. Tutkintotietoja ei vahvisteta erikseen tiedonsiirtojen jälkeen sähköisellä allekirjoituksella.

Digitary (www.digitary.net) on yksityisen yrityksen korkeakouluille kehittämä järjestelmä, jonka avulla voidaan hallita todistuksiin liittyvät prosessit sähköisesti. Järjestelmän avulla todistustiedot voidaan julkaista, allekirjoittaa ja tallentaa sähköisesti. Todistukset toimivat virallisina asiakirjoina esimerkiksi työnantajille. Palvelua käytetään tällä hetkellä useissa Ison-Britannian sekä Irlannin korkeakouluissa ja lisäksi palvelua käytetään myös Portugalissa, Yhdysvalloissa sekä Australiassa.

Digitary toimii siten, että oppija antaa työnantajalle tai muulle osapuolelle oikeudet katsoa tietojaan sähköisestä arkistosta. Rekisteröitymisen jälkeen työnantaja saa tunnukset, joilla tietoa pääsee tarkastelemaan tiettyinä ajanjaksoina. Koulutuksen järjestäjät toimittavat todistustiedot järjestelmään. Todistukset vahvistetaan sähköisellä allekirjoituksella.

Isossa Britanniassa toimii myös vuonna 2011 perustettu HEDD palvelu (www.hedd.ac.uk), josta voi tarkistaa korkea-asteen opintosuoritukset ja viralliset oppilaitokset. Palvelua ylläpitää yksityinen tutkimusjärjestö Higher Education Careers Service Unit. Palvelun tarkoituksena on erityisesti tarjota työnantajille ja korkeakouluille mahdollisuus tarkistaa työnhakijoiden tai jatko-opiskelijoiksi hakevien ilmoittamien tutkintosuoritustietojen oikeellisuus. Palvelua käyttää 27 yliopistoa opiskelijoidensa opinto-oikeuksien ja –suoritusten varmentamiseen.

Euroopan neuvoston yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (ETS nro 108, SopS 36/1992), jäljempänä tietosuojasopimus, tehtiin Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 1981. Tietosuojasopimuksen tarkoituksena on turvata henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä jokaisen osapuolen alueella jokaiselle yksilölle hänen oikeutensa ja perusvapautensa ja erityisesti hänen oikeutensa yksityisyyteen. Tietosuojasopimus sisältää tietosuojan peruseriaatteiden lisäksi määräykset osapuolten väliset rajat ylittävästä henkilötietojen siirrosta ja keskinäisestä avunannosta, mutta ei määräyksiä valvontaviranomaisista tai kattavia määräyksiä henkilötietojen siirrosta kolmansiin valtioihin. Tietosuojasopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä lokakuuta 1985 ja Suomen osalta 1 päivänä huhtikuuta 1992.

Euroopan unionissa henkilötietojen suojasta ja henkilötietojen kansainvälisestä siirrosta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (95/46/EY), jäljempänä henkilötietodirektiivi. Henkilötietodirektiivi sisältää muun ohella säännökset valvontaviranomaisista ja henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja on näiltä osin tietosuojasopimusta kattavampi.

Henkilötietodirektiivin tavoitteena on turvata yksilöiden perusoikeudet ja -vapaudet, erityisesti oikeus yksityisyyteen henkilötietojen käsittelyssä sekä henkilötietojen vapaa liikkuminen EU:n jäsenvaltioiden välillä. Jäsenvaltio ei saa estää henkilötietojen siirtämistä toiseen jäsenvaltioon yksityisyyden suojaan liittyvistä syistä. Jäsenvaltioiden on myös huolehdittava siitä, että sen lainsäädäntöä sovelletaan direktiivin osoittamalla tavalla jäsenvaltiossa tapahtuvaan tai jäsenvaltioon muutoin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sekä valvottava henkilötietojen

siirtoa kolmansiin maihin. Henkilötietodirektiivin pohjana on Euroopan neuvoston tietosuojasopimus, jota sen on tarkoitus täsmentää.

Lähtökohtana henkilötietodirektiivissä on henkilötietojen käsittely laajassa merkityksessä niin, että se sisältää myös tietojen luovuttamisen. Henkilötietodirektiiviä sovelletaan sekä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla että manuaalisesti toteutettavaan henkilötietojen käsittelyyn. Soveltamisalan ulkopuolelle jää yhteisöoikeuden ulkopuolelle jäävä henkilötietojen käsittely, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja oikeudelliseen yhteistyöhön sekä poliisi- ja pakolaisasioihin ja valtion turvallisuuteen liittyvä henkilötietojen käsittely samoin kuin yksinomaan henkilökohtaista tarkoitusta varten tapahtuva henkilötietojen käsittely.

Kansallisesti yleiset säännökset henkilötietojen käsittelystä sisältyvät henkilötietolakiin, jolla on saatettu henkilötietojen käsittelyä koskeva kansallinen lainsäädäntö vastaamaan tietosuojasopimuksen määräyksiä ja henkilötietodirektiivin säännöksiä.

Euroopan komissio antoi ehdotuksensa yleiseksi tietosuojasetukseksi tammikuussa 2012. Samassa yhteydessä annettiin ehdotus tietosuojadirektiiviksi. Euroopan parlamentti hyväksyi asetusehdotuksen 14. huhtikuuta 2016. Tietosuojasetus julkaistiin 4.5.2016 Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä julkaisemisen jälkeen, ja sitä sovelletaan 25. päivästä toukokuuta 2018 alkaen.

Yleinen tietosuojasetus tulee sovellettavaksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Asetus korvaa vuoden 1995 annetun henkilötietodirektiivin ja sen kansalliseksi täytäntöön panemiseksi annetun henkilötietolain säännökset siltä osin kuin henkilötietojen käsittely kuuluu asetuksen soveltamisalaan.

Yleisessä tietosuojasetuksessa luetellaan henkilötietojen käsittelyn kohteena olevan henkilön oikeudet. Asetuksessa määritellään rekisterinpitäjien velvollisuudet ja niiden puolesta henkilötietoja käsittelevien yleiset velvollisuudet, joihin kuuluu velvollisuus toteuttaa asianmukaisia tietosuojatoimenpiteitä sen mukaan, miten suuri riski tietojenkäsittelyyn liittyy (riskiperusteinen lähestymistapa).

Rekisterinpitäjien velvollisuus on tietyissä tapauksissa myös ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksista. Kaikkien julkisten viranomaisten ja tiettyjä riskialttiita tietojenkäsittelytoimia toteuttavien yritysten on myös nimettävä tietosuojavastaava. Asetusehdotuksessa vahvistetaan jäsenvaltioiden nykyinen velvollisuus nimetä kansallisen tason riippumaton valvontaviranomainen. Lisäksi sillä pyritään ottamaan käyttöön mekanismeja, joilla tietosuojalainsäädännön soveltamisesta tehdään johdonmukaisempaa kaikkialla EU:ssa.

Yleisessä tietosuojasetuksessa tunnustetaan rekisteröidyn oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle samoin kuin rekisteröidyn oikeus käyttää oikeussuojakeinoja ja saada korvausta. Henkilöillä on oikeus tarkistuttaa tietosuojaviranomaisen päätös kansallisessa tuomioistuimessa riippumatta siitä, mihin jäsenvaltioon rekisterinpitäjä on sijoittautunut.

Asetuksessa säädetään seuraamuksista rekisterinpitäjille tai tietojenkäsittelijöille, jotka rikkoivat tietosuojasääntöjä. Rekisterinpitäjille voidaan määrätä sakkoa, joka on enintään 20 miljoonaa euroa tai 4 prosenttia rekisterinpitäjän vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Hallinnollisia seuraamuksia määräävät kansalliset tietosuojaviranomaiset.

Yleinen tietosuojasetus on asetuksena suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, mutta se jättää jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Asetuksen puitteissa on mahdollista antaa kansallista lainsäädäntöä, jolla tarkennetaan asetuksen säännöksiä. Kansallisella

lainsäädännöllä on jossain määrin myös mahdollista poiketa asetuksen velvoitteista. Oikeusministeriö on 17 päivänä helmikuuta 2015 asettanut työryhmän (OM1/41/2016) selvittämään Euroopan unionin yleisen tietosuojasetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarvetta ja valmistelemaan tietosuojasetuksen edellyttämiä muutoksia henkilötietojen käsittelystä annettuun yleiseen kansalliseen lainsäädäntöön sekä koordinoimaan asiasta annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi tarpeellista lainvalmistelutyötä. Työryhmän tulee asettamispäätöksen mukaan saada mietintönsä valmiiksi lainsäädännön muutosehdotuksista 31.5.2017 mennessä.

1.4 Nykytilan arviointi

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opinto- ja tutkintosuorituksia sekä opinto-oikeutta koskevia tietoja ei tällä hetkellä ole saatavissa sähköisesti kootusti yhdenmukaisesti yhdestä paikasta. Opinto- ja tutkintosuorituksia sekä muita opintoja koskevia tietoja säilytetään ja hallinnoidaan paikallisissa opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä korkeakoulujen, ylioppilastutkintolautakunnan ja tutkintotoimikuntien tietovarannoissa ja näillä on myös toiminnasta syntyvien asiakirjojen arkistointivelvollisuus sen mukaan kuin arkistolaissa tai muussa laissa säädetään tai määrätään.

Suuri osa väestöstä suorittaa vähintään kahden eri koulutusasteen opinnot. Opetus ja koulutus alkavat usein kerran vuodessa, jolloin opetuksessa tai koulutuksessa aloittaa kerralla huomattava määrä uusia henkilöitä. Opetukseen ja koulutukseen hakeutuminen ja oppilaaksi tai opiskelijaksi ottaminen edellyttävät merkittävän tietomäärän käsittelyä ja tietojen luovuttamista koulutuksen tai opetuksen järjestäjältä toiselle sekä muille viranomaisille opintoihin liittyvien etuuksien tai muiden viranomaistehtävien toimeenpanemiseksi.

Viranomaisilla on useita rinnakkaisia tiedonkeruita joilla suoritustietoja kerätään opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä, Opetushallitukselta, ylioppilastutkintolautakunnalta ja korkeakouluilta. Samaa tietoa tallennetaan eri muodoissa useisiin eri järjestelmiin. Tiedon siirtämiseksi tietoa joudutaan muokkaamaan ja tiedonsiirrosta aiheutuu hallinnollista työtä. Tieto ei välttämättä ole ajantasaista tai tiedon laatu voi vaihdella sen mukaan mihin tarkoitukseen tietoa tuotetaan.

Esi- ja perusopetuksen oppilaiden ja lukiokoulutuksen opiskelijoiden sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden tietojen tallentamista ja luovuttamista varten ei ole olemassa keskitettyä tietovarantoa, josta opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voisivat luovuttaa tietoja tarvitseville viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla.

Opetuksen ja koulutuksen sekä tutkinnon järjestäjillä, korkeakouluilla, ylioppilastutkintolautakunnalla sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisilla tutkintotoimikunnilla on laajasti jo käytössä omat erilaisin tietoteknisin ratkaisuin toteutetut sähköisesti ylläpidettävät henkilörekisterit, joista on yleensä avattavissa myös tekninen käyttöyhteys tiedon tarvijohille. Lainsäädäntö mahdollistaa tietojen yhdenmukaisen luovuttamisen teknisen käyttöyhteyden avulla, mutta käytännössä eri rekistereistä teknisen käyttöyhteyden toteuttamistapa on erilainen. Useimmiten siirto toteutetaan erilaisilla teknisillä formaateilla ja teknologialla virkailija-avusteisena eräsiirtona. Erillisistä ja päällekkäisistä siirroista aiheutuu turhaa työtä ja kustannuksia koulutuksen järjestäjille. Tietojen laatu voi vaihdella, muun muassa siksi, että koulutuksen järjestäjillä ei ole yhtenäistä tietoarkkitehtuuria ja prosesseja, tietojen siirtoa ei ole automatisoitu eikä viranomaisen pyytämiä tietoja edes välttämättä synny osana prosessia.

Viranomaisessa asioiva kansalainen joutuu esimerkiksi etuuksia hakiessaan toimittamaan viranomaiselle asian selvittämiseksi tarvittavat selvitykset opinto- tai tutkintosuorituksistaan se-

kä opintoihin liittyvistä läsnäolotiedoista paperisina asiakirjakopioin. Opintosuoritus- ja opiskelutietoja ei välttämättä ole käytettävissä digitaalisessa muodossa, mikä voi vaikeuttaa muuten sähköistettyä hakemuksen tekemistä ja käsittelyä. Myös asiaa käsittelevälle koituu huomattavia suoria ja epäsuoria kustannuksia paperisten selvitysten käsittelystä. Kansalainen ei myöskään pääse itse katsomaan kootusti omia opinto- tai tutkintosuoritustietojaan yhdestä.

Korkeakoulut luovuttavat käytännössä osan viranomaisten tarvitsemista tiedoista korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon kautta. Korkeakoulujen osalta tiedonkeruuta ja tiedon välittämistä viranomaisille ja myös toisille korkeakouluille on vuodesta 2014 asti kehitetty hyödyntäen korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa ja tietojen siirtoja on yhdenmukaistettu merkittävästi. Opiskelijarekisteritiedon lisäksi samaa tietovarantoa kehitetään myös tutkimusjulkaisujen tiedonkeruuta varten.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman hallituskauden kärkihankkeisiin kuuluu muun muassa julkisen hallinnon palveluiden digitalisointi. Hallitusohjelman mukaan julkinen hallinto sitoutuu kysymään samaa tietoa kansalaisilta ja yrityksiltä vain kerran. Lisäksi hallitusohjelman mukaan vahvistetaan kansalaisten oikeutta valvoa ja päättää itseään koskevien tietojen käytöstä, samalla varmistuen tietojen sujuva siirtyminen viranomaisten välillä.

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on saada kattavasti julkisen valvonnan alaisen koulutuksen opintosuoritus- ja tutkintotiedot kansalaisten ja viranomaisten käyttöön keskitetysti sähköiseen yhdenmukaisesti käsiteltävissä olevaan muotoon, jolloin tiedot olisivat kansalaisten tietosuoja huomioiden hallitusti kansalaisten ja tietoon oikeutettujen viranomaistahojen käytettävissä kaikissa tutkintotietoja hyödyntävissä prosesseissa luotettavasti, turvallisesti, yhdenmukaisesti ja ajantasaisesti.

Tavoitteena on toteuttaa palvelu, jonka kautta voidaan jakaa kattavasti opinto- ja tutkintosuorituksia sekä läsnäoloa koskevia tietoja luotettavasti ja kustannustehokkaasti niitä toiminnassaan tarvitseville viranomaistoimijoille sekä kansalaisille.

Tavoitteena on vähentää erillisten ja päällekkäisten tiedonsiirtojen tarvetta ja sitä kautta pienentää tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitokustannuksia verrattuna siihen, että tiedonsiirtojärjestelmät rakennettaisiin erillisinä. Erillisistä tiedonkeruista aiheutuvan työmäärän sekä kansalaisten asiointiin helpottamiseksi sähköisessä muodossa olevat opinto- ja tutkintosuoritusta sekä läsnäoloa koskevat tiedot tulisi olla mahdollisimman laajasti saatavilla sähköisessä muodossa yhdenmukaisesti, turvallisesti ja ajantasaisesti.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Koulutuksen ja opetuksen järjestäjillä ja muilla opetustoimen toimijoilla on jo käytössä sähköiset ratkaisut omien oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen käsittelyyn ja säilyttämiseen. Korkeakoulujen osalta on olemassa korkeakoulujen tietovaranto, johon tallennetaan pysyvästi korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältävien rekisterien tietosisältöä ja jonka kautta tämä sisältö tarjotaan teknisellä käyttöyhteydellä eri tahojen käyttöön. Ylioppilastutkintojen suoritustietojen pysyvää tallentamista varten on olemassa ylioppilastutkintorekisteri ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisten näyttötutkintojen suoritustietojen pysyvää tallennusta varten on olemassa näyttötutkintojen suoritusrekisteri.

Sen sijaan esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen suoritus- ja läsnäolotietojen tallentamista varten ei vielä ole olemassa yhtä tietovarantoa tai tietojärjestelmää, jonne tiedot voitaisiin tallentaa kootusti yhdenmukaisesti. Myöskään edellä mainituissa ylioppilastutkintorekisterissä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa tai näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevien opinto- ja tutkintosuoritustietojen tai läsnäolotietojen luovuttamista varten ei ole olemassa yhtä järjestelmää, josta tiedot olisivat niitä tarvitsevien kansalaisten tai viranomaisten saatavilla yhdestä paikasta yhdenmukaisesti.

Esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjien opiskeluoikeus- ja suoritustiedot syntyvät ja niitä käsitellään paikallisella tasolla. Pääsääntöisesti jokaisella koulutuksen järjestäjällä on oma paikallinen tietovarantonsa tiedoille. Teoreettisesti opinto-oikeuksia sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevien tietojen luovuttamista varten olisi mahdollista luoda palvelu, jossa tiedot haettaisiin aina tarvittaessa reaaliaikaisesti suoraan alkuperäisestä lähteestä. Palvelu, jossa tiedot haettaisiin loppukäyttäjille aina tarvittaessa reaaliaikaisesti suoraan alkuperäisestä lähteestä eli paikallisesti tietovarannosta ei kuitenkaan ole käytännössä toteuttamiskelpoinen. Käytännössä tällaisen järjestelmän infrastruktuuri olisi erittäin epäluotettava koska integraatioyhteyksiä ja linkitettyjä paikallisia tietovarantoja olisi satoja. Yhdenkin tällaisen yhteyden tai tietovarannon vikaantuminen merkitsisi että tiedot eivät olisi luotettavasti saatavilla. Jokainen yksittäinen kysely pitäisi myös kohdistaa kaikkiin oppilaitosten tietovarantoihin, koska jokaisesta linkitetystä tietovarannosta tulisi tarkistaa löytyykö siitä henkilön opiskeluoikeus- tai suoritustietoja. Jokaisella koulutuksen järjestäjällä pitäisi tällöin olla kyky tällaisen infrastruktuurin ylläpitoon ja niiden tulisi sitoutua yhteisiin palvelutasoihin.

Yhtenä vaihtoehtona yhtenäisen ja laajamittaisen opintosuoritus- tutkinto- ja läsnäolotietojen hallinnoinnille olisi sellaisen keskitetyn tietovarannon perustaminen, joka olisi ainoa virallinen tietolähde. Kyseessä olisi palvelu, jossa tiettyjen henkilörekisterien pitäjät kuten opetuksen ja koulutuksen järjestäjät ylläpitäisivät oppilaidensa opiskeluoikeus ja suoritustietoja yhteisessä tietovarannossa. Kaikki tiedon hyödyntäjät, kuten kansalaiset, koulutuksen järjestäjät ja muut tietoja tarvitsevat viranomaiset saisivat ajantasaiset tiedot samasta tietolähteestä. Tieto olisi luotettavaa, koska tiedon tuottajat käyttäisivät tiedonhallintaan ainoastaan keskitettyä päätietovarantoa ja sitä voitaisiin käyttää virallisten opintosuoritus- ja tutkintotodistuksen tietolähteenä. Palvelu korvaisi osittain opetuksen- ja koulutuksen järjestäjien ja muiden sitä käyttävien tiedon tuottajien omat tiedonhallintajärjestelmät. Tietoja voitaisiin hallinnoida joko käyttöliittymän kautta tai rajapinnan välityksellä. Jos tietojen tallennus hoidettaisiin rajapinnan kautta, olisi tiedontuottajien itse rakennettava tarvittavat hallintakäyttöliittymät. Käytännössä malli tarkoittaisi yhtenäiseen oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen hallintajärjestelmään siirtymistä, jossa kaikki opintosuorituksiin, tutkintoihin ja läsnäoloon liittyvät päätökset tulisi kirjata ja arkistoida oikeudellisesti pätevästi yhdessä tietojärjestelmässä. Mallin mukaisen tietojärjestelmän ja arkistoinnin tekninen toteutus vaatisi eri toimijoilta useiden vuosien valmistelua ja merkittäviä muutoksia koulutuksen järjestäjien järjestelmiin ja toimintamalleihin. Tällaiset muutokset eivät todennäköisesti olisi mahdollisia lyhyellä aikavälillä.

Kolmantena toteuttamisvaihtoehtona opintosuoritus- tutkinto- ja läsnäolotietojen ajantasaiseksi tarjoamiseksi viranomaisten ja kansalaisten käytettäväksi perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä ja tutkintoja toimeenpaneilta tahoilta olisi toteuttaa rakentamalla rajapintapalveluita tarjoava keskitetty kansallinen kopiotietovaranto. Keskitetty tietovaranto säilyttäisi kopiota paikallisen tason oppilaitosrekisteristä, kuten koulutuksen järjestäjän oppilas- tai opiskelijarekisteristä. Tieto siirrettäisiin keskitettyyn tietovarantoon rajapintojen sekä muiden tiedonsiirtomekanismien välityksellä. Tiedot siirretään säännöllisesti oppilashallintojärjestelmästä tai muusta vastaavasta tietolähteestä kuten ylioppilastutkintorekisteristä keskitettyyn kansalliseen kopiotietovarantoon. Kaikki tietojen muok-

kaukset tehtäisiin vain paikalliselle tasolle. Jos tiedoissa olisi virhe, korjattaisiin se alkuperäiseen tietolähteeseen, josta korjattu tieto päivittyisi keskitettyyn kopiotietovarantoon. Rajapintapalveluita tarjoavassa kansallisessa kopiotietovarantomallissa rekisterinpitäjän tehtävät säilyisivät edelleen koulutuksen järjestäjillä. Toteuttamistapa vastaisi korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa, johon kerätään korkeakoulujen rekistereissä olevia tietoja välitettäväksi edelleen opiskelijavalintarekisteriin ja muille viranomaisille.

Rajapintapalveluita tarjoavan kopiotietovarannon rakentaminen tarjoaisi nopean tavan saavuttaa tavoitteen keskitetystä opinto- ja tutkintosuoritusten sekä läsnäolotietojen tietovarannosta. Päällekkäisistä tiedonkeruista voitaisiin luopua, jolloin viranomaiset voisivat hakea tarvitsemansa tiedon tietovarannosta. Kansalaiselle voitaisiin tarjota näkymä tietoihin. Jos tietovarannon tietoja käytetään laajasti luovutettaessa tietoja muilla tahoille, olisi tiedon tallentajalle hyödyllistä varmistua tietojen oikeellisuudesta. Silloin jos tiedot ovat tietovarannossa ajantasaista ja laadukkaita, myös tiedon tallentajalla on paremmat mahdollisuudet käyttää järjestelmässä olevia tietoja omassa toiminnassaan. Pienille koulutuksen järjestäjille joilla ei välttämättä ole tietoja digitaalisessa muodossa lainkaan, tarjottaisiin myös mahdollisuus tallentaa tiedot ensisijaisesti keskitettyyn rekisteriin.

2.3 Keskeiset ehdotukset

Perus- ja esiopetuksen, lukiokoulutuksen, ylioppilastutkintojen, toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja tutkintojen suoritus- ja läsnäolotietojen valtakunnallisen keskitetyn sähköisen, tietoturvallisen ja luotettavan käsittelyn edistämiseksi ehdotetaan perustettavaksi oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä. Järjestelmän teknisenä ylläpitäjänä toimisi Opetushallitus. Perusopetuslain, lukiolain ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimijat, jotka tuottavat opinto- ja tutkintosuoritustietoja sekä muita opetuksen ja koulutukseen liittyviä tietoja olisivat velvoitettuja tallentamaan Opetushallituksen ylläpitämään valtakunnalliseen järjestelmään laissa säädettyjä tietoja.

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä toimisi tietovarantona niiden koulutusmuotojen ja tutkintotyyppien osalta, joita ei tällä hetkellä saa keskitetysti yhdestä tietolähteestä. Korkeakoulujen osalta säilytettäisiin olemassa oleva korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto. Samoin opiskelijavalintoja varten säilyisi opiskelijavalintarekisteri ja ylioppilastutkintojen järjestämiseksi ylioppilastutkintorekisteri.

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä toteutettaisiin palveluna, johon muun muassa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjät tallentaisivat opiskeluvoimien, suoritus- ja arviointitiedot pääsääntöisesti käyttöliittymän kautta. Järjestelmä mahdollistaisi oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen hallinnoinnin välineen sellaisille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, joilla ei ole omaa opintohallintojärjestelmää. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, joilla on oma järjestelmä käytössä, voivat siirtää oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tallennettavat tiedot rajapinnan kautta.

Ylioppilastutkintorekisterissä, näyttötutkintojen suoritusrekisterissä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa ja oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä tallennettavien opinto- ja tutkintosuoritustietojen sekä läsnäolotietojen välittämiseksi yhdenmukaisesti kansalaisten ja viranomaisten käyttöön, ehdotetaan perustettavaksi Opetushallituksen ylläpitämä palvelu, jossa ylioppilastutkintorekisterissä, näyttötutkintojen suoritusrekisterissä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa sekä oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä olevia suoritus- ja läsnäolotietoja voitaisiin kerätä näistä järjestelmistä ja luovuttaa niitä tietoihin oikeutetuille kansalaisille ja viranomaisille yhdestä palvelusta.

Oppijanumeroa koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että se annettaisiin henkilölle, kun hänestä ensimmäisen kerran tallennetaan tietoja oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään, opiskelijavalintarekisteriin, ylioppilastutkintorekisteriin tai korkeakoulujen tietovarantoon. Oppijanumerorekisteriä ylläpitäisi Opetushallitus.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän ja Opetushallituksen tietoja kokoavan ja luovuttavan palvelun kokonaiskustannusten on arvioitu olevan pienemmät kuin nykyisissä ratkaisuissa, jossa jokaisella viranomaisella on oma tiedonkeruunsa ja tietovarannot tietoja varten. Opetustoimen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmän sekä opetushallituksen tietojen kokoamista ja luovuttamista varten ylläpitämisen palvelun arvioidaan vähentävän päällekkäisten tietovarantojen ja niiden erilaisten toteuttamisratkaisujen ja toimintojen sekä ylläpito- ja kehittämistyön määrää minkä arvioidaan tuottavan keskipitkällä aikavälillä selviä kustannushyötyjä koulutuksen ja opetuksen järjestäjille sekä muille viranomaisille.

Taloudellisia hyötyjä arvioidaan muodostuvan kun koulutuksen järjestäjät tuottavat suoritus- ja läsnäolotietoja keskitetysti, ajantasaisesti ja luotettavasti opetustoimen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmän, mikä mahdollistaa järjestelmän laajan käytön viranomaisten ja koulutustoimijoiden välillä suoritustietojen päätietovarantona.

Nykyisten erillisten tiedonsiirtojen korvautuessa, arvioidaan tästä aiheutuvan säästöjä opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, kansalaisille sekä viranomaisille. Arviot taloudellisista hyödyistä toiminnan tehostumisen, ICT- ja muiden kustannusten sekä kansalaiselle aiheutuvasta hyödyistä täsmentyvät myöhemmin.

Eduskunta osoitti vuoden 2015 lisätalousarviossa Opetushallituksen toimintamenoihin (29.01.02.) 880 000 euroa, joka aiheutui todennetun osaamisen rekisterin kehittämiskustannuksista. Lisäys tehtiin siirtämällä määräraha valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpantoon osoitetusta määrärahasta (28.70.20). Vastaava määrärahalisäys otettiin huomioon Opetushallituksen toimintamenoissa vuoden 2016 valtion talousarviossa (29.01.02).

Opetushallitukselle arvioidaan aiheutuvan opetustoimen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmän ylläpidosta kustannuksia 950 000 euroa vuonna 2018 ja 1 150 000 euroa vuodesta 2019 alkaen. Järjestelmän ylläpidosta aiheutuva kustannukset on tarkoitus kattaa sen kehittämisestä ja käytöstä hyötyvien tahojen eli opetus- ja kulttuuriministeriön, valtiovarainministeriön, Tilastokeskuksen, työ- ja elinkeinoministeriön sekä Kansaneläkelaitoksen ja mahdollisesti muiden hyötyjien kesken niille koituvan hyödyn suhteessa. Ylläpitorahoitusta koskevat määrärahasiirrot on tarkoitus sisällyttää vuosia 2016—2019 koskevaan valtiontalouden kehyspäätökseen. Kansaneläkelaitos ja mahdolliset muut valtion talousarvion ulkopuoliset rekisterin hyödyntäjät osallistuisivat sen ylläpitoon käyttömaksuin.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä toisi esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen suoritus-, läsnäolo- ja tutkintotiedot kansalliseen tietovarantoon, josta ne ovat näitä tietoja tarvitsevien tahojen käytettävissä suoritus- läsnäolo- ja tutkintotietoa hyödyntävissä prosesseissa luotettavasti, turvalli-

sesti, yhdenmukaisesti ja ajantasaisesti. Järjestelmä edistäisi aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja auttaisi tehostamaan koulutuksen järjestäjien toimintaa vähentäen päällekkäistä ja manuaalista tiedonkeruuta.

Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä sisältäisi tiedot oppilaiden ja opiskelijoiden todennetusta osaamisesta, yksittäisestä opintosuorituksesta tutkintotason asti. Järjestelmä sisältäisi tiedon myös tiedot oppilaiden opinto-oikeuksista. Järjestelmä sisältäisi myös kuvauksia suoritettujen tutkinnon keskeisistä sisällöistä ja osaamisvaatimuksista. Järjestelmän tietoja voitaisiin hyödyntää monipuolisesti esimerkiksi opintojen ja osaamisen kehittämistoimien suunnittelussa ja henkilökohtaistamisessa, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa, työnhaussa, opintojen etenemisen ja koulutuksessa läsnäolon seurannassa, koulutuksen rahoituksen laskennassa, koulutusta koskevien tilastojen laadinnassa ja koulutuksen arvioinnissa, kun tietoja tuottavat tahot voisivat järjestelmän avulla luovuttaa järjestelmässä olevia tietoja sähköisesti niihin oikeutetuille.

Opetushallituksen ylläpitämä palvelu, jossa koottaisiin oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, ylioppilastutkintorekisterissä, näyttötutkintojen suoritusrekisterissä ja opiskelijavalintarekisterissä olevia opiskeluoikeutta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja tarjoaisi mahdollisuuden henkilön opinto- ja tutkintosuoritustietojen saamiseen ajasta tai paikasta riippumatta.

Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän käyttöönotto edellyttää muutoksia opetuksen ja koulutuksen järjestäjien opintohallinnon järjestelmiin. Osana oppijan verkkopalvelukokonaisuudessa kehitettyjen palveluiden (muun muassa Opintopolku.fi, e-perusteet) käyttöönottoa sekä hallituksen rakennepoliittisen ohjelman osana toteutettuja uudistuksia (muun muassa ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän uudistus TUTKE2) opintohallinnon järjestelmiin on jo tehty osa niistä muutoksista, joita oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän käyttöönotto edellyttää.

Opetushallitus on tehnyt tiivistä yhteistyötä opintohallinnon järjestelmätoimittajien kanssa oppijan verkkopalvelukokonaisuus-hankkeessa. Uusien palveluiden sekä muiden toteutettujen uudistusten edellyttämät muutokset opintohallinnon järjestelmiin on pääsääntöisesti voitu toteuttaa siten, että niistä ei ole seurannut ylimääräisiä integraatiokustannuksia opetuksen ja koulutuksen järjestäjille. Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän käyttöönoton vaatimien muutosten osalta integraatiokustannusten arvioidaan siksi jäävän hyvin maltillisiksi.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ei enää jatkossa tarvitsisi toimittaa viranomaistoiminnassa tarvittavia opintosuoritus-, läsnäolo- ja opiskeluoikeutta koskevia tietoja erikseen, vaan järjestelmässä olevat tiedot toimitettaisiin mahdollisimman kattavasti keskitetysti oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän kautta.

Järjestelmä helpottaisi ja sujuvoittaisi kansalaisten asiointia sekä vähentäisi eri hallinnonalojen päällekkäistä virkatyötä. Järjestelmästä voitaisiin jakaa tietoja luotettavasti niitä toiminnassaan tarvitseville viranomaistoimijoille kuten opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä toisille, kunnille, opetus- ja kulttuuriministeriölle, Opetushallitukselle, Kansaneläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle, työ- ja elinkeinohallinnolle, Valvira ja tilastokeskukselle. Koulutuksen järjestäjät eivät enää jatkossa toimittaisi viranomaistoiminnassa tarvittavia opintosuoritus-, läsnäolo-, ja opinto-oikeus-, ja tutkintotietoja erikseen, vaan tiedot toimitettaisiin pääasiassa keskitetysti Opetushallituksen ylläpitämien tietojärjestelmien kautta.

Oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän myötä esimerkiksi korkeakouluun hakevien toisen asteen koulutuksen päättäneiden hakijoiden ei pääsääntöisesti tarvitsisi toimittaa paperisia suoritusliitteitä korkeakoululle. Tällöin hakemusten ja niissä olevien suoritustietojen käsittelyprosessiin käytetty virkatyö vähenisi opiskelupaikan hakemisessa.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä sekä Opetushallituksen ylläpitämä eri rekistereissä olevia tietoja luovuttamista varten kokoava palvelu helpottaisivat ja sujuvoittaisivat kansalaisen asiointia. Oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, ylioppilastutkintorekisterissä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, opiskelijavalintarekisterissä ja näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevat opinto- suoritus- ja tutkintotiedot sekä läsnäolotiedot olisivat hyödynnettävissä prosesseissa luotettavasti, turvallisesti, yhdenmukaisesti ja ajantasaisesti. Lisäksi suoritustiedot ovat pitkäaikaisesti, turvallisesti ja luotettavasti kansalaisen saatavilla.

Kansalainen saisi Opetushallituksen ylläpitämän palvelun avulla yhdestä paikasta näkymän laajasti opintojaan koskeviin suoritustietoihin ajasta tai paikasta riippumatta. Lisäksi suoritustiedot ovat pitkäaikaisesti kansalaisen luotettavasti saatavilla. Kansalainen voisi jakaa tätä näkymää esim. opiskelupaikkaa tai työpaikkaa hakiessaan.

Oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä ja Opetushallituksen eri rekistereissä olevia tietoja luovutusta varten kokoava palvelu vähentäisivät suoritettujen opintojen osalta kansalaiselta vaadittujen paperitodisteiden esittämistarvetta esimerkiksi koulutusneuvonnan ja työnvälityksen tarpeisiin. Suoritusten tunnistaminen ja tunnustaminen helpottuisivat siirtyvien oppilaiden ja opiskelijoiden kohdalla. Opiskelijat hyötyvät siitä, että opintotuen myöntämisessä, tarkistamisessa ja edistymisen seurannassa on käytettävissä mahdollisimman tarkka ja ajantasainen tieto. Asiakkaan ei myöskään tarvitsisi toimittaa esimerkiksi TE-toimistoon opintosuoritusotetta, mikäli hän opiskelee omaehtoisessa koulutuksessa työttömyysturvalla.

Opetushallituksen eri rekisterissä ja tietojärjestelmissä olevien tietojen luovutusta varten oleva palvelu helpottaisi eri aineistojen samanaikaista hyödyntämistä ja lieventäisi uusia tiedonkeruupaineita. Suoritustietojen hyödyntäminen mahdollistaisi uusien palvelujen tuottamisen. Suoritustietoihin liittyvät käsittelyprosessit voivat nopeutua ja manuaalisten työvaiheiden osuus pienetä.

4 Asian valmistelu

Valtiovarainministeriö asetti keväällä 2009 sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma). Vuoteen 2015 ulottuvan ohjelman tavoitteena oli edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista.

Osana SADe-ohjelmaa toteutettiin oppijan verkkopalvelu –hanke, josta vastasivat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Hankkeen tuloksena toteutettiin muun muassa Opintopolku.fi –palvelu, joka sisältää koulutuksen sähköiset hakupalvelut ja koulutustietopalvelut. Lisäksi toteutettiin koulutuksen sähköistä hakeutumista palveleva suoritusrekisteri.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 10.7.2015 antamallaan päätöksellä (OKM/33/040/2015) asettanut todennetun osaamisen rekisterin valmisteluhankkeen ohjausryhmän ja käynnistänyt yhdessä Opetushallituksen kanssa kehittämishankkeen, jonka tehtävänä on suunnitella, toteut-

taa ja käyttöönottaa todennetun osaamisen rekisteri, joka muodostaa viranomaisen todentaman osaamisen päätietovarannon.

Ohjausryhmän asettamispäätöksen mukaan todennetun osaamisen rekisteri sisältää tiedon kunkin oppijan todennetusta osaamisesta, yksittäisestä opintosuorituksesta tutkintotasoon asti. Rekisteri tulee sisältämään myös kuvauksia suoritettujen tutkinnon keskeisistä sisällöistä ja osaamisvaatimuksista. Todennetun osaamisen rekisterin tietoja voidaan hyödyntää monipuolisesti esimerkiksi opintojen ja osaamisen kehittämistoimien suunnittelussa ja henkilökohtais-
tamisessa, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa, työnhaussa, opintojen etenemisen ja koulutuksessa läsnäolon seurannassa, koulutuksen rahoituksen laskennassa, koulutusta koskevien tilastojen laadinnassa ja koulutuksen arvioinnissa. Sähköisenä viranomaistietovarantona todennetun osaamisen rekisteri helpottaa ja sujuvoittaa asiointia ja vähentää eri hallinnonalojen päällekkäistä virkatyötä. Kansalaiset ja viranomaiset saivat tarvitsemansa tiedot luotettavasti yhdestä rekisteristä. Lisäksi suoritustiedot ovat pitkäaikaisesti, turvallisesti ja luotettavasti kansalaisen saatavilla. Todennetun osaamisen rekisteristä voidaan jakaa tietoja luotettavasti niitä toiminnassaan tarvitseville viranomaistoimijoille (esimerkiksi opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, kunnat, OKM, OPH, KELA, Eläketurvakeskus, TE- hallinto, Kansallinen arviointivirasto KARVI, VM, Valvira ja Tilastokeskus).

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaman todennetun osaamisen rekisterin ohjausryhmän tehtävänä on muun muassa tehdä projektin etenemistä koskevat linjaukset ja päätökset, seurata projektin aikataulua ja kustannuksia sekä toteutuksen etenemistä asetettujen tavoitteiden mukaisesti sekä varmistaa, että todennetun osaamisen rekisterin käyttöönoton edellyttämät

lainsäädäntömuutokset tehdään hankkeen toteuttamisaikataulun mukaisesti. Ohjausryhmän ja projektiryhmän toimikaudeksi on asetettu 1.7.2015 - 31.12.2018. Ohjausryhmän jäsenissä on edustajat opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Opetushallituksesta, Kansaneläkelaitoksesta, valtiovarainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, tilastokeskuksesta, Jyväskylän koulutus-
kuntayhtymästä, Länsirannikon Koulutus Oy Winnovasta ja Tampereen kaupungista.

Hallituksen esityksen luonnos on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa todennetun osaamisen rekisterin ohjausryhmän projektin etenemistä koskevien linjausten ja päätösten mukaisesti.

Esityksestä pyydetään lausunnot perusopetuslain mukaisilta esi- ja perusopetuksen järjestäjiltä, lukiolain mukaisilta koulutuksen järjestäjiltä, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisilta koulutuksen järjestäjiltä, ammattikorkeakouluilta, yliopistoilta, Opetushallitukselta, CSC-Tieteen tietotekniikka keskus Oy:ltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, sisäministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, puolustusministeriöltä, Tilastokeskukselta, Kansaneläkelaitokselta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, Ylioppilastutkintolautakunnalta, Kansallisarkistolta, Kansalliselta koulutuksen arviointikeskukselta, sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta, elintarviketurvallisuusvirasto Eviralta, Maahanmuuttovirastolta, Koulutusrahastolta, Suomen lukiolaisten liitto ry:ltä, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry:ltä, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry:ltä, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry:ltä, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:ltä ja Suomen yliopistot UNIFI ry:ltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä

Lain nimike ja rakenne.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin voimassa olevaa opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettua lakia vastaavasti opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä. Lisäksi laissa säädettäisiin oppijanumerorekisteristä, oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä, joka olisi keskitetty tietovaranto perusopetuslain mukaisten esi- ja perusopetuksen oppilaiden, lukiolain mukaisen koulutuksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden sekä ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon suorittajien läsnäolo- ja suoritustietojen sähköinen käsittely- ja tallennusjärjestelmä.

Ehdotettu lain nimike olisi eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä annettu laki. Lain 1 luvussa säädettäisiin yleisiä säännöksiä, jotka koskisivat yleisesti laissa säädettäviä rekistereitä, tietovarantoja ja tietojärjestelmiä sekä oppijanumerorekisteristä, jonne tallennettavan oppijanumeron käyttöä laajennettaisiin koskemaan lain soveltamisalaan kuuluvissa rekistereissä, tietovarannoissa ja tietojärjestelmissä.

Lain 2 luvussa säädettäisiin oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmän tietosisällöstä, rekisterinpitäjistä, tallennusvelvoitteesta ja järjestelmän käyttötarkoituksesta.

Lain 3 luvussa säädettäisiin korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta, jota koskevat säännökset säilyisivät sisällöltään pääasiassa voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavina.

Lain 4 luvussa säädettäisiin opiskelijavalintarekisteristä ja lain 5 luvussa ylioppilastutkintorekisteristä. Opiskelijavalintarekisteriä ja ylioppilastutkintorekisteriä koskevat säännökset vastaisivat sisällöltään pääasiassa voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain säännöksiä.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalaan kuuluvista opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietovarannoista ja tietojärjestelmistä. Pykälän mukaan laissa säädettäisiin oppijanumerorekisteristä, oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta, opiskelijavalintarekisteristä, ylioppilastutkintorekisteristä.

Laissa säädettäisiin myös Opetushallituksen ylläpitämästä palvelusta, jossa oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, opiskelijavalintarekisterissä, ylioppilastutkintorekisterissä sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevia opiskeluoikeutta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja voidaan kerätä, yhdistää ja luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Kaikkiin lain soveltamisalaan kuuluviin rekistereihin, tietovarantoihin ja järjestelmissä käsiteltäviin henkilötietoihin ja niiden käsittelyyn sovellettaisiin henkilötietolain ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä, mikäli laissa ei muuta säädettäisi.

2 §. *Oppijanumero.* Ehdotuksen mukaan oppijanumeroa käytettäisiin henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa laissa tarkoitettuja tietoja. Oppijanumero annettaisiin, kun henkilöstä ensimmäisen kerran tallennettaisiin tietoja johonkin lain soveltamisalaan kuuluvaan rekisteriin, tietovarantoon tai järjestelmään.

Voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain mukaan oppijanumero annetaan, kun henkilö koskevia tietoja ensimmäisen kerran tallennetaan opiskelijavalintarekisteriin. Oppijanumeron antaminen tapahtuu pääsääntöisesti silloin, kun henkilö ensimmäisen kerran hakeutuu opiskelijaksi suomalaiseen oppilaitokseen Oppijan verkkopalvelujen hakujärjestelmän kautta eli aikaisintaan toiselle asteelle hakeuduttaessa.

Käyttöönottovaiheen jälkeen vakiinnuttua oppijanumero annettaisiin ehdotuksen mukaisesti käytännössä ensimmäisen kerran silloin, kun henkilö tulisi perusopetuslain mukaisen opetuksen järjestäjän oppilaaksi ja hänestä tallennettaisiin laissa säädettyjä tietoja oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Kuitenkin oppijanumeroja myönnetään myös tämän jälkeen erikseen esimerkiksi korkeakouluihin ulkomailta vaihto-opiskelijoiksi tuleville ja avoimessa korkeakouluopetuksessa opiskeleville.

Oppijanumeroa on tarpeen käyttää henkilöiden yksilöimiseksi opetustoiminnassa laajemminkin ja jo ennen toiselle asteelle siirtymistä, jolloin voitaisiin välttää henkilötunnuksen tarpeentonta käsittelyä kun henkilötunnuksen käyttö ei olisi välttämätöntä henkilötietoja siirrettäessä opetustoimen järjestelmien välillä. Oppijanumeron avulla voidaan myös yksilöidä henkilöt, joilla ei ole henkilötunnusta.

Otettaessa oppijanumerorekisteri käyttöön ehdotetun säädöksen mukaisesti, oppijanumero olisi käytännössä annettava kaikille eri koulutusasteiden oppilaille ja opiskelijoille joilla sitä ei vielä ole, ja joiden tietoja tallennetaan johonkin lain soveltamisalaan kuuluvaan rekisteriin, tietovarantoon tai järjestelmään. Esimerkiksi korkeakoulujen osalta tämä tarkoittaa kaikkia korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoita ja myös avoimessa korkeakouluopetuksessa opiskelevia.

3 §. *Oppijanumerorekisteri.* Opiskelijavalintarekisteriin, ylioppilastutkintorekisteriin, korkeakoulujen tietovarantoon tai oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tietoja tallentavan opetuksen tai koulutuksen järjestäjän taikka muun tiedon tallentamiseen velvoitetun olisi tarkistettava Opetushallituksen ylläpitämästä oppijanumerorekisteristä onko henkilötietojen käsittelyn kohteena olevalle henkilölle annettu oppijanumeroa.

Opetushallitus antaisi tiedon henkilölle annetusta oppijanumerosta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Jos henkilöllä ei olisi oppijanumeroa, Opetushallitus antaisi henkilölle oppijanumeron ja merkitsisi sen oppijanumerorekisteriin. Oppijanumerorekisteriin merkittäisiin oppijanumeron lisäksi henkilön nimi ja henkilötunnus tai muita vastaavia henkilön yksilöimiseksi tarvittavia tietoja. Henkilötunnuksen sijaan henkilöstä tallennettaisiin oppijanumerorekisteriin oppijanumeron lisäksi muita henkilön yksilöimiseksi tarvittavia tietoja silloin, jos henkilöllä ei olisi henkilötunnusta.

Käytännössä oppijanumerorekisteriin kuuluisi tekninen rajapinta, jonka välityksellä koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu voisi pyytää henkilötunnusta tai muita tietoja vastaan uutta oppijanumeroa ja se automaattisesti luotaisiin ja palautettaisiin pyytäjälle.

Oppijanumero voitaisiin luovuttaa tallennettavaksi laissa tarkoitettuun rekisteriin, tietovarantoon tai oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään.

4 §. *Palvelu tietojen kokoamiseksi ja luovuttamiseksi.* Ehdotetun pykälän mukaan Opetushallitus ylläpitäisi palvelua, jolla voitaisiin kerätä ja yhdistellä oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta, opiskelijavalintarekisteristä, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesta näyttötutkintojen suoritusrekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä henkilön opintoja sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja niiden luovuttamiseksi teknisen käyttöyhteyden avulla tietoon oikeutetuille viranomaisille laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi säädetty tiedot, rekisteröidyille itselleen tai muulle taholle silloin kun rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa.

Palvelun perustamisen tarkoituksena on vähentää erillisten ja päällekkäisten tiedonsiirtojen tarvetta ja tarjota yksilöiden ja viranomaisten asioinnin helpottamiseksi opinto- ja tutkintosuoritusta sekä opintoja koskevat tiedot mahdollisimman laajasti saataville sähköisessä muodossa teknisen käyttöyhteyden avulla yhdenmukaisesti, turvallisesti ja ajantasaisesti.

Teknisellä käyttöyhteydellä tarkoitettaisiin sellaista yhteyttä lain piirissä oleviin rekistereihin ja näyttötutkintojen suoritusrekisteriin, jossa tiedot ovat saatavilla rekisteristä konekielisessä muodossa ja siten edelleen käsiteltävissä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla. Palvelun tarkoituksena on tuottaa palvelurajapinta, jonka kautta voidaan hakea esimerkiksi yksittäisen henkilön opiskeluoikeus- ja suoritustiedot sekä massana isomman joukon opiskeluoikeus- ja suoritustietoja. Tarkoituksena on myös harmonisoida eri rekistereiden tietoja ja muodostaa eri koulutusasteiden tiedoille yhtenäinen tietorakenne.

Viranomaiselle voitaisiin ilman rekisteröidyn henkilön nimenomaista suostumusta luovuttaa tiedot, jotka tiedon tallentajan on viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi lainsäädännön mukaan luovutettava. Muille kuin viranomaisille tietojen luovutus teknisen käyttöyhteyden välityksellä edellyttäisi aina rekisteröidyn antamaa suostumusta.

Palvelu toimisi siten, että tietoa tarvitseva viranomainen pyytäisi Opetushallitukselta esimerkiksi ammatillista peruskoulutusta suorittavan henkilön opintosuoritustietoja, joita viranomaisella olisi oikeus saada koulutuksen järjestäjältä. Tietoa pyytävän viranomaisen tulisi selvittää, mihin säännöksiin oikeus tietoihin tai koulutuksen järjestäjän velvollisuus luovuttaa tietoja perustuu, mihin tietoja käytettäisiin ja miten teknisen käyttöyhteyden avulla luovutettavat tiedot suojataan.

Palvelun avulla Opetushallitus voisi kerätä ja yhdistää eri tietojärjestelmissä olevia tietoja ja luovuttaa niitä eri viranomaisille siten, että henkilörekisterin pitäjänä olevat ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiset tutkintotoimikunnat, esi- ja perusopetuksen sekä lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät, ylioppilastutkintolautakunta ja korkeakoulut voisivat toteuttaa laista johtuvan tiedon luovutusvelvoitteen tai tiedon pyytäjän oikeuden tietoihin Opetushallituksen palvelun avulla.

Palvelun avulla koulutuksen järjestäjät voisivat täyttää esimerkiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1766/2009) 25 §:n 1 momentin mukaisen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 58 §:n 1 momentin mukaisten tietojen ilmoitusvelvollisuuden rahoituksen määrittämiseksi tarvittavista kustannuksista ja toiminnan laajuutta koskevista tiedoista siten, että opetus- ja kulttuuriministeriö pyytäisi rahoituslain mukaisia rahoituksen määrittämiseksi tarvittavia oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä olevia tietoja Opetushallitukselta sen ylläpitämän palvelun kautta.

Opetushallituksen olisi tietoja pyydettyä ilmoitettava tiedon luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat tietojen käyttötarkoituksesta ja tietojen suojaamisesta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:ssä säädetään tietojen antamistavasta. Sen 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Julkisuuslain 16 §:ssä ei ole säädetty teknisen käyttöyhteyden avaamista yhdeksi tietojen luovuttamistavaksi. Sen estämättä mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään tietojen antamistavasta, voitaisiin palvelusta luovuttaa henkilölle itselleen teknisen käyttöyhteyden avulla häntä koskevat tiedot säännöksessä mainituista rekistereistä ja tietovarannosta. Sama koskisi henkilön suostumuksella tapahtuvaa luovuttamista muulle taholle. Poikkeus julkisuuslain 16 § 3 momenttiin koskisi ainoastaan tietojen antamistapaa. Luovutuksensaajalla tulisi siten julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaisesti olla henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää henkilötietoja. Henkilötietoja ei myöskään saisi luovuttaa esimerkiksi suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten muutoin kuin rekisteröidyn suostumuksella.

Sen sijaan viranomainen voi julkisuuslain 29 §:n 3 momentin mukaan avata toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuuden mukaan otettava päätöksenteossaan huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäviksi, käyttöyhteyden avulla voidaan hakea tietoja vain niistä henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa. Suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos käyttöyhteydestä on säädetty erityislailla. Useassa erityislaissa on nimenomaan säädetty viranomaiselle oikeus saada tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla ja salassapitosäännösten estämättä.

Teknisen käyttöyhteyden avaamisen edellytyksenä olisi julkisuuslain ja henkilötietolain mukaisesti, että viranomainen tai muu taho hakee Opetushallitukselta yhteyden avaamislupaa ja toimittaa Opetushallitukselle selvityksen tietojen suojaamisesta kohdejärjestelmässä.

Opetushallituksen palvelusta tiedot voitaisiin luovuttaa teknisen käyttöyhteyden välityksellä sekä viranomaiselle, että henkilölle itselleen samoin kuin henkilön suostumuksen perusteella muulle taholle. Sen lisäksi että henkilölle itselleen tarjottaisiin mahdollisuus tarkastella omia tietojaan, hänellä olisi myös mahdollisuus hyödyntää omia tietojaan erilaisissa asioimisprosesseissa. Rekisteröity voisi asiointin yhteydessä antaa myös muulle kuin viranomaistaholle luvan noutaa palvelusta teknisen käyttöyhteyden välityksellä omat tietonsa. Esimerkiksi asioidessaan opiskelija-asuntosäätiön sähköisessä palvelussa opiskelija voisi antaa säätiölle osana asiointiprosessia suostumuksensa noutaa tiedot oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä. Teknisen käyttöyhteyden avaaminen palveluun edellyttäisi aina lisäksi myös yhteyden avaamisluvan hakemista sekä siihen liittyvien tietosuojaselvitysten tekemistä ja käsittelyä Opetushallituksessa ennen yhteyden käyttöönottoa.

Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksella olisi mahdollisuus hakea palvelusta teknisen käyttöyhteyden välityksellä tietoja, jotka sillä on opintotukilain nojalla oikeus saada Opetushallitukselta tai oppilaitokselta teknisen käyttöyhteyden avulla. Teknisen käyttöyhteyden avaamiseksi Kansaneläkelaitoksen olisi toimitettava anomuksen yhteydessä selvitys oman opintotukijärjestelmänsä tietosuojasta sekä säännöksistä, joihin tiedonsaantioikeus perustuu.

Salassa pidettäviä tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaiselle julkisuuslain mukaisesti jos siihen olisi henkilön suostumus tai jos teknisen käyttöyhteyden välityksellä luovuttamisesta olisi nimenomaisesti säädetty. Tietoja voitaisiin siten luovuttaa esimerkiksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 32 a §:n 5 momentin nojalla teknisen käyttöyhteyden välityksellä koulutuksen järjestäjältä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 32 §:ssä tarkoitetusta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista siltä osin kuin näitä tietoja olisi tallennettu oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään.

Opetushallitus vastaisi luovutuksen lainmukaisuudesta sekä luovutettujen tietojen kohdetta, käyttötarkoitusta, luovutusajankohtaa ja luovutettujen tietojen pyytäjää tai käyttäjää koskevien tietojen kirjaamisesta ja säilyttämisestä. Opetushallituksen olisi siten selvitettävä, onko tiedon pyytäjällä henkilötietolain tai muun lain nojalla oikeus saada pyydetty tiedot ja, että tietojen luovuttamista pyytänyt on esittänyt henkilötietolain 32 §:n mukaisesti selvityksen tietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalla tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

Tietojen luovuttaminen palvelun kautta korkeakoulujen tietovarannosta edellyttäisi ehdotetun 4 momentin mukaan, että Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö tietovarannon teknisenä ylläpitäjänä olisivat sopineet tietojen luovuttamisesta kyseiselle viranomaiselle pyydettyyn tarkoitukseen.

Opetushallituksen tulisi ehdotetun 4 momentin ilmoittaa 1 momentissa tarkoitetun rekisterin tai tietojärjestelmän mukaiselle henkilörekisterin ylläpitäjälle teknisen käyttöyhteyden avaamisesta tai tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla, jotta henkilörekisterin pitäjä olisi selvillä siitä, mihin sen omista henkilörekistereistä koostuvia tietoja luovutetaan Opetushallituksen ylläpitämän palvelun avulla.

2 Luku **Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä**

5 §. Järjestelmän käyttötarkoitus. Pykälässä säädettäisiin oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän käyttötarkoituksesta. Järjestelmän tarkoituksena olisi toteuttaa keskitetty sähköinen tietovaranto oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen tietoturvallisen sähköisen käsittelyn ja tietojen luotettavuuden edistämiseksi. Järjestelmän tarkoituksena olisi opetus- ja koulutustoiminnan rahoituksen, tilastoinnin ja seurannan tietohuollon ja yksilölle kuuluvien oikeuksien toteuttamisen ja turvaamisen edistäminen kun tietoja voitaisiin luotettavasti käyttää sähköisesti opetuksen, koulutuksen tai tutkinnon suorittajan tarpeisiin ja viranomaistehtävien hoitamiseksi.

Ehdotetun pykälän mukaan oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköistä käsittelyjärjestelmää käytettäisiin oppilaiden, opiskelijoiden ja tutkinnon suorittajien opintoja sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevien tietojen tallentamiseen sekä näiden tietojen luovuttamiseen opetuksen, koulutuksen tai tutkinnon suorittajille sekä viranomaisille, joilla lain tai asianosaisen antaman suostumuksen perusteella on oikeus saada järjestelmään tallennettuja tietoja tiedon tallentajalta.

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän tarkoituksena olisi luoda järjestelmä, jonka avulla opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voisivat täyttää niiden tietojen luovuttamisvelvoitteet muille viranomaisille ja toisilleen. Lisäksi järjestelmä helpottaisi henki-

löö itseään toimittamaan eri viranomaisprosesseja varten tarvittavat selvitykset sähköisessä muodossa.

Tiedon tallentaja voisi ehdotetun 2 momentin mukaan käyttää järjestelmään tallentamiaan tietoja omassa toiminnassaan. Tiedon tallentaja olisi tallentamiensa tietojen rekisterinpitäjä ja tallennetut tiedot olisivat sen toiminnassa syntyviä tietoja. Tallentajalla tulisi siten olla mahdollisuus myös käyttää tietoja omassa toiminnassaan.

6 §. Rekisterin pitäjät. Ehdotuksen mukaan Opetushallitus toimisi oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän teknisenä ylläpitäjänä. Opetushallitus vastaisi järjestelmän käyttöoikeuksien myöntämisestä ja hallinnoinnista. Käytännössä Opetushallitus myöntäisi tiedon tallentamiseen velvoitetulle opetuksen tai koulutuksen järjestäjän nimetylle virkailijalle käyttöoikeuksien hallitsemiseksi pääkäyttäjätunnuksen. Nimetty virkailija vastaa järjestäjän myönnettävistä muista käyttöoikeuksista.

Tiedon tallentajat toimisivat tallentamiensa henkilötietojen rekisterinpitäjinä, jollei muuta säädetä ja vastaisivat järjestelmään tallentamiensa tietojen oikeellisuudesta ja virheettömyydestä sekä vastaavat tallentamansa tiedon korjaamisesta. Virheellisten tietojen korjaamiseen sovelletaan, mitä henkilötietolain 29 §:ssä säädetään. Poikkeuksena henkilötietolain mukaisista rekisterinpitäjän tehtävistä säädettäisiin Opetushallitukselle tehtävä vastata tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä ehdotettujen 4 ja 14 §:n mukaisesti henkilölle itselleen tai tämän suostumuksella taikka viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi säädetty tiedot.

7 §. Tietojen tallennuksen kohteena olevat henkilöt. Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin oppilaan, opiskelijan tai tutkinnon suorittajan tiedot tulisivat tallennetuksi oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Säännös määrittäisi järjestelmän tietosisällön koskemaan perusopetuslain mukaisessa opetuksessa olevia oppilaita ja erityisen tutkinnon suorittajia, lukiolain mukaisessa koulutuksessa olevia opiskelijoita ja henkilöistä, jotka suorittavat lukion oppimäärä tai osan siitä lukion oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa siten kuin lukiolain 12 §:n 2 momentissa ja lukioasetuksen 17 §:ssä säädetään. Järjestelmään tallennettaisiin tietoja myös ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevista henkilöistä.

Järjestelmään tallennettaisiin edellä tarkoitetuista henkilöistä henkilötietoina nimi henkilötunnus ja oppijanumero, kansalaisuus, äidinkieli ja ehdotetuissa 8-10 §:ssä säädetty opintoja, koulutusta ja tutkintoja koskevat tiedot.

8 §. Perusopetusta koskevat tiedot. Pykälässä säädettäisiin tiedoista, jotka perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen järjestäjän on tallennettava valtakunnalliseen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Velvoite koskisi kaikkia perusopetuksen järjestäjiä, joita ovat kunnat ja kuntayhtymät sekä rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt, joille valtioneuvosto on myöntänyt opetuksen järjestämisluvan. Myös valtio voi järjestää laissa tarkoitettua opetusta. Kukin opetuksen järjestäjä tallentaisi järjestelmään tiedot omista oppilaistaan.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava suoritettava opetus, mukaan lukien opetuksen järjestämistapa. Suoritettavalla opetuksella tarkoitettaisiin perusopetuslain mukaista esiopetusta, oppivelvollisten perusopetusta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavaa lisäopetusta, maahanmuuttajille järjestettävää perusopetukseen valmistavaa opetusta sekä muille kuin oppivelvollisille järjestettävää perusopetusta, mukaan lukien yhden tai useamman perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittamista (ai-neopiskelu). Aamu- ja iltapäivätoiminta sen sijaan ei olisi säännöksessä tarkoitettua opetusta.

Opetuksen järjestämistavalla tarkoitettaisiin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen opetusta, sisäoppilaitosmuotoista opetusta, koulukotiopetusta, joustavaa perusopetusta sekä ulkomailla järjestettävää opetusta, joista opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 14–16 ja 18 §:n nojalla maksetaan opetuksen järjestäjälle erillistä rahoitusta.

Momentin 2 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava tieto opintojen aloittamisesta, väliaikaisesta keskeyttämisestä ja päättymisestä. Pääsääntöinen opintojen alkamispäivä olisi elokuun 1 päivä, jolloin perusopetuksen lukuvuosi alkaa. Pääsääntöisesti opetus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä tai muut opinnot tulevat suoritetuksi. Opinnot voivat päättyä myös silloin, kun oppivelvollisuus päättyy ilman, että perusopetuksen oppimäärä on suoritettu. Oppilas voi myös muuttaa pysyvästi ulkomaille kesken oppivelvollisuuden. Muussa kuin oppivelvollisten opetuksessa oppilas voi keskeyttää opetuksen suorittamisen. Oppilas voi myös esimerkiksi muuttaa toiselle paikkakunnalle ja sen vuoksi siirtyä toisen opetuksen järjestäjän opetukseen. Tällöin olisi kyse opintojen päättymisestä säännöksessä tarkoitetulla tavalla, koska kukin opetuksen järjestäjä tallentaisi järjestelmään tiedot omista oppilaistaan.

Momentin 3 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava suoritettut opinnot ja oppilaan arviointi, mikäli kyseisessä opetuksessa suoritetaan arviointi. Perusopetuslain 22 §:n 2 momentin mukaan opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä niistä asetuksella säädetään ja opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus. Oppilaalle annettavista todistuksista säädetään tarkemmin perusopetusasetuksen (852/1998) 2 luvussa. Suoritetuilla opinnoilla viitattaisiin 1 kohdassa tarkoitettuun opetukseen, esimerkiksi perusopetuksen oppimäärään, joka tulee suoritetuksi kokonaan tai osittain. Perusopetuksen oppimäärää suorittava oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle perusopetusasetuksen 11 §:n mukaisin edellytyksin. Lukuvuoden päättyessä oppilaalle tulee antaa todistus. Opetussuunnitelmassa voidaan myös määrätä, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Tällöin oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Myös tieto seuraavalle vuosiluokalle siirtymisestä tallennettaisiin järjestelmään. Kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta eroavalle oppilaalle annetaan erotodistus. Erotodistukseen merkitään muun ohessa oppilaan opinto-ohjelma ja sälliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Mainittu tieto tallennettaisiin järjestelmään. Oppilaan arvioinnista voisi käydä ilmi myös oppilaan opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain ja oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen tai oppiaineen opetuksesta vapauttaminen. Muille kuin oppivelvollisille annettavassa perusopetuksessa olisi järjestelmään tallennettava tieto siitä, mikäli opiskelijalle luetaan hyväksi muualla suoritettuja opintoja.

Perusopetuslain 14 §:n mukaan valtioneuvosto päättää perusopetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (tuntijako). Oppivelvollisille ja muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijaosta ja siihen sallituista poikkeuksista säädetään perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (422/2012). Tuntijaosta voidaan perusopetuslain 20 §:n mukaan poiketa myös opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä poikkeusluvalla.

Lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista oppimäärää, vaan jokaiselle lisäopetuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jota kutsutaan opiskelusuunnitelmaksi. Opiskelusuunnitelmaan kirjataan opiskelijan opinto-ohjelma eli ne opinnot, joita opiskelijan on tarkoitus suorittaa lisäopetuksen aikana sekä eri oppiaineiden ja muiden opintojen tuntimäärät. Perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty tuntijakoa tai oppimäärää, vaan

jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma, johon kirjataan opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan olisi tallennettava 1 momentissa tarkoitettuun järjestelmään tieto siitä, että oppivelvollinen, jota kunta on velvollinen valvomaan, ei osallistu perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn opetukseen. Perusopetuksen oppimäärän mukaiset tiedot ja taidot voi hankkia muullakin tavalla kuin osallistumalla opetuksen järjestäjän opetukseen, sillä Suomessa ei ole koulupakkoa. Perusopetuslain 26 §:n 3 momentin mukaan oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä siinä tapauksessa, että tämä ei osallistu opetukseen. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä valvonnan käytännön järjestelyistä, vaan niistä päätetään kunnissa.

Mikäli huoltaja haluaa oppivelvollisen saavan opinnoistaan perusopetuksen todistusta vastaavan todistuksen, jossa todetaan suoritettut opinnot ja annetaan arviot tai numeroarvosanat osaamisen tasosta, on oppivelvollisen osallistuttava perusopetuslain 38 §:n mukaiseen erityiseen tutkintoon. Tutkinnossa osaamisen taso arvioidaan suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin tavoitteisiin. Myös muu henkilö kuin oppivelvollinen voi suorittaa erityisen tutkinnon. Erityisessä tutkinnossa voidaan suorittaa perusopetuksen oppiaineen oppimäärä taikka perusopetuksen oppimäärä kokonaan tai osittain. Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että opetuksen järjestäjän olisi tallennettava järjestelmään tieto perusopetuslain 38 §:n mukaisen erityisen tutkinnon suorittamisesta, mukaan lukien suoritettut opinnot ja arviointi.

9 §. *Lukiokoulutusta koskevat tiedot.* Pykälässä säädettäisiin tiedoista, jotka lukiolaissa tarkoitettujen koulutuksen järjestäjän on tallennettava valtakunnalliseen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Velvoite koskisi kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä, joille opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt koulutuksen järjestämisluvan. Kukin koulutuksen järjestäjä tallentaisi järjestelmään tiedot opiskelijoistaan, jotka ovat lukiolain mukaisessa koulutuksessa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava suoritettava koulutus, mukaan lukien koulutuksen järjestämistapa. Suoritettavalla koulutuksella tarkoitettaisiin nuorille ja aikuisille annettavaa lukiokoulutusta, maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä yhden tai useamman lukion oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittamista (aineopiskelu). Koulutuksen järjestämistavalla tarkoitettaisiin sisäoppilaitosmuotoista koulutusta ja ulkomailla järjestettävää koulutusta.

Momentin 2 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava tieto opintojen aloittamisesta, väliaikaisesta keskeyttämisestä ja päättymisestä. Pääsääntöisesti opinnot päättyvät, kun lukion oppimäärä tai muut opinnot tulevat suoritetuksi. Opiskelija voi myös keskeyttää opinnot. Jos opiskelija keskeyttää opinnot kokonaan, olisi kyse opintojen päättymisestä. Väliaikainen keskeyttäminen on mahdollista jos opiskelijalle myönnetään lukiolain 25 §:n 1 momentin mukaisesti vapautus opetukseen osallistumisesta.

Momentin 3 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava suoritettut opinnot, opintojen sisältö ja arvosanat. Suoritetuilla opinnoilla viitattaisiin tässä 1 kohdassa tarkoitettuun koulutukseen, joka tulee suoritetuksi kokonaan tai osittain. Nuorille annettavan lukiokoulutuksen, aikuisille annettavan koulutuksen sekä maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tuntijaosta säädetään lukiolaissa tarkoitettujen koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (942/2014). Lukiolain erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voidaan poiketa tuntijaosta sen mukaan kuin koulutuksen järjestämistä koskevas-

sa luvassa määrätään. Tuntijaosta voidaan poiketa myös opetus- ja kulttuuriministeriön lukio-
lain 15 §:n nojalla myöntämällä kokeiluluvalla.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi tallennettava järjestelmään tieto lukiolain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kokeiden, eli niin sanotun erityisen tutkinnon, suorittamisesta ja opiskelijan arvioinnista. Mainitut kokeet voi lukioasetuksen 17 §:n mukaan järjestää se, jolla on lupa järjestää lukiokoulutusta. Kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitettun opetuksen oppimäärien mukaisia tietoja ja taitoja. Kokeet hyväksytysti suorittaneelle annetaan todistus lukion oppimäärän suorittamisesta kokonaan tai osittain.

10 §. *Ammatillisesta koulutusta koskevat tiedot.* Pykälässä säädettäisiin toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta tallennettavista tiedoista. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettujen ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettujen koulutuksen järjestäjien olisi tallennettava pykälässä säädetyt tiedot valtakunnalliseen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään mainittujen lakien mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan. Ehdotetun 7 §:n 6 kohdan mukaisesti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen koulutuksen järjestäjän olisi tallennettava oppilas-opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta suorittavien opiskelijoiden tiedot.

Koulutuksen järjestäjän olisi tallennettava järjestelmään suoritettavaa koulutusta tai tutkintoa koskevat tiedot sekä koulutuksen järjestämistapa ja -muoto. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon sekä tutkintoon johtamattomasta valmentavasta koulutuksesta, jona voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä voi myös ottaa opiskelijan suorittamaan ammatillinen tutkinto tai sen osa yksityisopiskelijana. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta ovat näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus sekä muu kuin näyttötutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus. Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään olisi ehdotetun pykälän 1 kohdan mukaan tallennettava tiedot siitä, mitä edellä tarkoitettua koulutusta opiskelija suorittaa.

Ammatillisen koulutuksen osalta järjestelmään tallennettavalla koulutuksen järjestämismuodolla tarkoitettaisiin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 a §:n mukaisia järjestämismuotoja, joita ovat oppilaitosmuotoinen koulutus ja oppisopimuskoulutus. Järjestelmään tallennettaisiin myös tieto siitä, järjestetäänkö opetus esimerkiksi henkilöstökoulutuksena tai työvoimakoulutuksena.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan koulutuksen järjestäjän olisi tallennettava järjestelmään koulutuksen järjestäjän päättämistä erityisistä opiskelijajärjestelyjen käyttämisestä ja opetuksen järjestämisestä erityisopetuksesta ja mukauttamisesta.

Erityisopetuksesta säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 §:ssä. Säännöksen mukaan oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksella tarkoitetaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyjä.

Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Erityisopetuksessa voidaan kuitenkin poiketa tutkinnon perusteista mukauttamalla ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Opetushallitus voi tutkinnon perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa 2 momentissa tarkoitetun mukauttamisen perusteella.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 21 §:ssä säädetään erityisistä opiskelujärjestelyistä. Pykälän mukaan opiskelussa voidaan myös muutoin kuin 19 a §:ssä tarkoitetussa erityisopetuksessa poiketa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista, jos 1) tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia tai 2) poikkeaminen on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Erityisten opiskelujärjestelyjen käyttämisen tavoitteena on, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen, vaikka hän 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi joiltakin osin ei voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa vain siinä määrin, kuin se 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi on välttämätöntä.

Koulutuksen järjestäjä päättää erityisistä opiskelujärjestelyistä. Opetushallitus voi tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa tässä pykälässä tarkoitettuja erityisiä opiskelujärjestelyjä käyttämällä.

Erityisopetusta koskevia tietoja koulutuksen järjestäjät ovat veloitettuja toimittamaan valtionosuusrahoituksen määrittämiseksi tarvittavina tietoina opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä tilastokeskukselle tilastolain nojalla.

Järjestelmään tallennettaisiin pykälän 3 kohdan mukaan tiedot ammatillisen koulutuksen aloittamisesta, väliaikaisesta keskeyttämisestä ja päättymisestä. Ammatillisen koulutuksen osalta ei ammatillisesta peruskoulutuksesta tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ole säädetty opiskelupaikan vastaanottamisesta tai ilmoittautumisesta läsnä olevaksi. Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen 13 §:n mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa hakurekisteriin tiedot asetuksessa tarkoitetuissa hauissa opiskelupaikan vastaanottaneista hakijoista. Käytännössä opiskelijoiksi valittujen edellytetään ilmoittamaan opiskelupaikan vastaanottamisesta koulutuksen järjestäjälle kun koulutuksen järjestäjä on ilmoittanut opiskelijavalinnan tuloksesta. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoiden osalta koulutuksen aloittamistiedolla tarkoitettaisiin tietoja siitä, onko opiskelija ottanut opiskelupaikan vastaan ja onko hän aloittanut koulutuksen sen alkamispäivänä.

Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa opiskelijaksi ottamisesta ei tehdä samalla tavalla päätöstä kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa, vaan tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäminen perustuu koulutuksen järjestäjän henkilökohtaistamisen yhteydessä tekemään arvioon siitä, tarvitseeko henkilö tutkinnon suorittamiseksi siihen valmistavaa koulutusta. Henkilökohtaistamisessa koulutuksen järjestäjä laatii yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan. Henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan merkittävistä asioista säädetään ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvästä henkilökohtaistamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2015) 7 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan jos tutkinnon suorittaja osallistuu valmistavaan koulutukseen tai muuhun tarvittavan ammattitaidon hankkimi-

seen, henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan merkitään ainakin tiedot tarvittavan ammattitaidon hankkimisen tavoitteista, sisällöstä ja tavasta sekä mahdollisen erityisen tuen tarpeen mukaisista toimenpiteistä valmistavan koulutuksen ja muun tarvittavan ammattitaidon hankkimisen aikana. Koulutuksen järjestäjä merkitsee henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja tutkintotilaisuuksien järjestämispaikkojen vastuuhenkilöiden antamat henkilökohtaistamista koskevat olennaiset tiedot.

Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen osalta koulutuksen aloittamista koskevalla tiedolla tarkoitettaisiin henkilökohtaistamisasiakirjaan kirjatun ammattitaidon hankkimisen aloittamista valmistavassa koulutuksessa.

Sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa että ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa koulutuksen aloittamisvaiheessa järjestelmään merkittäisiin arvioitua päättymistä koskevat tiedot, jota päivitetäisiin tarvittaessa ja viimeistään koulutuksen päättyessä tosiasiallisesti koulutuksen päätyttyä tai tutkinnon tullessa suoritetuksi.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ei säädetä opiskelijan mahdollisuudesta ilmoittaa koulutuksen keskeyttämisestä tai eroamisesta. Keskeyttäminen voi tulla kyseeseen opiskelijan omasta ilmoituksesta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:n 4 momentin mukaan opiskelija, joka ei ole suorittanut tutkintoa tai koulutusta 1—3 momentissa säädetyssä ajassa, katsotaan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja. Lainsäädännössä ei ole asetettu aikaa, jonka kuluessa opetuksessa poissa ollut opiskelija on katsottava eronneeksi. Opinnot voivat keskeytyä myös siksi, että opiskelijan opiskeluoikeus perutaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 32 §:n perusteella.

Edellä mainittuja opintojen aloittamista, väliaikaista keskeyttämistä ja päättymistä koskevia tietoja tarvitaan koulutuksen järjestäjän oman toiminnan järjestämiseksi ja suunnittelemiseksi sekä muun muassa koulutuksen järjestäjän rahoituksen perusteena olevien opiskelijamäärätietojen laskemiseksi. Lisäksi tietoja luovutetaan opiskelijan opintotukietuuden myöntämiseksi ja lakkauttamiseksi sekä työttömyysetuuden toimeenpanemiseksi.

Ehdotetun 4 kohdan mukaan järjestelmään olisi tallennettava ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan tiedot asumisesta koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa tai koulutuksen järjestäjän järjestämisluvan mukaisen koulutustehtävän perusteella sisäoppilaitoksessa.

Opiskelijan asumista koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa koskevia tietoja syntyy koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnan järjestämisessä ja sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä toiminnassa. Sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyn koulutuksen majoituksen ja ruokailun sekä koulutuksen järjestäjän opiskelijoille tarjoaman majoitusedun saavien opiskelijoiden osalta koulutuksen järjestäjän rahoituksen perusteena olevaa yksikköhintaa korotetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n nojalla, minkä vuoksi koulutuksen järjestäjät ovat velvoitettuja toimittamaan tietoja mainittuja etuja saavien opiskelijoiden määrästä koulutuksen järjestäjän valtionosuusrahoituksen laskemisen perusteeksi.

Ehdotetun 5 kohdan mukaan koulutuksen järjestäjän olisi tallennettava ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen koulutuksen sekä näyttötutkintoon valmistavan koulu-

tuksen opiskelijoiden suorittamaa koulutus tai tutkintoa ja niiden osia, koulutuksen tai tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien suorittamista sekä osaamisen arviointia koskevat tiedot.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:n mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista tutkinnon tai koulutuksen osista, jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittamisen. Todistus suoritetuista tutkinnon tai koulutuksen osista tulee antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 13 a §:n mukaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:ssä tarkoitettuihin todistuksiin tulee liittää ote opintosuoritusrekisteristä tai muu vastaava selvitys, josta ilmenevät opiskelijan suorittamat yhteisten tutkinnon osien osa-alueet ja niiden osaamisen arviointi sekä muut tutkinnon osaa pienemmät kokonaisuudet.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:n 5 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 13 §:n 5 momentin mukaan lain 25 e §:n 5 momentissa tarkoitettu todistus opiskelijan osaamisesta sisältää sanallisen kuvauksen opiskelijan osaamisesta niissä tutkinnon osissa, joissa opiskelija ei mainitun lain 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Todistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa, peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän olisi käytännössä tallennettava suoritettuina opintoina ne tiedot tutkinnon osien osa-alueiden sekä muiden tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien suorittamisesta sekä osaamisesta, joista koulutuksen järjestäjän on annettava opiskelijalle todistus ja jotka sen on liitettävä annettavaan todistukseen.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 §:n mukaan opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelijan ammatillista osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näyttöjen perusteella sekä tarvittaessa muulla tavoin. Ammattiosaamisen näytöissä opiskelija osoittaa osaamisensa työtilanteissa ja -tehtävissä työpaikalla, oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa. Osaamisen arvioinnin perusteella annetaan tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja valmentavan koulutuksen osien arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden osalta osaamisen arvioinnista tallennettaisiin siten muun muassa tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen arvosanat tai tiedot opiskelijan osaamisesta niissä tutkinnon osissa, joissa opiskelija ei mukauttamisen tai erityisten opiskelujärjestelyjen käyttämisen vuoksi ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 9 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa henkilölle todistus näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistumisesta. Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai muuta koulutusta ei arvioida osaamisen arviointias- teikolla. Näin ollen näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen osalta koulutuksen järjestäjän olisi tallennettava suoritettuna koulutuksen järjestelmään valmistavaan koulutukseen osallis- tumista koskevat tiedot. Näyttötutkinnon tai sen osan suorittamisesta antaa tutkintotodistuksen ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiset tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimi- kunnat merkitsevät tutkintotodistuksen antamista koskevat tiedot näyttötutkintojen suoritusre- kisteriin, jota Opetushallitus pitää tutkintotoimikuntien lukuun. Näyttötutkintojen suoritusre- kisteristä säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa. Opetushallitus vastaa näyttötutkintojen suoritusrekisterin teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsitte- lyä ja luovutusta varten. Opetushallitus käyttäisi näyttötutkintorekisterin tietojen teknisen käyttöyhteyden avulla tapahtuvaan luovutukseen ehdotuksen 4 §:n mukaista palvelua.

11 §. Muu tietosisältö. Korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa vastaavasti ehdotetaan, että oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tietoja tallenta- maan velvoitetut 8—10 §:ssä tarkoitetut tahot voisivat sopia Opetushallituksen kanssa tallen- nusvelvoitetta laajemman, tiedon tallentajan vastuulla olevan rekisterin tietosisällön tallenta- misesta. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi tiedot, joita tiedon tallentajat tallentavat omiin rekistereihinsä ja ovat velvoitettuja toimittamaan säännönmukaisesti muille viranomai- sille.

12 §. Tietojen tallentaminen. Ehdotuksen mukaan oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen säh- köiseen käsittelyjärjestelmään tallennettavat tiedot voitaisiin tallentaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Tiedot voitaisiin siten tallentaa avaamalla tekninen käyttöyhteys tiedon tallentajan henkilörekisterin tietoihin, jotka tämän lain mukaan on tallennettava oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Teknisesti tietojen siirto olisi mahdollista sekä lähdejärjestelmistä siirtotiedostona tai rajapinnana kautta että käyttöliittymän kautta suo- raan oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Rajapinnan kautta suoraan lähdejärjestelmästä tapahtuva tiedonsiirto olisi automaattinen. Perusopetuksen järjestäjät sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät toimittavat tällä het- kellä opiskelijavalintarekisteriin pääosin tiedot rajapinnan kautta siirtotiedostona lähdejärjes- telmästä. Siltä osin kuin oppilas- opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestel- mään tallennettavat tiedot vastaisivat tällä hetkellä opiskelijavalintarekisteriin toimitettavia tietoja, tiedot voitaisiin tallentaa vastaavasti siirtotiedostona rajapinnan kautta. Tavoitteena olisi, että tiedot siirtyisivät rajapinnan kautta automaattisesti, mikä edellyttää tiedon tallenta- jien järjestelmien kehittämistä rajapintayhteyden luomisen mahdollistamiseksi.

Tiedon tallentajien olisi pidettävä huolta, että tallennettavat tiedot ovat ajantasaisia. Opetus- hallitukselle säädettäisiin valtuus määrätä tarkemmin miten tiedon tallentajien on pidettävä tal- lennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus voisi ehdotetun valtuutuksen mukaan antaa tar- kempia määräyksiä 8—10 §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista ja -sisällöistä. Valtuutuk- sen nojalla Opetushallitus voisi antaa esimerkiksi tarkempia määräyksiä siitä, minkälaisia tie- toja 8—10 §:ssä säädettyistä opintojen aloittamisesta tulisi järjestelmään tallentaa.

13 §. Tietojen säilytysaika. Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tallennettavat opetuksen, koulutuksen ja tutkinnon suorittamista koskevat tiedot säilytettäisiin pysyvästi. Pysyväsi säilytettäisiin myös muut arkistolain (831/1994) tai muun lain nojalla pysyvästi säilytettäväksi säädetyt tai määrätyt tiedot.

Opetuksen, koulutuksen ja tutkinnon suorittamista koskevien tietojen pysyvä säilyttäminen olisi perusteltua erityisesti opetuksen, koulutuksen tai tutkinnon suorittajan kannalta. Henkilö voi tarvita tutkinnon suorittamista koskevia tietoja vielä vuosia ja vuosikymmeniä suorittamisen jälkeen esimerkiksi työnhaussa tai jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Henkilö voi tarvita perusopetuksen päättötodistuksen arvosanatietoja muun muassa hakiessaan ammatilliseen peruskoulutukseen, jossa perusopetuksen päättötodistuksella hakevat valitaan opiskelijoiksi muun muassa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoista annettavien valintapisteiden ja hakutoivejärjestyksen perusteella.

Kuten korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, myös oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen käsittelyjärjestelmään tallennettu tieto vastaisi tiedon tallentajan omassa järjestelmässään tai rekisterissään säilyttämää tietoa. Tietojen säilytysaika määräytyisi siten lähtökohdaisesti sen mukaan, miten tiedon tallentajan on tietoja säilytettävä omissa rekistereissään. Henkilötietolain 34 §:n mukaan henkilörekisteri, joka ei ole enää rekisterinpitäjän toiminnan kannalta tarpeellinen, on hävitettävä, jollei siihen talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytettäväksi tai jollei rekisteriä siirretä 35 §:ssä tarkoitetulla tavalla arkistoon.

Muut kuin opintojen, koulutuksen tai tutkinnon suorittamista koskevat tiedot sekä muutoin pysyvästi säilytettäväksi säädetyt tai määrätyt tiedot olisi poistettava järjestelmästä kun tietojen säilyttämiselle ei ole enää tallentajan lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta ja kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluessa opetuksen tai koulutuksen suorittamisesta.

Muiden kuin pysyvästi säilytettäväksi säädettyjen tai määrättyjen tietojen tallennusaika olisi sidottu siihen, mikä niiden säilyttämistarve olisi tiedon tallentajalle sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Muita kuin pysyvästi säilytettäviä tietoja olisivat esimerkiksi tiedot opiskelijan asuntolassa asumisesta, joita koulutuksen järjestäjä voi olla velvoitettu toimittamaan vielä opiskelijan opintojen päättymisen jälkeen esimerkiksi valtionosuusrahoituksen perusteeksi toimitettujen tietojen oikeellisuuden tarkastamiseksi toteutettavan tarkastuksen perusteella. Rahoituslain mukaan 62 ja 63 §:n mukaan perusteetta saatu valtionosuusrahoitus määrätään palautettavaksi ja velvollisuus palauttaa perusteetta saatu etuus raukeaa viiden vuoden kuluessa sen varainhoitovuoden päättymisestä, jona etuus olisi tullut suorittaa tai on suoritettu.

14 §. Tietojen luovuttaminen. Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä voitaisiin luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla sille, jolla tämän tai muun lain nojalla olisi oikeus saada kyseiset tiedot tiedon tallentajalta.

Opetushallitus vastaisi oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tallennettujen tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla ehdotetun 4 §:n mukaisesta palvelusta. Korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa korkeakoulut vastaavat pääsääntöisesti tietojen luovuttamisesta muihin tarkoituksiin kuin opiskelijavalintarekisteriin ja koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin sekä muun seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaineistojen tuottamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriölle. Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän tietojen tallentajia eli henkilörekisterin pitäjiä on huomattavasti suurempi määrä kuin korkeakouluja. Malli, jossa kukin tiedon tallentaja joutuisi erikseen antamaan toimeksiannon järjestelmän tekniselle ylläpitäjälle kunkin tietojen luovutuspyynnön toteuttamiseksi, ei toteuttaisi järjestelmän tarkoitusta vähentää opetuksen ja koulutuksen järjestäjille muiden viranomaisten tiedonkeruista aiheutuvaa

työmäärää ja kustannuksia. Tilanteet, joissa tietoja voitaisiin luovuttaa Opetushallituksen toimesta, voisivat ehdotetun 4 §:n mukaan perustua vain henkilön suostumukseen tai lain nimenomaiseen sääntöön. Luovutustilanteita voidaan pitää siinä määrin tarkkaan määriteltynä, ettei Opetushallitukselle esitettyä valtuutta päättää luovuttamisesta voida pitää merkittävää harkintavaltaa sisältävänä.

Oikeudesta saada tiedon tallentajilta ehdotettavia oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tallennettavia opintosuoritus- tutkinto- ja läsnäolotietoja säädetään muun muassa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa, lukiolaissa, perusopetuslaissa, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa, tilastolaissa, opintotukilaissa, valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen tai opiskelun ajalta annetussa laissa, työtömyysturvalaissa sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa.

Järjestelmästä voitaisiin luovuttaa esimerkiksi Kansaneläkelaitokselle sellaiset tiedot, jotka sillä on oikeus opintotukilain 41 b §:n 4 kohdan mukaan oikeus saada oppilaitokselta opintotuen täytäntöönpanoa varten. Opintotukilain 43 §:n nojalla Kansaneläkelaitoksella on sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 29 §:n 3 momentissa säädetään, oikeus mainitussa momentissa säädetyin edellytyksin saada salassapitosääntösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta opintotuen täytäntöönpanoa varten oppilaitokselta lukukauden aikana läsnäoleviksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden tunnistamista ja yksilöintiä koskevat tiedot sekä tiedot opintojen päätoimisuudesta ja edistymisestä. Nämä tiedot voitaisiin luovuttaa oppilaitoksilta Kansaneläkelaitokselle oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä. Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä luovutettaisiin myös esimerkiksi opiskelijavalintarekisteriin teknisen käyttöyhteyden välityksellä ne tiedot, jotka opiskelijavalintarekisterin ylläpitäjällä olisi lakiehdotuksen 28 §:n 1 momentin mukaan oikeus saada opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä.

3 Luku **Korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto**

15 §. Tietovaranto. Pykälässä säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämästä korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Pykälä vastaisi voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 6 a §:ää. Nykytilaa vastaavasti tietovarannon tarkoituksen olisi palvella korkeakoulujen opiskelijavalintoja ja opiskelijavalinnan tietojärjestelmää opiskelijavalintarekisteriä. Korkeakoulu voi käyttää tietovarantoa omassa toiminnassaan ja luovuttaessaan tietoa muille viranomaisille ja toisille korkeakouluille.

16 §. Tekninen ylläpitäjä ja rekisterinpitäjät. Pykälässä säädettäisiin korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon teknisestä ylläpitäjästä ja rekisterinpitäjästä. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 6 b §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan tietovarantoa hoitaa korkeakoulujen lukuun opetus- ja kulttuuriministeriö, joka toimii tietovarannon teknisenä ylläpitäjänä. Tekninen ylläpitäjä vastaisi nykytilaa vastaavasti tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Ministeriö on antanut toimeksiantotehtävänä tietovarannon teknisen ylläpidon CSC – Tieteen tietotekniikka keskus Oy:n hoidettavaksi. Tietovarannon teknisen ylläpitäjän on henkilötietolain ja julkisuuslain mukaisesti luotava tietoturvan edellyttämät lokit teknisen ylläpidon yhteydessä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä. Tietojen suojaamista koskevan henkilötieto-

lain 32 §:n ja hyvää tiedonhallintatapaa koskevan julkisuuslain 18 §:n nojalla tietovarannon käytön valvomiseksi on rekisteröitävä tietovarannon käyttöoikeustietoja ja lokitietoja, joita käytetään tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten, tietovarannon tietojen käytön määrän ja laajuuden seurantaan ja tietovarannon toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten. Näistä tiedoista muodostuvat tietovarannon tietojen käyttöoikeuksien hallintaa varten pidettävä käyttöoikeusrekisteri sekä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä lokirekisteri, johon tallennetaan tietoja järjestelmän tietoja käsitelleistä henkilöistä ja esimerkiksi tietojen luovutuksesta käsitelytaphtumien perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan korkeakoulut toimivat tallennetun tiedon rekisterinpitäjinä ja vastaisivat järjestelmään tallennettujen tietojen sisällöstä ja virheettömyydestä. Tietovaranto on tietojärjestelmä, jossa korkeakoulut säilyttävät kopiota osasta vastuullaan olevan henkilörekisteriensä tietosisällöstä. Tietovaranto ei siten muodosta korkeakoulujen omista henkilörekistereistä loogisesti erillistä henkilörekisteriä.

Korkeakoulujen toimiessa rekisterinpitäjinä omien tietojensa osalta henkilötietolain 26 §:n mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus toteutetaan henkilötietolain 28 §:n mukaisesti siten, että rekisterin tietoja koskeva tarkastuspyyntö osoitetaan korkeakoululle.

Myös rekisteröidyn informoinnista henkilötietojen käsittelystä vastaisi nykytilaa vastaavasti henkilötietolain mukaisesti rekisterinpitäjänä toimiva korkeakoulu.

18 §. Tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja. Pykälässä säädettäisiin korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon tietosisällöstä sekä siitä, mitä tietoja tietovarantoon on tallennettava. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 6 c §:ää. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa kuitenkin muutettaisiin lisäämällä siihen maininta oppijanumerosta tietovarantoon tallennettavana tietona. Voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 9 a §:n 3 momentin mukaan oppij numero on voitu tallentaa myös korkeakoulujen valtakunnalliseen tietovarantoon.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin korkeakoulujen velvollisuudesta tallentaa tietovarantoon momentissa kuvatut opiskelijarekisteriensä tiedot. Korkeakoulujen opiskelijarekisterien pito perustuu korkeakoulun opetustehtävään ja siinä muodostuvaan opiskelijan ja korkeakoulun väliseen henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaiseen asialliseen yhteyteen. Korkeakoulujen opiskelijarekisterien tietosisältöä ovat korkeakoulun opiskelijoiden yksilöintitiedot, osoitetiedot, tiedot opiskeluoikeuksista, tiedot suoritetuista opinnoista ja tutkinnoista sekä mahdollisesti esimerkiksi tiedot ilmoittautumisesta opetukseen ja muita korkeakoulun opetustehtävän toteuttamisessa tarvittavia tietoja. Silloin kun korkeakoulu käsittelee toiminnassaan tietovarantoon tallennettuja omien opiskelijoidensa henkilötietoja, kyse on henkilötietojen käsittelystä sen omassa toiminnassa. Näistä tiedoista tietovarantoon tulisi pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tiedot suoritetuista tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista sekä kaikista opintosuorituksista ja niiden arvosanoista. Tallennusvelvoitetta laajennettaisiin nykyisestä koskemaan ammattikorkeakoulututkintojen, ylempien ammattikorkeakoulututkintojen sekä alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lisäksi myös muihin tutkintoihin sekä erikoistumiskoulutukseen ja kaikkiin opintosuorituksiin.

Käytännössä korkeakoulut ovat jo tällä hetkellä opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 6 c §:n 3 momentin mukaisen sopimuksen perusteella tallentaneet näitä tietoja tietovarantoon. Käytännössä asiasta on sovittu yleisellä tasolla korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä tulossopimuksissa. Kauden 2013-16 sopimuksissa sovittiin, että ”korkeakoulut ja OKM kehittä-

tävät ja ylläpitävät tietojärjestelmien yhteentoimivuutta, tietojen ja käsitteiden yhteismitallisuutta sekä valtakunnallista tietovarantoa korkeakoulujen toiminnan ja OKM:n ohjauksen tueksi”. Tähän perustuen tietovarannon tietoja on täydennetty tiedoilla, joita eri viranomaiset ja myös korkeakoulut itse toisiltaan tarvitsevat. Avoimessa korkeakouluopetuksessa tehdyt opintosuoritukset ovat tekijä korkeakoulujen rahoitusmalleissa, ja tietovarannon tietoa käytetään nykytilassa rahoituksen laskemiseen. Opintosuoritustiedot ovat merkityksellisiä myös valittaessa eri väylien, kuten avoimen korkeakoulun suorituksien perusteella, siirto-opiskelijoiden valinnassa sekä ensimmäisen ja toisen syklin välisissä valinnoissa. Opintosuoritustietoja voidaan korkeakoulun harkinnan mukaan hyödyntää myös muussa korkeakoulutuksessa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Tähän tarkoitukseen korkeakoulut ovat kehittäneet PURO –palvelun (<https://puro.joopas.fi/puro>), jonka avulla opiskelija voi välittää tietovarannon avulla opintosuoritustietoja korkeakoulusta toiseen.

Tietovarantoon tallennettaisiin 1 momentin 3 kohdan mukaan myös tiedot opiskeluoikeuksista opiskelupaikan vastaanottamisesta ja ilmoittautumisista tutkintoon johtavaan koulutukseen ja erikoistumiskoulutukseen sekä tiedot rajatuista opiskeluoikeuksista. Ehdotettu 3 kohdan mukainen säännös vastaisi siten sitä, mitä korkeakoulut ovat jo nykyisin tallentaneet tietovarantoon.

Pykälän 2 momentin nojalla tiedot tallennettaisiin tietovarantoon opetus- ja kulttuuriministeriön päättämän aikataulun mukaisesti. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 6 c §:n 2 momenttia. Tiedot tallennetaan tietovarantoon useimpien korkeakoulujen osalta päivittäin suoraan korkeakoulun rekisteristä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin korkeakoulujen mahdollisuudesta sopia tietovarannon ylläpitäjän kanssa 1 momentissa säädettyä laajemman, korkeakoulun vastuulla olevan rekisterin ylläpitämisestä tietovarannossa. Säännös vastaisi voimassa olevaa säätelyä ja sen tarkoitus on laajentaa korkeakoulujen mahdollisuuksia hyödyntää korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa ja siihen liittyviä tietojärjestelmäratkaisuja myös muuhun kuin tässä laissa säädettyyn tarkoitukseen. Korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä tulossopimuksissa on sovittu yleisesti tavoitteesta kehittää tietovarantoa korkeakoulujen toiminnan ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksen tueksi. Näin tiedonkeruuta voidaan kehittää tietovarannon kautta toimiviksi, kun se todetaan järkeväksi. Esimerkiksi Tilastokeskuksen EuroSTATin opiskelijaliikkuvuustiedonkeruuta varten keräämät opiskelijaliikkuvuutta koskevat tiedot kerätään tietovarannon kautta vuodesta 2017 alkaen. Tiedonkeruun järjestäminen tietovarannon kautta on sekä korkeakouluille että Tilastokeskukselle yksinkertaisempaa kuin erillisen tiedonkeruun järjestäminen ja tietojen yhdisteleminen jälkikäteen.

Laajempi tietosisältö voisi tarkoittaa myös muita kuin opiskelijoihin liittyviä korkeakoulun tietoja, esimerkiksi julkaisuihin tai korkeakoulun henkilöstöön kohdentuvia viranomaisten tiedonkeruuta varten. Tällä hetkellä kehitetään tutkimusjulkaisujen keräämistä.

18 §. *Tietojen luovuttaminen tietovarannon kautta.* Pykälässä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Pykälä vastaisi pääasiassa voimassa olevan lain 6 d §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ehdotetun lain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen siirtämisestä opiskelijavalintarekisterin käyttöön sekä 4 §:ssä ehdotettuun Opetushallituksen ylläpitämään palveluun. Tietovarantoon tallennetut tiedot tarjotaan teknistä käyttöyhteyttä käyttäen opiskelijavalintarekisterin käyttöön niiden tietojen osalta, jotka opiskelijavalintarekisteriin voidaan 24 §:n mukaan tallentaa. Tietoja luovutettaisiin myös Opetushallituksen 4 §:ssä säädettyyn palveluun siten kuin Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö kor-

keakoulujen valtakunnallisen tietovarannon ylläpitäjänä olisivat sopineet. Tietoa siirrettäisiin tietovarannon kautta korkeakoulujen rekistereistä opiskelijavalintarekisterin käyttöön ilman erillistä luovutus päätöstä tai henkilön omia tietojaan koskevaa nimenomaista valtuutusta. Opetushallituksen 4 §:ssä säädetyn palvelun välityksellä tiedot voitaisiin sen sijaan luovuttaa ainoastaan Opetushallituksen ja korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon teknisen ylläpitäjän välillä tekemän sopimuksen perusteella minkä lisäksi Opetushallituksen olisi ilmoitettava korkeakoululle henkilörekisterin pitäjänä tietojen luovuttamisesta palvelun avulla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti, että korkeakoulu rekisterinpitäjänä päättäisi muusta tietojen luovuttamisesta tietovarannon kautta sekä vastaisi luovutuksen lainmukaisuudesta. Tietovarannossa ylläpidettyjen korkeakoulujen rekisteritietojen luovuttamista säätelevät yleislakeina julkisuuslaki ja henkilötietolaki. Luovutettaessa henkilötietoja sisältäviä aineistoja sovelletaan julkisuuslain 16 §:n 3 momenttia, jonka nojalla luovutuksensaajalla on oltava henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää näitä tietoja.

Korkeakoulut luovuttavat tietoja lakiin perustuen useille viranomaisille. Näitä lakiin perustuvia tietojen luovutuksia ovat muun muassa tilastolakiin perustuva opiskelija- ja tutkintotietojen luovuttaminen Tilastokeskukselle yhteiskunnallisia oloja ja niiden kehittymistä kuvaavien tilastojen laadintaa varten, opintotukilakiin perustuva opiskelija- ja tutkintotietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitokselle opintotukiasioiden käsittelyä varten, valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen tai opiskelun ajalta annetun lain mukainen opiskelijatietojen luovuttaminen kansaneläkelaitokselle opiskeluajalta karttuvan eläkkeen määrittämiseksi sekä työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukainen tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle työmarkkinatuen sekä työttömyyspäivärahan saamisedellytysten käsittelyä varten. Yliopistot luovuttavat opiskelijoistaan tietoja myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle terveydenhuoltolain 17 §:n mukaista opiskelijaterveydenhuoltoa varten.

Tietoja voitaisiin jatkossa luovuttaa myös 4 §:ssä tarkoitetun palvelun välityksellä. Tämä edellyttäisi 4 § 3 momentin mukaan, että Opetushallitus ja korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon ylläpitäjä olisivat sopineet esimerkiksi edellä mainittujen tietojen luovutuksen hoitamisesta Opetushallituksen 4 §:ssä tarkoitetun palvelun välityksellä. Käytännössä opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelisi tällaisia asioita yhdessä korkeakoulujen kanssa. Nykytilassa tietovarantoon liittyvien asioiden käsittelyä varten on asetettu korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon ja OKM:n tiedonkeruiden ohjausryhmä. Nykytilassa tietojen luovutuksia viranomaisille (Tilastokeskus, Valvira, Kansaneläkelaitos) on jo toteutettu suoraan korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Säännönmukaisten tiedonluovutusten järjestäminen 4 §:ssä tarkoitetun palvelun kulkeväksi kannattaisi toteuttaa tulevaisuudessa esimerkiksi tilanteessa, joissa tiedonkeruut muuttuvat ja niitä pitää edelleen kehittää.

Rekisterinpitäjänä viime kädessä korkeakoulu kuitenkin päättäisi tiedon luovuttamisesta myös 4 §:ssä tarkoitetun palvelun välityksellä.

Pykälän 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi tuottaa tietovarannossa ylläpidettyjen korkeakoulujen rekisterien kokonaisuudesta laissa määritellyn käyttötarkoituksen edellyttämiä tietoaineistoja. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 6 d §:n 3 momenttia, jonka mukaisesta tietovarannosta on voitu tuottaa tietoja muun muassa korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoista ja opiskelijamääristä, tutkinnoista ja opintosuorituksista sekä tuottaa näistä tilastoja korkeakoululaitoksen ohjauksen tarpeisiin.

19 §. *Tietovarannon tietojen säilytysaika.* Pykälässä säädettäisiin tietovarantoon tallennettavien tietojen säilytysajasta. Pykälän mukaan ehdotetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot säilytettäisiin tietovarannossa pysyvästi. Pykälä vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 6 e §:ää.

Korkeakoulujen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennetut henkilötiedot ovat loogisesti osa korkeakoulujen omissa tietojärjestelmissään säilyttämiä henkilörekistereitä. Tietovarantoon tallennettu kopio korkeakoulun omissa järjestelmässään säilyttämän rekisterin tiedosta on aina samaa kuin korkeakoulun omissa (fyysisessä) rekisterissä oleva alkuperäinen tieto. Korkeakoulun vastuulla on säilyttää ja korjata tietovarantoon tallennettu tieto vastaavana kuin alkuperäinen tieto. Tietojen säilytysaika tietovarannossa määräytyisi nykytilaa vastaavasti siten lähtökohtaisesti sen mukaan, miten niitä säilytetään korkeakoulujen omissa rekistereissä korkeakoulujen arkistonmuodostussuunnitelmien ja muiden tiedon säilyttämistä koskevien velvoitteiden mukaisesti.

Suoritus- ja arvosanatietojen säilytysaika perustuu lähtökohtaisesti korkeakoulun arkistonmuodostussuunnitelmaan tai muuten huomioon otettuihin korkeakoulun päättämiin suoritusten vanhenemisaikoihin. Henkilöiden yhdenvertaisten kohtelun turvaamiseksi myös suoritus- ja arvosanatiedot on säilytetty tietovarannossa tutkintotietoja vastaavasti pysyvästi, jotta tietojen perusteella tapahtuvat joustavat siirtymiset eri opintojen välillä ja opintojen hyväksilukeminen voivat perustua sähköisesti tarjolla olevaan tietoon. Näille tiedoille ei ole mahdollista määritellä yhdenmukaista vanhenemisaikaa, jota vanhempia suorituksia ei voitaisi lukea hyväksi tai käyttää hyväksi opiskelijavalinnoissa.

4 Luku **Opiskelijavalintarekisteri**

20 §. *Rekisteri ja rekisterinpitäjä.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijavalintarekisteristä ja rekisterinpitäjästä. Pykälä vastaisi voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteri koostuu kahdesta eri osarekisteristä, joita ovat korkeakoulujen hakurekisteri ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriä ylläpitäisi nykytilaa vastaavasti Opetushallitus. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut osallistuvat rekisterinpittoon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjät 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta. Perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjien osallistuminen osarekisterin ylläpitoon tarkoittaa käytännössä sitä, että perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjien tulee ilmoittaa opiskelijavalintarekisteriin opiskelijavalinnassa tarvittavat tiedot.

22 §. *Rekisterinpitäjän tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin rekisterinpitäjän tehtävistä. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 1 a §:ää. Nykytilaa vastaavasti Opetushallitus vastaisi opiskelijavalintarekisterin tietojen kokoamisesta ja hakujärjestelmien valtakunnallisesta toteutuksesta sekä koulutukseen hakemiseen ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä yleisestä tiedottamisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta. Pykälän 2 momentin mukaan rekisterinpitäjän tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden nojalla Opetushallituksen rekisterinpitäjän tehtävistä on säädetty tarkemmin ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (294/2014). Asetuksen 7 §:n mukaan Opetushallitus vastaa asetuksessa tarkoitettujen hakujen valtakunnallisesta toteuttamisesta sekä hakemusten vastaanot-

tamisesta, käsittelemisestä ja säilyttämisestä. Opetushallitus määrää hakurekisterin pitoon liittyvästä tarkemmasta aikataulusta. Opetushallituksen tehtävänä on lisäksi tuottaa yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa tietoa, joka edistää opiskelupaikkaa vaille jääneiden hakeutumista koulutukseen ja työelämään.

22 §. Käyttötarkoitus. Pykälässä säädettäisiin opiskelijavalintarekisterin osarekisterien sekä opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoituksesta. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan päivitetäisiin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain nykyinen nimi. Muilta osin pykälä vastaisi voimassa olevan lain 2 §:ää.

Pykälän 1 momentissa mainittaisiin lait, joissa tarkoitettujen koulutusten opiskelijavalintaan opiskelijavalintarekisterin osarekistereitä käytetään. Pykälän 2 momentissa lueltaisiin nykytilaa vastaavasti opiskelijavalintaan kuuluvia toimintoja, joihin opiskelijavalintarekisteriä käytetään.

23 §. Tietosisältö. Pykälässä säädettäisiin, mitä tietoja opiskelijavalintarekisteriin ja opiskelijavalintarekisterin osarekistereihin voidaan tallentaa. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi opiskelijavalintarekisteriin tallennettavana tietona oppijanumero. Voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 9 a §:n mukaan oppijanumero on voitu tallentaa opiskelijavalintarekisteriin. Muilta osin pykälä vastaisi voimassa olevan lain 3 §:ää.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan opiskelijavalintarekisteriin voitaisiin tallentaa hakijan nimi, oppijanumero ja henkilötunnus taikka muu vastaava yksilöivä tunnistetieto, kansalaisuus, sukupuoli, äidinkieli ja tarpeelliset yhteystiedot. Hakija yksilöidään aina oppijanumeron tai henkilötunnuksen avulla, mikäli se on käytettävissä. Muulla yksilöivällä tunnistetiedolla tarkoitetaan esimerkiksi syntymäaikaa, ulkomaista henkilötunnusta sekä virallisen ulkomaisen henkilötodistuksen kuten passin tai muun vastaavan asiakirjan numeroa.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriin voitaisiin tallentaa 1 momentissa lueltujen tietojen lisäksi hakijan ilmoituksen mukaisina ammatinvalintaan vaikuttavat terveystiedot sekä tiedot työkokemuksesta ja harrastustoiminnasta. Nämä tiedot pyydetäisiin ilmoittamaan ja ne tallennettaisiin vain silloin, kun ne ovat tarpeellisia opiskelijoiden valinnassa. Hakija voi ilmoittaa koulutukseen hakeutuessaan terveystietoja esimerkiksi silloin, kun koulutuksen järjestäjä on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n 3 momentin mukaisesti ilmoittanut hakijoille minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 b §:n 1 momentin mukaan opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

24 §. Tietolähteet. Pykälässä säädettäisiin opiskelijavalintarekisterin tietolähteistä. Pykälän 1 momenttiin vastaisi voimassa olevan lain 4 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, keneltä ja mistä opiskelijavalintarekisterin pitäjällä on oikeus saada ehdotetun lain 24 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja. Pykälän mukaan opiskelijavalintarekisterin pitäjällä on oikeus saada mainittuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Väestörekisterikeskukselta, työ- ja elinkeinoviranomaisilta, perus- ja lisäopetuksen järjestäjiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä sekä kahden tai useamman yliopiston yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

Ehdotettavan 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetut tiedot voitaisiin luovuttaa 4 §:ssä tarkoitetun Opetushallituksen ylläpitämän palvelun avulla ylioppilastutkintorekisteristä, opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä ja ammattikorkeakoululta tai yliopistolta korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta siten kuin 4 §:ssä säädetään. Luovuttamiseen tulisi siten soveltaa 4 §:ssä säädettyjä edellytyksiä ja korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta tietojen välittäminen opiskelijavalintarekisterin käyttöön Opetushallituksen ylläpitämän palvelun avulla, edellyttäisi, että asiasta on sovittu 4 §:ssä ehdotetun mukaisesti.

Ehdotettu 3 momentti vastaisi voimassa olevan lain 4 §:n 2 momenttia ja sen mukaan koulutukseen hakevalle tulee ilmoittaa, mitä häntä koskevia tietoja opiskelijavalintarekisteriin talletetaan.

25 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälässä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta opiskelijavalintarekisterin ulkopuolelle. Voimassa olevan lain 5 §:n 4 momentin sisältö, joka koskee julkisuuslain soveltamista, ehdotetaan siirrettäväksi ehdotetun lain 1 §:n 2 momenttiin. Muilta osin pykälä vastaisi voimassa olevan lain 5 §:ää. Opiskelijavalintarekisterin tietojen julkisuuteen ja luovuttamiseen sovelletaan jatkossakin täydentävästi ehdotetun lain säännösten ohella, mitä julkisuuslaissa säädetään.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan opiskelijavalintarekisteristä saataisiin luovuttaa lain 24 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi on tarpeen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjille sekä kahden tai useamman yliopiston yhteisiin rekistereihin. Tietojen luovuttamisen edellytyksenä on, että tiedot ovat tarpeen tiedonsaajan tehtävien hoitamiseksi. Momentin 2—5 kohdissa mainittaisiin muut vastaanottajat, joille opiskelijavalintarekisteristä saadaan luovuttaa ehdotetun lain 2 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 5 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arkaluonteisten tietojen luovuttamista koskevasta rajoituksesta. Sen mukaan hakijan ilmoittamia terveystietoja saa luovuttaa vain yliopistoille, ammattikorkeakouluille, koulutuksen ja opetuksen järjestäjille sekä yliopistojen Momentti vastaisi voimassa olevan lain 5 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 1 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla myös Opetushallituksen 4 §:n nojalla ylläpitämästä palvelusta. Pykälän 1 momentissa säädettävät tilanteet vastaisivat siten ehdotetun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tilanteita, joissa Opetushallituksen palvelun avulla voitaisiin luovuttaa viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi 1 momentissa säädetty tiedot.

26 §. Tietojen säilytysaika. Pykälässä säädettäisiin opiskelijavalintarekisteriin talletettujen tietojen säilytysajasta sekä pysyvästi säilytettävistä tiedoista. Säännös vastaisi voimassa olevaa lain 6 §:ää. Voimassa olevan lain 6 §:n mukaan Opiskelijavalintarekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta opiskelijavalintapäätöksen tekemisestä lukien. Koulutuksen arvioinnin ja seurannan kannalta tarpeelliset tai tutkimuksen lähdeaineistona muusta syystä arvokkaat tiedot säilytetään kuitenkin pysyvästi siten kuin arkistolaitos erikseen määrää. Oppijanumero sekä ne yksilöivät tunnistetiedot, joiden perusteella oppijanumero on annettu, säilytetään kuitenkin pysyvästi.

Arkistolaitos on antanut 4.3.2014 (AL/20561/07.01.01.03.01/2013) ja 28.11.2013 (AL/20561/07.01.01.03.01/2013) Opetushallitukselle päätökset Opetushallituksen opiskelija-

valinnan ja koulutustarjonnan tietojärjestelmien tietojen pysyvästä säilytyksestä ja säilytysmuodosta, joissa on määrätty opiskelijavalinnan tietojärjestelmien tietojen pysyvästä säilytyksestä sähköisessä muodossa. Päätösten mukaan opiskelijavalinnan ja koulutustarjonnan tietojärjestelmien tiedot siirretään arkistolaitoksen VAPA-palveluun.

5 Luku Ylioppilastutkintorekisteri

27 §. Käyttötarkoitus ja rekisterinpitäjä. Pykälässä säädettäisiin ylioppilastutkintorekisterin käyttötarkoituksesta ja rekisterinpitäjästä. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 7 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan ylioppilastutkintorekisteriä pidetään ja käytetään ylioppilastutkinnon järjestämistä, suoritettuja ylioppilastutkintoja ja tutkintoihin kuuluvia kokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä ylioppilastutkinnon toimivuuden seurantaa varten. Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriä pitää ylioppilastutkintolautakunta.

28 §. Tietolähteet, tietosisältö ja tietojen säilytysaika. Pykälässä säädettäisiin ylioppilastutkintorekisterin tietolähteistä sekä siitä, mitä tietoja rekisteriin talletetaan. Lisäksi pykälässä säädettäisiin ylioppilastutkintorekisterin tietojen säilytysajasta. Pykälän 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi ylioppilastutkintorekisteriin tallennettavana tietona kokeisiin ilmoittautuneiden ja osallistuneiden oppijanumero. Muilta osin pykälä vastaisi voimassa olevan lain 8 §:ää. Voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 9 a §:n 3 momentin mukaan oppijanumero on voitu tallentaa jo nykyisin ylioppilastutkintorekisteriin.

29 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälässä säädettäisiin, mitä tietoja ylioppilastutkintorekisteristä voidaan luovuttaa. Pykälän mukaan ylioppilastutkintolautakunta saisi luovuttaa julkaistaviksi ylioppilastutkinnossa hyväksytyjen nimet. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 9 §:n 2 momenttia. Ylioppilastutkintorekisteristä opiskelijavalintarekisteriin luovutettavista tiedoista säädettäisiin ehdotetussa 25 §:n 1 momentissa.

Ylioppilastutkintorekisteristä voitaisiin luovuttaa tietoja Opetushallituksen 4 §:ssä tarkoitettuun palveluun teknisen käyttöyhteyden avulla. Ehdotetun 4 §:n mukaisen palvelun kautta voitaisiin ylioppilastutkintorekisteristä luovuttaa ehdotetun 28 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tutkinnon suorittamista koskevia tietoja. Luovuttaminen ei koskisi tietoja koeilaiden koesuorituksista tai arvostelumerkinnöistä. Ehdotetun 4 §:n mukaisesti Opetushallituksen palvelusta voitaisiin luovuttaa vain tietoja henkilölle itselleen tai henkilön suostumuksella tai viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi laissa tai sen nojalla säädetty tiedot. Muiden ylioppilastutkintorekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta vastaisi edelleen ylioppilastutkintolautakunta.

Ylioppilastutkintorekisteriin sisältyvät tiedot olisivat ensisijaisia suhteessa muissa henkilörekistereissä, esimerkiksi opiskelijavalintarekisterissä, oleviin ylioppilastutkintoa koskeviin tietoihin, sillä ylioppilastutkintolautakunta on tiedon tuottaja.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain (1058/1998) 1 a §:n nojalla on säädetty Opetushallituksen tehtävistä ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitetuissa hakumenettelyissä. Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan Opetushallitus vastaa hakujen valtakunnallisesta toteuttamisesta sekä hakemusten vastaanottamisesta, käsittele-

misestä ja säilyttämisestä. Opetushallitus määrää hakurekisterin pitoon liittyvästä tarkemmasta aikataulusta. Ehdotetun lain 21 §:n 2 momentti sisältäisi voimassa olevaa lakia vastaavan asetuksenantovaltuuden.

Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä oleva viittaus opiskelija-valintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriin tulisi muuttaa viittaukseksi ehdotettuun eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä annettavan lain 20 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriin.

Siltä osin kuin oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä olevia tietoja käytettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten Opetushallituksen tiedonkeruun lomakkeiden käytön sijaan, tulisi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 25 §:n säännöksiä tietojen ilmoittamisesta muuttaa tarvittaessa vastaavasti.

Ehdotetun 12 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus voisi antaa tarkempia määräyksiä siitä, miten oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmän tiedon tallentajien olisi pidettävä tiedot ajantasaisina ja tallennettavien tietojen tarkemmasta tietorakenteesta ja –sisällöstä. Opetushallitus voisi esimerkiksi määrätä ajasta, jonka kuluessa suoritettuja opintoja tai tutkintoja koskevat tiedot tulisi tallentaa järjestelmään. Tietojen tarkemmasta sisällöstä annettavat tarkemmat määräykset voisivat koskeva esimerkiksi sitä, missä minkälaisia tietoja opintojen tai koulutuksen aloittamisesta tulisi järjestelmään tallentaa.

3 Voimaantulo

Laki tulisi voimaan 1. päivänä tammikuuta 2017. Lailla kumottaisiin opiskelija-valintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettu laki.

Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään ei tarvitsisi tallentaa tietoja oppilaista, opiskelijoista tai tutkinnon suorittajista, jotka ovat suorittaneet mainittujen lakien mukaisen opetuksen, koulutuksen tai tutkinnon ennen 1 päivää tammikuuta 2017. Järjestelmään ei myöskään tarvitsisi tallentaa lain voimaan tullessa oppivelvollisen oppilaan ennen lain voimaan tuloa suorittamien perusopetuksen vuosiluokkien opintoja koskevia tietoja. Näin ollen oppivelvollisen oppilaan opintotiedot tulisi tallentaa vähintään lain voimaan tullessa suoritettavana olevan vuosiluokan opintojen osalta, myös siltä osin kuin ne ovat suoritettuja ennen lain voimaan tuloa.

Varhaiskasvatustilain (36/1973) 1 §:n 2 tai 3 momentin tarkoittamassa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa esiopetuksessa olevien oppilaiden 8 §:ssä säädetyt tiedot tulisi tallentaa järjestelmään 1 päivästä tammikuuta 2018 lukien.

Muiden oppilaiden ja opiskelijoiden kuin päiväkodissa tai perhepäiväkodissa olevien esiopetuksen oppilaiden osalta opetuksen ja koulutuksen järjestäjien tulisi tallentaa tiedot oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2017, eli puolen vuoden kuluessa ehdotetusta lain voimaan tulosta. Siirtymäajalla halutaan varmistaa se, että tietojen siirtämiseen tarvittavat tekniset valmistelut saadaan aloitettua riittävän aikaisin. Näin opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä olisi paremmat edellytykset

suunnitella ja varmistaa tietojen siirtyminen aikataulun mukaisesti. Tietojen siirtämisen tekninen toteutus voitaisiin vaiheistaa toimijoittain, näiden aikataulujen ja resursointisyiden perusteella mahdollisimman joustavasti.

Vasta kun tiedot olisi saatu kattavasti koulutuksen järjestäjiltä 30.6.2017 mennessä, voitaisiin aloittaa tiedonsiirtojen toteuttaminen niitä tarvitsevien viranomaisten kanssa. Tätä varten tulee varata riittävästi aikaa ja toisaalta saada mahdollisimman ehyt tietokokonaisuus tiedonsiirtojen pohjaksi. Viranomaisille tarjottavien ja käyttöön otettavien tiedonsiirtojen toteuttamisen yhteydessä voi tulla vielä ilmi joitain tiedon laatuun liittyviä huomioita, jotka tulee ehtiä korjata ennen oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmän ja opetushallituksen 4 §:n mukaisen palvelun täysimittaista käyttöä. Palvelun avulla voitaisiin luovuttaa tietoja 1.1.2018 alkaen, jolloin viranomaiset voivat hyödyntää oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmässä olevia tai välitettäviä koulutuksen järjestäjien tietoja omien viranomaistehtävien hoitamiseen.

Korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon ehdotetun laajennetun tietosisällön osalta tietovarantoon ei tarvitsisi tallentaa niitä 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tutkintotietoja ja tietoja opintosuorituksista, jotka eivät lain voimaan tullessa ole sähköisessä muodossa. Tietovarantoon ei myöskään tarvitsisi tallentaa mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja niistä opiskeluoikeuksista, jotka eivät enää ole voimassa tämän lain tullessa voimaan.

Opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain (1058/1998) 1 a §:n nojalla ammatillisen koulutuksen, lukio- koulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjä rekisterinpitäjän tehtäviä koskevat säännökset ehdotetaan säädettäväksi jäävän voimaan.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä. Esitykseen sisältyy säännökset ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä uutena oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä sekä Opetushallituksen ylläpitämästä palvelusta, jossa oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, opiskelijavalintarekisterissä, ylioppilastutkintorekisterissä ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevia opintoja tai koulutusta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja voidaan kerätä, yhdistää ja luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla henkilölle itselleen tai muulle taholle henkilön suostumuksen perusteella tai viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi laissa tai sen nojalla säädetty tiedot. Lakiehdotuksen ylioppilastutkintorekisteriä, opiskelijavalintarekisteriä ja korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa koskevat säännökset vastaisivat pääosin voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain säännöksiä.

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmän tarkoituksena on toteuttaa keskitetty sähköinen tietovaranto oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen tietoturvallisen käsittelyn ja sähköisesti käsiteltävien tietojen luotettavuuden edistämiseksi sekä opetus- ja koulutustoiminnan tietohuollon ja yksilölle kuuluvien oikeuksien toteuttamiseksi ja turvaamiseksi. Ehdotetun lain mukaan järjestelmään tallennettaisiin perusopetusta, lukiokoulutusta ja toisen asteen ammatillista koulutusta koskevia tietoja.

Tiedon tallentajat toimisivat henkilötietolain mukaisina rekisterinpitäjinä omien järjestelmään tallentamiensa tietojen osalta ja soveltavat henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia ja julkisuuslakia. Opetushallitus vastaisi tietojen luovuttamisesta ehdotetun 4 §:n mukaisesti rekisteröidylle itselleen tai viranomaiselle silloin kun kysessä olisi sille säädetyn tehtävän hoitamiseksi laissa tai sen nojalla säädettyjen tietojen luovuttamisesta. Palvelun perustamisen tarkoituksena on vähentää erillisten ja päällekkäisten tiedonsiirtojen tarvetta ja tarjota yksilöiden ja viranomaisten asioinnin helpottamiseksi opinto- ja tutkintosuoritusta sekä opintoja koskevat tiedot mahdollisimman laajasti saataville sähköisessä muodossa teknisen käyttöyhteyden avulla yhdenmukaisesti, turvallisesti ja ajantasaisesti. Tarkoituksena on toteuttaa palvelu, josta kansalainen saa omat opintohistoriatietonsa yhdestä paikasta. Myös viranomaiset saisivat tiedot mahdollisimman kattavasti yhden palvelun välityksellä. Opetushallituksen ylläpitämässä palvelussa tietoja voitaisiin koota eri rekistereistä ja luovuttaa tiedon pyytäjälle vain henkilölle itselleen tai viranomaiselle tiedot, joiden luovuttamisesta tai oikeudesta on erikseen säädetty. Näin ollen myös arkaluonteisten tietojen luovuttaminen palvelun avulla edellyttäisi, että arkaluonteisten tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla olisi julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla erikseen säädetty tai siihen olisi asianosaisen suostumus.

Perustuslain 10 § turvaa yksityiselämän suojan perusoikeutena jokaiselle. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta, mutta perustuslaki jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan. Lainsäätäjän harkintaa sitoo se, että henkilötietojen suojan kannalta tärkeitä sääntelykohteita rekisteröinnissä perustuslakivaliokunnan vaikiintuneen tulkintakäytännön mukaan ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekistereissä ja rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelyn kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla (ks. esim. PeVL 14/2002 vp, s. 2, PeVL 27/2006 vp, s. 2/I ja PeVL 11/2016 vp, s. 8). Perustuslakivaliokunta on todennut lailla säätämisen vaatimuksen ulottuvan myös mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5).

Ehdotettu laki sisältää henkilötietojen suojan näkökulmasta tarvittavat säännökset oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän, Opetushallituksen tietoja kokoavan ja luovuttavan palvelun, sekä ylioppilastutkintorekisterin, opiskelijavalintarekisterin ja korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon käyttötarkoituksesta, tietosisällöstä, tietojen luovuttamisesta, säilytysajoista sekä rekisteröinnin perusteista ja rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä. Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla laissa tarkoitetuista rekistereistä ja tietovarannoista edellyttäisi, että viranomaisella on nimenomaisen lain säännöksen mukaan oikeus saada tiedot tiedon tallentajalta tai, että rekisteröity on antanut suostumuksensa tietojen luovuttamiseen. Myös arkaluonteisten tietojen luovuttaminen edellyttäisi, että luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla on säädetty joko ehdotetussa tai muussa laissa. Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotuksen voidaan katsoa olevan asianmukainen perustuslain 10 §:n yksityisyyden suojan näkökulmasta.

Ehdotuksessa on myös säännöksiä, jotka liittyvät lainsäädäntövallan siirtämistä sääntelevään perustuslain 80 §:ään. Lakiehdotukseen sisältyy säännös, jonka mukaan Opetushallitus voisi antaa tarkempia määräyksiä siitä, miten oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmän tiedon tallentajien olisi pidettävä tiedot ajantasaisina ja tallennettavien tietojen tarkemmasta tietorakenteesta ja –sisällöstä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto tai ministeriö voidaan lailla valtuuttaa antamaan asetuksia. Tällaisen valtuuden tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lisäksi perustuslaista johtuu, että valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa. Perus-

tuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Tietojen ajantasaisena pitämistä koskevia määräyksiä voidaan pitää teknisluonteisina yksityiskohtina yksilöiden oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Myöskään tietosisältöjen tarkempien määräysten antamista koskevaa määräyksenantovaltuutta ei voida pitää yksilön oikeusturvan kannalta merkittävää harkintavaltaa sisältävänä valtuutena. Ehdotetuissa 8—10 §:ssä ehdotetut säännökset sisältävät ne asiat, joita henkilön opinnoista voidaan järjestelmään tallentaa. Koska opintojen aloittamista koskevaa tietoa ei voida esimerkiksi kaiken ammatillisen koulutuksen osalta määritellä kattavasti samalla tavalla, tulisi Opetushallituksen järjestelmän teknisenä ylläpitäjänä voida määrätä sitä koskevan tiedon tarkemmasta sisällöstä kuten opintojen aloittamispäivän merkitsemistavasta, jotta järjestelmä sisältäisi tätä koskevia tietoja mahdollisimman yhdenmukaisessa muodossa ja merkityksessä.

Kyseinen norminantovalta voidaankin katsoa lakiehdotuksessa määritellyn mahdollisimman tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Määräysten antamiseen voidaan katsoa liittyvän vain vähäisissä määrin tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Teknisten ja tarkempien määräysten antaminen on välttämättömiä sääntelyn kohteen teknisen luonteen, teknisen kehityksen nopeuden ja sääntelyn edellyttämän erityisasiantuntemuksen vuoksi.

Esitetyillä perusteilla voidaan katsoa, että ehdotettu laki voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 Luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään oppijanumerorekisteristä, oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta, opiskelijavalintarekisteristä sekä ylioppilastutkintorekisteristä.

Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä palvelusta, jossa oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, opiskelijavalintarekisterissä, ylioppilastutkintorekisterissä sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettussa näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevia opiskeluoikeutta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja voidaan kerätä, yhdistää ja luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Jollei tässä laissa muuta säädetä oppijanumerorekisteriin opiskelijavalintarekisteriin, korkeakoulujen valtakunnalliseen tietovarantoon, ylioppilastutkintorekisteriin, oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmään tallennettujen tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

2 §

Oppijanumero

Oppijanumero on tunnus, jota käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa tässä laissa tarkoitettuja tietoja. Oppijanumero annetaan, kun henkilöstä tallennetaan tietoja tässä laissa tarkoitettuun rekisteriin, tietovarantoon tai oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään. Oppijanumero on pysyvä.

3 §

Oppijanumerorekisteri

Tässä laissa tarkoitettuun rekisteriin, tietovarantoon tai oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tietoja tallentavan on tarkistettava Opetushallituksen ylläpitämästä oppijanumerorekisteristä, onko tietojen tallennuksen kohteena olevalle henkilölle annettu oppijanumeroa.

Opetushallitus antaa tiedon henkilölle annetusta oppijanumerosta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Jos henkilöllä ei ole oppijanumeroa, Opetushallitus antaa oppijanumeron ja mer-

kitsee sen oppijanumerorekisteriin. Oppijanumerorekisteriin merkitään oppijanumeron lisäksi henkilön nimi ja henkilötunnus tai muita yksilöimiseksi tarvittavia tietoja.

Oppijanumero voidaan luovuttaa tallennettavaksi tässä laissa tarkoitettuun rekisteriin, tietovarantoon tai oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään.

4 §

Palvelu tietojen kokoamiseksi ja luovuttamiseksi

Opetushallitus ylläpitää palvelua, jossa oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, korkeakoulujen valtakunnallisessa tietovarannossa, opiskelijavalinta-rekisterissä, ylioppilastutkintorekisterissä ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevia opintoja tai koulutusta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja voidaan kerätä, yhdistää ja luovuttaa teknisen käytöyhteyden avulla:

1) henkilölle itselleen tai muulle taholle henkilön suostumuksen perusteella sen estämättä mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään asiakirjan antamistavasta; sekä

2) viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi laissa tai sen nojalla säädetty tiedot.

Opetushallitukselle on tietoja pyydetessä ilmoitettava tiedon luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat ja selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Opetushallitus vastaa tietojen luovutuksen lainmukaisuudesta sekä luovutettujen tietojen kohdetta, käyttötarkoitusta, luovutusajankohtaa ja tietojen pyytäjää tai käyttäjää koskevien tietojen kirjaamisesta ja säilyttämisestä.

Tietojen luovuttaminen Opetushallituksen ylläpitämän palvelun avulla korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta edellyttää, että Opetushallitus ja korkeakoulujen tietovarannon tekninen ylläpitäjä ovat sopineet tietojen luovuttamisesta. Opetushallitus on velvollinen ilmoittamaan I momentissa tarkoitettun rekisterin, tietovarannon tai oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmän henkilörekisterin pitäjälle tai tiedon tallentajalle tietojen luovuttamisesta palvelun avulla.

2 Luku

Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä

5 §

Järjestelmän käyttötarkoitus

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmän tarkoituksena on oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen tietoturvallisen käsittelyn ja sähköisesti käsiteltävien tietojen luotettavuuden edistäminen sekä opetus- ja koulutustoiminnan rahoituksen, tilastoinnin ja seurannan tietohuollon ja yksilölle kuuluvien oikeuksien toteuttaminen ja turvaaminen.

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä on keskitetty sähköinen oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen tietovaranto, jota käytetään opintoja sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevien tietojen sähköiseen tallentamiseen sekä tallennettujen tietojen luovuttamiseen;

1) opetuksen, koulutuksen ja tutkinnon suorittajille; ja

2) viranomaiselle, jolla on tämän tai muun lain nojalla oikeus saada tiedot tiedon tallentajalta.

Tiedon tallentaja voi käyttää järjestelmään tallentamia tietoja omassa toiminnassaan.

6 §

Rekisterin pitäjät

Opetushallitus toimii oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen käsittelyjärjestelmän teknisenä ylläpitäjänä. Opetushallitus vastaa järjestelmän käyttöoikeuksien myöntämisestä ja hallinnoinnista.

Jollei tässä laissa muuta säädetä, toimivat tiedon tallentajat tallentamiensa henkilötietojen rekisterinpitäjinä ja vastaavat järjestelmään tallentamiensa tietojen oikeellisuudesta ja virheettömyydestä sekä vastaavat tallentamansa tiedon korjaamisesta. Virheellisten tietojen korjaamiseen sovelletaan, mitä henkilötietolain 29 §:ssä säädetään.

7 §

Tietojen tallennuksen kohteena olevat henkilöt

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tallennetaan nimi, henkilötunnus ja oppijanumero, kansalaisuus, kotikunta, äidinkieli ja jäljempänä säädetty opintoja, koulutusta ja tutkintoja koskevat tiedot henkilöstä, joka:

- 1) on perusopetuslain (628/1998) mukaisessa opetuksessa tai suorittaa oppivelvollisuuttaan muulla tavalla kuin osallistumalla perusopetuslain mukaiseen opetukseen;
- 2) suorittaa perusopetuslain 38 §:n mukaisen erityisen tutkinnon;
- 3) on lukiolain (629/1998) mukaisessa koulutuksessa;
- 4) suorittaa lukiolain 12 §:n 2 momentin mukaisen kokeen;
- 5) suorittaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) mukaista koulutusta;
- 6) suorittaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaista näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta.

8 §

Perusopetusta koskevat tiedot

Perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestäjän on tallennettava valtakunnalliseen oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään seuraavat tiedot 7 §:n 1 kohdassa tarkoitetuista oppilaistaan:

- 1) opetus, johon oppilas osallistuu, mukaan lukien opetuksen järjestämistapa;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeyttäminen ja päättymisen;
- 3) suoritettut opinnot ja oppilaan arviointi.

Kunnan on tallennettava 1 momentissa tarkoitettuun järjestelmään tieto siitä, että oppivelvollinen, jota kunta on velvollinen valvomaan, ei osallistu perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn opetukseen.

Opetuksen järjestäjän on tallennettava 1 momentissa tarkoitettuun järjestelmään tieto perusopetuslain 38 §:ssä tarkoitetun erityisen tutkinnon suorittamisesta ja arvioinnista.

9 §

Lukiokoulutusta koskevat tiedot

Lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään seuraavat tiedot 7 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus, mukaan lukien koulutuksen järjestämistapa;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeyttäminen ja päätyminen;
- 3) suoritettavat opinnot ja niiden arvosanat.

Koulutuksen järjestäjän on tallennettava 1 momentissa tarkoitettuun järjestelmään tieto lukiolain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kokeiden suorittamisesta ja opiskelijan arvioinnista.

10 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään seuraavat tiedot edellä 7 §:n 5 tai 6 kohdassa tarkoitettussa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava tutkinto tai koulutus, mukaan lukien järjestämismuoto ja -tapa;
- 2) erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttäminen, erityisopetus ja mukauttaminen;
- 3) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeyttäminen ja päätyminen;
- 4) asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa tai koulutuksen järjestäjän järjestämisluvan mukaisen koulutustehtävän perusteella sisäoppilaitoksessa;
- 5) suoritettu koulutus tai tutkinto ja niiden osat, koulutuksen tai tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien suorittaminen sekä osaamisen arviointi.

11 §

Muu tietosisältö

Edellä 8—10 §:ssä tarkoitetut tietojen tallentajat voivat sopia Opetushallituksen kanssa edellä säädettyä laajemman, tiedon tallentajan vastuulla olevan rekisterin tietosisällön tallentamisesta.

12 §

Tietojen tallentaminen

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tallennettavat tiedot voidaan tallentaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tiedon tallentajien on pidettävä huolta, että tallennettavat tiedot ovat ajantasaisia. Opetushallitus voi määrätä tarkemmin miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus voi antaa tarkempia määräyksiä 8-10 §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista ja -sisällöistä.

13 §

Tietojen säilytysaika

Opintojen, koulutuksen ja tutkinnon suorittamista koskevat tiedot sekä tiedot arvosanoista ja oppilaan tai osaamisen arvioinnista säilytetään oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä pysyvästi. Pysyvästi säilytetään myös muut arkistolain (831/1994) tai muun lain nojalla pysyvästi säilytettäväksi säädetty tai määrätty tiedot.

Muut tiedot on poistettava kun tietojen säilyttämiselle ei ole enää tallentajan lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta ja kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluessa opintojen päättymisestä tai tutkinnon suorittamisesta.

14 §

Tietojen luovuttaminen

Oppilas-, opiskelija ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä voidaan luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla siten kuin siitä edellä 4 §:ssä säädetään.

3 Luku

Korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto

15 §

Tietovaranto

Korkeakoulujen opiskeluoikeus-, ilmoittautumis-, tutkinto- ja opintosuoritustietojen keskitettyä säilytystä ja käyttöä varten on valtakunnallinen tietovaranto, johon kootaan korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältävien rekisterien tietosisältöä ja jonka kautta tämä sisältö tarjotaan tietoturvallisesti teknisellä käyttöyhteydellä opiskelijavalintarekisterin ja korkeakoulujen yhteisten opiskelijavalintapalveluiden käyttöön. Korkeakoulu voi käyttää tietovarantoa myös muussa toiminnassaan ja luovuttaessaan tietoa viranomaisille ja muille korkeakouluille.

16 §

Tekninen ylläpitäjä ja rekisterinpitäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa tietovarannon teknisenä ylläpitäjänä tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Tietovarannon tekninen ylläpitäjä vastaa tietovarannon käytettävyydestä, eheydestä ja muuttumattomuudesta sekä suojaamisesta ja säilyttämisestä. Teknisellä ylläpitäjällä ei ole oikeutta määrätä tietovarannossa säilytettävistä tiedoista eikä luovuttaa niitä, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Korkeakoulut toimivat tallennetun tiedon rekisterinpitäjinä omien tietojensa osalta ja vastaavat järjestelmään tallentamiensa tietojen sisällöstä ja virheettömyydestä.

17 §

Tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja

Korkeakoulujen on tallennettava seuraavat tiedot tietovarantoon:

- 1) oppijanumero ja henkilön henkilötunnus tai muu vastaava yksilöivä tunnistetieto;
- 2) tiedot henkilön suorittamista tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista sekä kaikista opintosuorituksista ja niiden arvosanoista;
- 3) tiedot henkilön opiskeluoikeuksista tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksissa sekä rajatuista opiskeluoikeuksista, sekä tiedot opiskelupaikan vastaanottamisesta ja ilmoittautumisesta tutkintoon johtavaan koulutukseen ja erikoistumiskoulutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää, miten kukin korkeakoulu pitää tietovarannon sisällön ajan tasalla.

Korkeakoulut voivat sopia tietovarannon ylläpitäjän kanssa 1 momentissa säädettyä laajemman, korkeakoulun vastuulla olevan rekisterin tietosisällön tallentamisesta tietovarantoon.

18 §

Tietojen luovuttaminen tietovarannon kautta

Korkeakoulu luovuttaa ne tietovarantoon tallennetut, 18 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot, jotka 23 §:n mukaan voidaan tallentaa opiskelijavalintarekisteriin sekä luovuttaa tiedot Opetushallituksen 4 §:ssä tarkoitettuun palveluun, teknistä käyttöyhteyttä käyttäen.

Korkeakoulu päättää rekisterinpitäjänä muusta tietojen luovuttamisesta tietovarannon kautta ja vastaa luovutuksen lainmukaisuudesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi tuottaa tietovarannosta koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin sekä muun seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaineistoja.

19 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Edellä 17 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot säilytetään tietovarannossa pysyvästi.

4 Luku

Opiskelijavalintarekisteri

20 §

Rekisteri ja rekisterinpitäjä

Opiskelijavalintarekisteri koostuu seuraavista osarekistereistä:

- 1) korkeakoulujen hakurekisteri;
- 2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri.

Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää Opetushallitus. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut osallistuvat rekisterinpitoon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjät 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta.

21 §

Rekisterinpitäjän tehtävät

Opetushallitus vastaa opiskelijavalintarekisterin tietojen kokoamisesta ja hakujärjestelmien valtakunnallisesta toteutuksesta sekä koulutukseen hakemiseen ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä yleisestä tiedottamisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta.

Rekisterinpitäjän tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

22 §

Käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

- 1) korkeakoulujen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin ja ammattikorke-

koululaissa (351/2003) tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen;

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa, lukiolaissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin sekä perusopetuslaissa tarkoitettuun lisäopetukseen.

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

- 1) opinnoista ja opiskelijavalinnoista tiedottamiseen;
- 2) koulutukseen hakeutumisen, opiskelijavalinnan ja opiskelupaikan vastaanottamisen järjestämiseen sekä koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijavalinnan seuraamiseen;
- 3) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille sekä perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjille;
- 4) tiedottamiseen koulutusmahdollisuuksista ilman opiskelupaikkaa jääneille hakijoille;
- 5) tietojen tuottamiseen hakijoista ja opiskelijaksi otetuista koulutusjärjestelmän seurantaa ja arviointia varten; sekä
- 6) muihin opiskelijoiden valitsemista varten tarpeellisiin toimintoihin.

23 §

Tietosisältö

Opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa:

- 1) hakijan nimi, oppijanumero ja henkilötunnus tai muu vastaava yksilöivä tunnistetieto, kansalaisuus, sukupuoli, äidinkieli ja tarpeelliset yhteystiedot;
- 2) hakijan aikaisempaa koulutusta ja suoritettuja tutkintoja koskevat tiedot;
- 3) koulutukseen hakemista ja valinnan perusteita koskevat tiedot kunkin hakijan osalta;
- 4) valinnan tulosta, opiskelupaikan vastaanottamista ja oppilaitokseen kirjoittautumista tai ilmoittautumista koskevat tiedot; sekä
- 5) hakijan suostumus tai kielto nimi- ja osoitetietojen luovuttamiseen koulutusta koskevaa tiedottamista ja markkinointia varten.

Opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa 1 momentissa lueteltujen tietojen lisäksi hakijan ilmoituksen mukaisina ammatinvalintaan vaikuttavat terveystiedot sekä tiedot työkokemuksesta ja harrastustoiminnasta. Nämä tiedot pyydetään ilmoittamaan ja ne tallennetaan vain silloin, kun ne ovat tarpeellisia opiskelijoiden valinnassa.

Kuhunkin 20 §:n 1 momentissa mainittuun osarekisteriin voidaan tallentaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi myös muita osarekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja, joilla on merkitystä arvioitaessa hakijoiden soveltuvuutta 22 §:stä ilmenevään koulutukseen tai ammattiin taikka valittaessa hakijoita koulutuspoliittisten tai yksilöllisten koulutustarpeiden perusteella.

24 §

Tietolähteet

Opiskelijavalintarekisterin pitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada 23 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Väestörekisterikeskukselta, työ- ja elinkeinoviranomaisilta, perus- ja lisäopetuksen järjestäjiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain

mukaiselta tutkintotoimikunnalta sekä kahden tai useamman yliopiston yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa edellä 4 §:ssä tarkoitetun palvelun avulla ylioppilastutkintorekisteristä, opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä sekä ammattikorkeakoululta tai yliopistolta korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta siten kuin 4 §:ssä säädetään.

Koulutukseen hakevalle tulee ilmoittaa, mitä häntä koskevia tietoja opiskelijavalintarekisteriin talletetaan.

25 §

Tietojen luovuttaminen

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 23 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi on tarpeen:

1) yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjille sekä kahden tai useamman yliopiston yhteisiin rekistereihin;

2) asianomaiselle ministeriölle ja Tilastokeskukselle koulutusjärjestelmän seurantaan koskevien selvitysten laatimista varten;

3) Kansaneläkelaitokselle opintotukilaisissa (65/1994), lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetussa laissa (48/1997) ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa (566/2005) säädettyjen tehtävien hoitamista varten sekä Kansaneläkelaitokselle ja työ- ja elinkeinoviranomaiselle työttömyysturvain (1290/2002) mukaisen työttömyysetuuden saamisen edellytysten selvittämistä varten;

4) terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaista opiskeluterveydenhuoltoa järjestävälle kunnalle ja muulle mainitun lain mukaisen opiskeluterveydenhuollon järjestäjälle tämän tehtävän hoitamista varten;

5) nuorisolain (72/2006) mukaista etsivää nuorisotyötä järjestävälle kunnalle mainitun lain mukaisen tehtävän hoitamista varten;

6) ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 3 §:ssä säädetyille ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjälle sille ulkomaalaislaissa (301/2004) tai kansalaisuuslaissa (359/2003) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Edellä 23 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot saa luovuttaa vain 1 momentin 1 kohdassa mainituille vastaanottajille opiskelijoiden valintaa varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla myös Opetushallituksen 4 §:n nojalla ylläpitämän palvelun kautta.

26 §

Tietojen säilytysaika

Opiskelijavalintarekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta opiskelijavalintapäätöksen tekemisestä lukien.

Koulutuksen arvioinnin ja seurannan kannalta tarpeelliset tai tutkimuksen lähdeaineistona muusta syystä arvokkaat tiedot säilytetään kuitenkin pysyvästi siten kuin arkistolaitos erikseen määrää.

5 luku

Ylioppilastutkintorekisteri

27§

Käyttötarkoitus ja rekisterinpitäjä

Ylioppilastutkintorekisteriä pidetään ja käytetään ylioppilastutkinnon järjestämistä, suoritetuista ylioppilastutkintoja ja tutkintoihin kuuluvia kokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä ylioppilastutkinnon toimivuuden seurantaan varten.

Ylioppilastutkintorekisteriä pitää ylioppilastutkintolautakunta.

28 §

Tietolähteet, tietosisältö ja tietojen säilytysaika

Rekisterinpitäjä merkitsee rekisteriin ylioppilastutkinnon suorittamista koskevat tiedot. Luokiokoulutuksen järjestäjän tulee toimittaa rekisteriin muut tässä pykälässä tarkoitetut tiedot.

Ylioppilastutkintorekisteriin talletetaan:

1) kokeisiin ilmoittautuneiden ja osallistuneiden nimi, henkilötunnus, oppijanumero, sukupuoli, äidinkieli sekä suoritettua ylioppilastutkintoon osallistumisen ja ylioppilastutkinnon myöntämisen edellyttämää koulutusta koskevat tiedot;

2) koesuoritukset ja arvostelumerkinnät sekä kokelaiden saamat arvosanat ja pistemäärät eri kokeista;

3) tutkinnon suorittamisen tai hylkäämisen, tutkinnon jälkeen uusittujen kokeiden sekä tutkinnon täydentämisen ajankohta.

Ylioppilastutkintorekisteriin voidaan tallettaa 2 momentissa mainittujen tietojen lisäksi rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia, kokelaskohtaisia tietoja ylioppilastutkinnosta sekä tutkinnon suorittamistavasta ja järjestämisestä.

Ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi.

29 §

Tietojen luovuttaminen

Ylioppilastutkintolautakunta saa luovuttaa julkaistaviksi ylioppilastutkinnossa hyväksytyjen nimet.

Ylioppilastutkintolautakunta luovuttaa ylioppilastutkintorekisterissä olevat tutkinnon suorittamista koskevat tiedot 4 §:ssä tarkoitettuun Opetushallituksen ylläpitämään palveluun teknisen käyttöyhteyden avulla.

6 Luku

Erinäiset säännökset ja voimaantulo

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Tällä lailla kumotaan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettu laki (1058/1998).

Lain 8—10 §:ssä tarkoitettuja tietoja ei tarvitse tallentaa oppilaista, opiskelijoista tai tutkinnon suorittajista, jotka ovat suorittaneet mainittujen lakien mukaisen opetuksen, koulutuksen tai tutkinnon ennen lain voimaantuloa eikä lain voimaan tullessa oppivelvollisen oppilaan ennen lain voimaantuloa suorittamien perusopetuksen vuosiluokkien opintoja koskevia tietoja. Tiedot, jotka edellä tämän momentin mukaan on tallennettava oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään, tulee olla tallennettuna viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2017.

Jos esiopetusta järjestetään varhaiskasvatustilain (36/1973) 1 §:n 2 tai 3 momentin tarkoittamassa päivähoitopaikassa, esiopetuksessa olevien oppilaiden 8 §:ssä säädetyt tiedot on tallennettava 1 päivästä tammikuuta 2018 lukien.

Tietoja lain 4 §:ssä säädetyistä Opetushallituksen ylläpitämästä palvelusta voidaan luovuttaa 1 päivästä tammikuuta 2018 lukien.

Korkeakoulujen valtakunnalliseen tietovarantoon ei tarvitse tallentaa niitä 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tutkintotietoja ja tietoja opintosuorituksista, jotka eivät tämän lain voimaan tullessa ole sähköisessä muodossa. Tietovarantoon ei myöskään tarvitse tallentaa mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja niistä opiskeluoikeuksista, jotka eivät enää ole voimassa tämän lain tullessa voimaan.

Opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain (1058/1998) 1 a §:n nojalla ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyt rekisterinpitäjän tehtäviä koskevat säännökset jäävät voimaan.

Helsingissä päivänä kuuta

Lausuntopyyntö

OKM/24/010/2016

01.07.2016

TUUSULAN KUNTA
KUNNANHALLITUS / KIRJAAMO

Saap 11.7.2016 Dnro 533/16
Khall 1 20 §
Kvalt 1 20 §
Arkisto _____ Kaava 00.04.00

Lähetetään Kasutus- ja oimistukseen, lakkain
tiedoksi ja toimenpiteitä varten Kirjip.

Tuusulan 11.7.2016
Tuusulan kunnanhallitus

Tuusa

Jakelussa mainituille

Viite

Asia

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa jakelussa mainituilta tahoilta lausuntoa liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä. Lausuntopyynnön liitteenä on ruotsinkielinen lakiehdotuksen luonnos.

Esityksessä ehdotettava laki korvaisi vuonna 1999 voimaan tulleen lain opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä ylioppilastutkintorekisteristä (1058/1998). Laissa säädettäisiin opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä. Lisäksi laissa säädettäisiin oppijanumerorekisteristä ja uudesta oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisestä käsittelyjärjestelmästä, joka olisi keskitetty tietovaranto perusopetuslain (628/1998) mukaisten oppilaiden, lukiolain (629/1998) mukaisen koulutuksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oppilas-, opiskelija- ja tutkintotiedoista. Järjestelmää käytettäisiin tallennettujen tietojen luovuttamiseen opetuksen, koulutuksen ja tutkinnon suorittajille sekä viranomaiselle, jolla on oikeus saada järjestelmään tallennettuja tietoja tiedon tallentajalta.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi Opetushallituksen ylläpitämästä palvelusta, jossa oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisessä käsittelyjärjestelmässä, opiskelijavalintarekisterissä, ylioppilastutkintorekisterissä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) säädetyssä näyttötutkintojen suoritusrekisterissä olevia opiskeluoikeutta sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja voitaisiin yhdistää ja luovuttaa rekisteröidylle itselleen ja viranomaiselle sille säädetyt tehtävän hoitamiseksi laissa tai sen nojalla säädetyt tiedot.

Opiskelijavalintarekisteriä ja ylioppilastutkintorekisteriä koskevat säännökset vastaisivat pääasiassa voimassa olevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain säännöksiä. Korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon tietosisältöä koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan tietovarannon tämänhetkistä tietosisältöä.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Oppilas- opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään tulisi tallentaa lain voimaan tulosta lukien olevat tiedot viimeistään 31 päivä kesäkuuta 2017.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään perjantaina 19.8.2016 sähköisesti osoitteeseen kirjaamo(at)minedu.fi.

Lisätietoja asiasta antaa hallitusneuvos Aino Still (lomalla 4.-24.7), puhelinnumero 0295 330396 ja sähköposti aino.still@minedu.fi

Begäran om utlåtande om ett utkast till en regeringsproposition till riksdagen med förslag till lag om vissa register och riksomfattande informationssystem inom undervisningsväsendet

Undervisnings- och kulturministeriet ber de i sändlistan nämnda ytra sig om bifogade utkast till proposition med förslag till lag om vissa register och riksomfattande informationssystem inom undervisningsväsendet. Ett svensk översättning av utkastet till lagförslag bifogas begäran.

Den lag som föreslås i propositionen ska ersätta lagen om antagningsregistret, högskolornas riksomfattande datalager och studentexamensregistret (1058/1998), som trädde i kraft 1999. I lagen ska det föreskrivas om antagningsregistret, högskolornas riksomfattande datalager och studentexamensregistret. Lagen ska också innehålla bestämmelser om registret över studentnummer och ett nytt elektroniskt system för hantering av elev-, studerande- och examensuppgifter, vilket är ett centraliserat datalager med elev-, studerande- och examensuppgifter som gäller elever enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998), utbildning enligt gymnasielagen (629/1998) och studerande i yrkesutbildning på andra stadiet som lyder under undervisnings- och kulturministeriets förvaltning samt examina enligt lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998). Systemet ska användas för att lämna ut införda uppgifter till dem som genomför undervisning och utbildning och avlägger examen samt till myndigheter som har rätt att få de uppgifter som införts i systemet av dataregistreraren.

Utbildningsstyrelsen ska tillhandahålla en tjänst där uppgifter om studierätt samt uppgifter om studie- och examensprestationer i det elektroniska systemet för hantering av elev-, studerande- och examensuppgifter, i antagningsregistret, i studentexamensregistret, i högskolornas riksomfattande datalager och i det register över avlagda fristående examina som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) kan sammanföras och lämnas ut till den som registreringen gäller och till myndigheterna för skötseln av en föreskriven uppgift när det föreskrivs om uppgifterna i lag eller med stöd av lag.

Bestämmelserna om antagningsregistret och studentexamensregistret motsvarar i huvudsak bestämmelserna i den gällande lagen om antagningsregistret, högskolornas riksomfattande datalager och studentexamensregistret. Bestämmelserna om högskolornas riksomfattande datalager ändras så att de motsvarar det nuvarande datainnehållet i datalagret.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2017. De uppgifter som existerar när lagen träder i kraft ska införas i det elektroniska systemet för hantering av elev-, studerande- och examensuppgifter senast den 31 juni 2017.

Utlåtandena önskas i elektronisk form senast fredagen den 19 augusti 2016 under adress kirjaamo(at)minedu.fi.

Ytterligare information ger regeringsrådet Aino Still (semester 4-24.7), tfn 0295 330396 och e-post aino.still@minedu.fi.

Ylijohtaja

Mika Tammilehto

Hallitusneuvos

Aino Still

Liitteet Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräistä opetustoimen rekistereistä ja valtakunnallisista tietojärjestelmistä
Utkast till lagförslag

Jakelu Esi- ja perusopetuksen järjestäjät
Lukiokoulutuksen järjestäjät
Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät
Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjät (I)
Ammattikorkeakoulut
Yliopistot
Opetushallitus
CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy
Suomen Kuntaliitto ry
Valtiovarainministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Puolustusministeriö
Tilastokeskus
Kansaneläkelaitos
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Ylioppilastutkintolautakunta
Kansallisarkisto
Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
Ulkoasiainministeriö
Sisäministeriö
Eläketurvakeskus
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi
Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
Suomen Lukiolaisten Liitto ry
Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
Suomen yliopistot UNIFI ry

Koulutusrahasto

Tiedoksi OKM yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osasto
OKM nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto
OKM korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto
OKM ammatillisen koulutuksen osasto